

MAKKAI SÁNDOR

ÁGNES

REGÉNY

**ERDÉLYI SZÉPMIVES CÉH
CLUJ-KOLOZSVÁR 1928**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Ne add el! - Ne változtasd! 3.0 Unported (CC BY-NC-ND 3.0)
Creative Commons licenc feltételei érvényesek: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.hu>

ELSŐ FEJEZET

I.

Mesés lilafátylak titkába burkolózik a háztetők tengere a hamuszürkére bágyadó távol láthatárig...

A gyárok fojtogató, szörnyű füstje ez.

Tornyok és kupolák százai szökkennek és boltozódnak föl e tengerből az alkonyati ragyogásba... Önző imák és titkolt szenvedélyek fölött ragyognak.

Titáni szellemkezek az élet ünnepélyes himnuszát játsszák óriási orgonán... a város ördögi lármája ez, mely odalenn éjjel-nappal tombol és forrong, mint a pokol.

Az esti ködben végtelen fekete tó tükrén a csillagos ég ezernyi csodája gyúl ki... Hideg villanylámpák és világító reklámok özöne, melyek fényárba borítják a harsogó tömkeleget.

Város, te nagy, titokzatos Királynő, a szépek szépe vagy, amint pihegve fekszel a hegyek karjaiban, derekadon a folyó ezüst öve, sötét fátylaidon szikrázó gyémántok lángolása, beláthatatlan, messze völgyekig nyújtózó testedben lobogva rohan az Élet piros vére... És ereid salakja szörnyű titkok, véres rejtelmek, fekete bűnök.

II.

Nem vagyok költő. De amíg élek, elválaszthatatlan marad lelkemben a Város e képe annak az estének emlékéitől, melyen a tragédia megkezdődött. Künn voltam a tetőn s a megszépítő messzeségből láttam a Város tündéri panorámáját... s átnylallott szívemen a valóság, amit ez a bűbajos látszat takar. Szerettem és gyűlöltem a Várost egyszerre. Az ő fia voltam, hozzá fűzött életem minden emléke s benne élt mindenki, akit szerettem. S csak az ő öléből kelhetett életre mindaz, ami életemet viharként összetörte.

Azon az estén a város lelke nyilatkozott meg nekem s bár százszor is voltam esti sétáimon azon a hegytetőn, csak akkor este remegtette meg lelkemet különös ellentétessége. A Város megvolt, századokkal előbb, mint én, benne éltem már harmincöt éve magam is, de ő csak ezen az estén lépett be az életembe. A dolgok vannak, léteznek, sokáig. De eljön az óra, mikor ránk nézve kezdenek élni. S akkor egyszerre, előre megmutatják nekünk a lelküket. Az én lelkemre borzongató árnyékot vetett a Város.

III.

A feleségem, meg a barátaim sokat gúnyoltak prózai lelkületem miatt. Hát igaz, hogy a polgári becsületesség ősi fogalmához és korlátaihoz jámbor szilárdsággal ragaszkodtam, ösztönösen éreztem, hogy az élet titka valahogy a korlátokon nyugszik. Vannak gátak és partok, amelyeket isteni kéz épített, gondoltam. Ezek teszik lehetővé, hogy az élet folyója folyó legyen, ne árvíz, vagy mocsár. Ez polgári gondolkozás volt, de nem butaság. Mert nem voltam buta ember. Sőt, bizonyos irányban derekasan kifejtett képességeim voltak. Éles, biztos érzékem volt az erkölcsi igazság és a jog iránt. Ennek köszönhettem, hogy foglalkozásomban jó hírnévre tettem szert. Állami ügyész voltam. Nemcsak a bűnesetek tiszta mérlegelésében, hanem a törvényeknek az erkölcsiség követeléseivel való finom alkalmazásában is híressé vált, meglepő sikereket értem el.

IV.

Már egészen besötétedett. Mire a hegyről lejövet az első villanyosállomást elértem, lehetett fél kilenc. Ágnes biztosan ideges már a vacsora miatt. S még hozzá várnom kellett a 69-es kocsira. A megálló körül sokan tolongtak. Egy rikkancs éles visításokkal kínálgatta esti lapjait. Sok ember vett és az ívlámpa alatt olvasta. Vettem én is. A politikát hamar átszaladtam. Egy szempillantásra látnivaló volt, hogy az ország állapota nem javult tegnap óta. Egy csomó más cikk és közlemény se érdekelt. De a Tudomány és Irodalom rovat élén hirtelen Péter barátom neve szökkent a szemembe. A cikk Péter korszakalkotó fölfedezéséről zengett.

Péter még az egyetemről jó barátom volt. Később is hozzátartozott ahhoz a kis körhöz, melyet igazi benső barátság fűzött egybe. Ennek a körnek az én házam volt a központja, mert a társaságból egyedül én voltam házasságban. Péter egy nagy gyár vegyésze volt. Emellett, harmincöt éves letére, egyik első szaktekintély a matematikában és kémiában. Külföldön is méltányolták. Közel egy éve, hogy alig láttam, mert begubózott a laboratóriumába s valami felfoghatatlan matematikai rejtélyen törte a fejét. Ezt a rejtélyt valami hóbotos vén csont nagy pályadíjjal megoldásra tűzte ki. Péter mondta volt, hogy általában megoldhatatlannak tartják és kacagják a dolgot, pedig szerinte rendkívüli következményekkel járna kémiában, építészetben és mindenféle technikában. A lap szerint csupa akadémikus tekintély előtt mutatta be a maga megoldását és a kiszáradt vénségek valóságos extázisba estek a bámulattól.

Ez az extázis rám is elragadt. A várakozók nagy csodálatára hatalmasat rikkantottam örömben és nagyot ugrottam a levegőbe, ujjaimmal pattintva.

Őszintén szólva, az utóbbi időkben attól féltem, hogy Péter megbolondult. Utolsó, futólagos találkozásunkkor megdöbbenett virrasztástól lesoványodott sápadt arca és lázasan csillogó, zavaros szeme.

De most már minden jól van! Istenem, hogy fog örvendezni Ágnes! Hát még a fiúk!

Alig vártam, hogy a 69-es hunyorgó számtáblája feltűnjön az ucca végén. Végre jött. Türelmetlenül szöktem föl reá s a folyton vibráló villanyfényben, szomszédaim papagályrikoltozásától zúgó fejjel merültem bele az újságba. A kocsi nagyokat döccent s ez nem segítette elő a megértést. Emellett a matematikában, sajnos, kezdettől fogva fajankó voltam. A dolog lényege tehát homályos maradt, de az nagyon is világosan ragyogott előttem, hogy az ország első matematikusa „csaknem emberfeletti belátásról” beszélt, egy híres vegyész pedig úgy nyilatkozott, hogy hihetetlen dolgok megvalósulása előtt állunk. Hazaérve, hármásával szökdöstem át a lépcsőfokokat s úgy rontottam be, ajtóstól, az ebédlőbe, hogy Ágnes rémülten sikoltott fel. De az öröm úgy sugárzott rólam, hogy egyszerre csupa kíváncsiság lett az arca. S mikor megtudta, hogy miről van szó, a nyakamba ugrott s körültáncoltuk az asztalt, mint két gyermek. Mert önzetlen barátok voltunk s örömünk, bánatunk közös volt a barátainkéval.

Alig tudtunk vacsorázni s újra és újra az újságért nyultunk, egymás kezéből kapva ki s igyekezve megérteni a dolog jelentőségét.

- Ági, mondtam, ezt meg kell ünnepelnünk! Hívjuk meg a fiukat vasárnapi lakomára.

Ha egy kis muriról volt szó, Ágnes tüstént fölragyogott. Szép volt akkor is, ha komoly dologról esett szó, de a szépsége igazán a vidámságban virult ki.

V.

Ágnes hajlékony termetű, karcsú, fehér szépség volt, ragyogó kék szemekkel és hullámzó aranyhajjal.

VI.

Az ebéd elkészítése természetesen a szakácsnő dolga lesz, mert bár Ágnes nagyon tevékeny asszony volt, a konyhatudományt csak élvezni és bírálni tudta, művelni nem. De azért becsületesen vállalta a maga részét az előkészületekből. Először is azt, hogy olyan szépen fog felöltözni, mint még soha és kitüntetésképpen el fogja csavarni a Péter fejét. Azután azt, hogy Pétert és Pál barátunkat, a drámaírot ő fogja levélben meghívni. Én viszont arra vállalkoztam, hogy Tamást, a doktort személyesen fogom fölkeresni. A doktor csak akkor szokta a leveleit elolvasni, mikor már jól fölgyültek s akkor is csak undorral és felületesen. Megeshetne, hogy meghívónk elkerülné a figyelmét, pedig nélküle nem öröm az öröm. Mivel pedig Ágnes, a lelkesedésben kifáradva, egyet-kettőt bóbiskolt a divány sarkában s fölrettenve, úgy csinált, mintha feszülten figyelne rám, megkértem, hogy feküdjék le szépen, míg én egy félóra elszaladok a doktorhoz a nagy újsággal és a meghívással.

Ágnes egy pillanatig a nyakamban duruzsolt, hogy ne maradjak sokáig, mert fél egyedül. Aztán megcsókolt s a szobájába ment.

VII.

Tamás, a lexicon meghatározása szerint „orvos, idegspecialista és jeles pszichológiai író”, nálam és Péternél néhány évvel idősebb férfi volt ekkor, véglegesen berendezkedve az aggregéynység rózsás pályájára, mely szintén nincsen tövissek nélkül. Már végzett orvos volt akkor, mikor mi még az egyetemet jártuk, de nagyon szerette azokat a kis kurtakocsmákat, melyek a nagy sugárutak közeiben húzódtak meg, régi, keskeny zugutcákban s ősidők óta a diákok étkező és mulatótanyái voltak. Egy ilyen helyen kerültünk egy asztalhoz vele, s kevéssel később Pál is, aki akkor még valamelyik esti lapnál bontogatta a szárnyait a színházi rovatban. Eleinte csak afféle asztaltársi barátkozás volt köztünk, az étkezési időkben, megtoldva néha egy-egy éjjeli murival, amelyeknek hivatalos címe tudományos séta volt a nagyváros éjjeli életének tanulmányozására.

De nem olyan fából voltunk faragva, hogy az eféle barátkozásnál megállhassunk. Különböző útjain indultunk az életnek, de egyforma komolysággal és elszántsággal. Különböző irányúak voltak a tehetségeink, de egyforma a szorgalmunk és lelkesedésünk. Nem zárkóztunk el egymás problémái elől s közös volt az erkölcsi eszményünk nemessége. Igazi lelki kapcsolat, mély barátság fejlődött lelkeink közt s ez a közösség az évek multával csak erősödött, mindig összehozva és együtt tartva minket a diákévek elmulta után is. Közös beszélgetéseink, azt hiszem, minden intelligens léleknek épülésére szolgáltak volna, s fájdalmas büszkeséggel gondolok vissza arra az önzetlen önművelésre, mellyel egymás növekvő sikerét és jóhírnevét üdvözlöttük s arra a szellemi és erkölcsi támogatásra, melynek levegőjében minden nemes idealizmus sarjad és gyarapodik. Barátságunk ritka és irigylésreméltó közösség volt, szépséges záloga egy gazdagon gyümölcsöző emberi jövendőnek. Amint a doktor mondta egyszer, tőlünk a keresztyén felekezetek is példát vehetnének a békés együttműködésre.

De barátságunk fáján azután fakadtak a legszebb virágok, miután én megházasodtam s Ágnes, mint barátságunk szép és gyöngéd géniusza, elfoglalta körünkben a maga királynői helyét. Különösen az első esztendő marad feledhetetlen. Hétről-hétre összegyűltünk házamban, ebéd-

re, vacsorára. Pál ilyenkor olvasta föl verseit, drámáit, melyekben Ágnes kiváló szerephez jutott. Péter mindenféle tudós tréfával és kísérlettel oktatott s nevettegetett, főleg Ágnesnek szánva őket s akkorákat kacagva álmélkodásán, hogy a ház rengett bele. A doktor ilyenkor adta elő zseniális, de képtelen teoriáit, én meg a büntetőjogban jeleskedtem s szörnyű esetekkel borzongattam a társaság hátát. Ágnes zongorázott és énekelt. Néha, ha kedve jött, a doktor is zongorához ült s csodaszépen játszott, mély bariton hangján énekelve, míg mi zümmögve kísértük.

Sokszor a hajnal oszlatta szét a társaságot.

Megható volt a három öreg legény áhítatos szeretete, mellyel Ágnest körülrajongták. Semmire sem voltam olyan büszke életemben, mint erre a kultuszra. Egyszer Ágnes meghült és nagy láza lett. Lélekszakadva hívtam Tamást. Nagy baj nem lett belőle, de a doktor mégis ott maradt vagy két napig s olyan ápolást vitt végbe és ezen a címen annyira birtokába vette Ágnest, hogy engem valósággal iskolás gyermekké degradált, s mint alkalmatlan zajongót, a dolgozószobámba internált. Ott búsultunk hármásban, mert persze a fiúk is egész nap ott csüggedeztek s szorongva lestük a doktor tekintélyes és szűkszavú jelentéseit, ha néha arra méltatott, hogy benézzon hozzánk, szivarra gyújtva leüljön és kegyesen megnyugtasson.

A házon kívül ritkán jöttünk össze, de néha, egy-egy szép napon kirándultunk a hegyek közé s emlékezetünk kalendáriumában ezek a vörösbetűs napok.

A második esztendőben megváltozott ez a paradicsomi idill. Nem a lelkünkben történt változás, hanem a fiúk életében. Pál elérte régi célját és dühös kritikusaiknak állandó csaholása dacára egy nagy lap szerkesztője lett, melyben szabadon küzdhetett művészi elveiért. Csakhamar nagyon elfoglalt emberré lett s különösen a hölgyek tolongtak erősen a szerkesztőség körül. Így hát ritkábban jöhetett hozzánk. Pétert megszállta az örület és barlanglakó lett a laboratóriumában. A doktor pedig... Igen, a doktor kissé megváltozott. Nagy időközökben jelent meg és mindig szórakozottnak láttuk. Még ha tréfált is, a szeme messze révedezett. Az utolsó hat hónapban sohase ült a zongorához. Az érzelmei a régiek maradtak, ez kétségtelen, de... de... valaminek történnie kellett az életében. Valaminek, ami elfárasztotta, megörölte. Biztos, hogy nem az orvosi foglalkozása tette. Eleinte, néhány évig rendkívüli praxisa volt, de aztán, amint mondta, lerázta nyakáról az embereket. Nem volt rászorulva, hogy dolgozzon. Gazdag ember volt, saját ősi házában lakott, nagy vagyona felett rokontalanul rendelkezett. Feltünőbb volt nekem, hogy az irodalmi tevékenységével is szakított, ami pedig nagy tekintélyt szerzett neki a szakkörökben. Egyszer szó volt egyetemi katedráról is, de a doktor hanyagul leintette. Kérdéseimre kacagva mondta, hogy nincs már semmi foglalkozása, csak ábrándozás, lusta képzelődés és afelé tudományos játékok a saját mulattatására, hogy teljék az idő. Nem volt hát semmi dolga és mégis, mind ritkábban jött közénk. Miért? Hiába törtük a fejünket. Jött még különösebb dolog is. Az utóbbi hónapokban négyszer-ötször esett meg, hogy a doktor régi hű szolgálja nem bocsátott be a gazdájához.

- Nagyon sajnálom, nagyságos úr, de a doktor úr megtiltotta...

- De ha rólam van szó? Talán, ha bejelentene?

- Bocsánatot kérek, nagyságos úr, de meg van tiltva, hogy bejelentés végett a szobájába lépjek.

- Talán beteg? - kérdeztem aggódva.

- Nem beteg, - felelte a szolgál. - Nem fekszik, csak nagyon fáradt. Vagy csak rosszkedvű. Tudja Isten. Nagyon aggódom érte én is, nagyságos úr.

A hű szolgál nagyon sóhajtott.

- Hát akkor, - szoltam én is szomorúan, - üdvözljük a doktor urat és kérjük, hogy keressen föl.

Nagyon aggódtunk érte. De nem jött, csak írt egy cédulát. Nem beteg, írta, de nem érzi magát közénk valónak, még egy ideig. Nagyon elvadult. De igéri, hogy nemsokára. Ne haragudjunk rá.

Haragról szó sem volt. Végre is abban állapotunk meg, hogy egy újabb csodabogárság ez, s talán elmulik.

És reménykedtünk a jobb napokban.

És végre... fiatalok és szerelmesek voltunk.

VIII.

Tíz óra felé járt már az idő s aggódtam, hogy hiába járok. Mégsem akartam visszatérni. Ha a doktor nem fogad, legalább a szolgának átadok egy izenetet. Utam eleinte villamos lángokkal pazarul túlvilágított sugárúton vitt végig, ahol, csakúgy, mint nappal, most is valósággal forrongott az élet s hullámozott az emberáradat. Szakadatlanul csilingeltek a villanyosok, búgtak az autók, robogtak a kocsik, kiabáltak a rikkancsok, kávéházakból, éttermekből és bárókból zengett ki a zene; kacagás, szitkozódás, éneklés keveredett bábeli zürzavarrá. Ez volt a nyugtalan, nagy Királynő ütőere, amelyben lázasan rohan és lángol a szenvedély lüktető, tüzes vér folyama.

De befordulva egy sarkon, mindez csodamódon elvágódott. Az egészségtelenül fölgyülemlett forgalom a nagy úton zuhog föl és alá, közvetlen mellettük pedig rosszul világított, szűk mellékutcák labirintusában homály, csend és bűn uralkodik. De ez az utca még szép, széles, jól világított, méltóságos arcú köz volt, csupa előkelő magánház és palota s mivel egyetlen középület, nyilvános helyiség vagy üzlet nem volt benne, különösen így éjjel szinte kihaltnak látszott s a sugárút zúgó forgataga után csaknem babonás csend honolt benne, úgy, hogy a lépések zaja messzire kongott a kövezeten. Az ucca végén, jobbra, derékszögben egy másik, kisebb és sötétebb ucca alakult, ahol éjféli után már nem tanácsos járni s ebből egy kis, négy-szögű tér nyílt, közepén egyetlen ívlámpával, mely csak homályos fényt vetett az ódon házakra s a sötét kapualjakba. Itt kezdődött az ó-negyed, városunk legrégebbi része, mely, mint egy sziget, csodálatos módon épen maradt a szédületes építkezés mindent elnyelő áradatában. Több száz éves házak állnak itt egymás mellett a téren, megfeketedve, óriási duplatetőkkel, kéménymammutokkal, repedezett oszlopokon, ólomkarikás ablakokkal, szüette vasalt kapukkal, melyek előtt össze-vissza hasadozott palakövezet résein növeget az idők moha, míg a rosszszagú pinceablakok temetői fagyot árasztanak a térre. Hiszen temető felett is állnak ezek a ház-sírkövek: pincéik falai és fundamentumuk az ősi római város köveiből valók s mélyen alattuk a császári Róma egyik légiójának táborhelye s az egykori provincia fővárosának titkai pihennek. Az az óriási lovasszobor is, mely a téren áll, tudósaink szerint a hódító császárt örökíti meg, csak hogy nincs már feje s a lónak is hiányzik az egyik első lába. Noha kőből van, vasfeketére búsította az idő s letörölt róla minden írásjelt. A lépcsőzetén csavargók alusznak, nappal pedig néhány kócos kölyök kerül elő a szomszédos sikátorokból, s ott gombozik a kolosszus alatt. De bármily szomorú is ez a környék a maga romjaiban, azért a régi házak minden jelét magukon viselik régi jó idők előkelőségének és gazdagságának. A tört díszítések, a megcsontult és szennyes márványoszlopok, a rozsdás, de finomművű ablakrácsok, a vasalt kapuk megevesedett nemes veretei s a házak imponáló méretei egyaránt építetők művészi ízléséről és pazar gazdagságáról tesznek meghatározó bizonyosságot.

Egy szegletépület pedig, mely szűk és sötét uccába terjeszkedik át, ma is jó karban van, gondos restaurálás és tatarozás által visszanyerve egykori szépségét. Ez az egyemeletes, magas cseréptetejű nagy ház, mely oszlopos erkéllyel és magasan ívelt gótablakkal ékes, Tamás ősi otthona. Az emelet csukott vasrollói mögött van a doktor dolgozószobája, könyvtára és laboratóriuma. A kapun hatalmas jelzőkalapács lóg, amely egy gombhoz ütődik s ez valami mély hangú harangjátékot indít meg, amelyet nagyon szerettem hallani.

- Ki az? - kérdezte a szolga, a jelzésre kidugva a fejét a kapu kémlelőnyílásán.

Miután megismert, bebocsátott a hallba, mely valaha fegyverterem volt s falain most is ott lógtak rendezett csoportokban a doktor őseinek hadiszerszámai.

A szolga eltávozott, hogy bejelentsen, én pedig a kandalló mellé ültem, melyben az enyhe tavaszi idő dacára tűz lobogott, hogy barátságossá tegye a komor termet. Nem kellett sokáig várnom, mert a szolga visszajött s nagy örömmre jelentette, hogy a doktor úr szívesen lát, fáradjak föl a dolgozójába.

A széles kőlépcsőkön, melyeket vastag, drága szőnyeg borított s antik gyertyacsillárokba szerelt villanylámpák világítottak meg, fölmentem az emeleti folyosóra. Ez a folyosó balfelől az épület végéig szaladt s széles üvegtablakkal nézett az udvarra, jobbfelől pedig üvegfalal és ajtóval volt elzárva s egy előszobába vezetett. Itt régebben a paciensek várakoztak s erre a célra volt kényelmesen berendezve. Ebből nyílt a belülről kipárnázott nagy szárnyas tölgyfa-ajtó a könyvtárterembe, mely a mennyezetig rakva volt több ezer régi és modern, drágakötésű, pompás kötettel. Innen a dolgozószobába s azon belül a laboratóriumba lehetett jutni.

A doktor dolgozószobájában, óriási antik íróasztala előtt ült, amelyen zöldernyőjű lámpa állott, enyhe fényt vetve a nagy bőrfotelekre, diványokra, szekrényekre, pompás képekre és szobrokra, melyekkel a szoba tele volt. A laboratórium szárnyas ajtója nyitva állott s benn éles fény ragyogott, úgy, hogy egy pillanatra láthattam a nagy dolgozóasztalokat, az üvegekkel és készítményekkel rakott szekrényeket, a különös gépeket s a falon lógó színes anatómiai ábrákat.

Lépteim zajára a doktor fölállt, de nem felém jött, hanem először két karjának egy lendületével betette a laboratórium ajtóját. Ebben a mozdulatában sietés és némi bosszúság volt, mintha feledékenységen érte volna saját magát.

Csak ezután fordult felém s arcán a régi öröm lángolt föl. Hangosan fölkacagott, megölelt, megpaskolta a hátamat, szorongatta a kezemet s lenyomott az asztal melletti fotelbe. Ő maga előbbi helyére ült, s ekkor, hogy a lámpa fénye ráesett, megdöbbenve láttam, hogy szép, símára borotvált barna arca lesoványodott, égő fekete szemei beestek, nagy sasorra mintha még élesebbé vált volna s hatalmas termete kissé meggörbedt.

- Beteg, voltál, Tamás? - kérdeztem részvétellel. - Kimondhatatlanul aggódtunk érted! Miért nem jöttél, vagy miért nem hívtál, hogy ápolhassunk?

A doktor régi kedves nevetésével gordonkázott:

- Nem, nem voltam beteg, öregem. Szívből köszönöm, hogy aggódtatok értem. De nem volt semmi bajom. Csak a kedélyem romlott meg egy idő óta s olyan lettem, mint egy medve. Nem lettem volna közéték való. Hát inkább itthon gubbasztottam és utáltam a világot... De most már helyre jöttem, most már jól vagyok, igen, nagyon jól vagyok!...

Mélyet lélegzett, a szemeit lecsukva elnyújtózott s aztán hirtelen azt kérdezte:

- Hogy van aranyos Ágneskénk?

- Köszönöm, jól, de nagyon sokat búsult utánatok.

- Drága gyermek! - kiáltott a doktor, - hát búszult érettünk? Szegény szép kis madarunk!

- Péter és Pál is cserben hagytak! - szóltam méltatlankodva. - Igazán boldogtalanok voltunk, elhiheted...

- Ohó, - nevetett a doktor, - ilyen fiatal pár és boldogtalan! Pedig voltaképp jó, hogy egy kicsit kicsókolhattatok magatokat, mert úgyszólván örökké köztetek állottunk, mi?

- Jó, jó - nevettem én is, - de most éppen azért jöttem, hogy szíveskedjetez kissé szétválasztani minket. Ágnes vasárnap ebédet akar rendezni a Péter tiszteletére.

- Hát már tudjátok? - kiáltott föl a doktor csodálkozva.

Most rajtam volt a csodálkozás sora:

- Hát te már tudod? Azt hittem, újságot hozok.

- Fiam, ott voltam az előadáson, - jelentette ki a doktor széles jókedvvel.

- Péter hívott meg? - kérdeztem egy kis szomorúsággal.

- Nem, nem, - tiltakozott a doktor, - nem is tudja, hogy ott voltam. De én megorrontottam a dolgot s megbújtam a sok öreg matematikus közt. Óriási volt!

- Tényleg nagy dolog? Én a lapokból olvastam most este, de tudod, hogy nem értek hozzá. Hanem, hogy a sok savanyú vénség odáig van, az engem is lázba hozott.

- Ami a fölfedezést illeti, az tényleg korszakalkotó, - magyarázott a doktor komolyan. - Péter túltett önmagán és jó néhány századra valamennyi kollegáján. Ezt én mondom, édes fiam!

- Hála Istennek! - kiáltottam boldogan. - Kár, hogy nem értem a lényegét...

- Nem könnyű, - mondta a doktor. - Egy matematikai megoldásról van szó, melynek lehetőségét néhányan már századok óta, még az alkímisták körében, pedzették, de közel se jártak hozzá. Egy képletet kell megkonstruálni úgy, hogy vegytani és mechanikai törvényekre alkalmazható legyen. Legutóbb egy francia félig-meddig megoldotta, de elhamarkodott következtetéseket vont le belőle a kémiában s ebből egy robbanás lett, ami elvitte a fél karját. Ez az úr tüzte ki a pályadíjat, ami most a Péter markát üti. De mi az a néhány krajcár ahhoz képest, ami hatalomban jutott a kezébe?... Tudod, - folytatta a doktor hirtelen tűzbe jöve - a nehézség ott van, hogy mielőtt azt a képletet megkonstruálnók, a lehetőségek és kombinációk olyan nagyszámú sorozatát kell áttekinteni és számításba venni, ami eddig fölülmult minden emberi fantáziát. Igen, fantáziát, mert csak a képzelőerő valami emberfeletti mértéke lehet képes erre... Úgyszólván végtelen eshetőséggel kell leszámolni s csak egyetlen eset kihagyása, vagy a legkisebb elhamarkodás az alkalmazás terén iszonyú veszedelmet rejt magában. Segítségével olyan vegyületek hozhatók létre, melyek az életerőt csodásan fölfokozzák, sőt teljesen regenerálhatják, a képességeket elképzelhetetlenül kitágítják, de egyetlen kis hiba esetén ölnek és pusztítanak. A mechanikában pedig a gépek olyan egyszerűsítését s munkaerejüknek olyan terjedelmű és gyorsaságú fokozását biztosítja, ami az egész mai géprendszert és gyáripárt a mammutok korává teszi a gép történetében... de egyetlen kis tévedés kiszámíthatatlan katasztrófák okává lehet. Persze Péter csak néhány alkalmazásig jutott, amiket be is mutatott, úgy, hogy a pasasoknak szemük-szájuk elállt, de én sejtem, hogy a találmány jelentősége végtelen alkalmazhatóságában áll. Szóval barátunk óriási dolgot művelt, amíg én itthon lustálkodtam és morogtam, ti pedig otthon csókolóztatok, - tette hozzá megszokott fordulatával s fényes szemével mosolyogva nézett reám.

S mivel készséggel megígérte, hogy a vasárnapi ebédre örömet eljön, boldogan siettem haza.

IX.

Az ebédlőben sötét volt. A cselédek eloltották a csillárt.

Hálósobám félig nyitott ajtóján az éjjeli lámpa vörös fénye szűrődött ki a szalonba. Zajtalanul mentem be és papucsot húztam, hogy ne üssek lármát.

Ágnes hálósobáját csak egy vastag vörös bársonyfüggöny választotta el az enyémtől. Óvatosan félrehúztam és benéztem.

A kis vörös éjjeli lámpás enyhe fénnel hintette be feleségem fehér szobáját. Nagyon álmos lehetett, siettében a székeken elszórva hagyta ruháit. Édesdeden aludt a széles ágyban. A szája kissé nyitva, haja végigomolva a párnán. Kezei imára kulcsolva. Biztosan az imádság közepén aludt el.

Halkan megcsókoltam, mire fölnyitotta a szemét s mosolygott.

- Eljön? - kérdezte álmosan gügyögve.

- El, szivem. Jó éjszakát!

- Jó éjszakát, - susogta s már aludt is mélyen, mint a gyermekek.

Az ajtóból mégegyszer visszanéztem. A lámpa fénye éppen akkor hirtelen megerősödött. Ilyenkor kapcsolnak ki egy csomó üzemet az áramkörből.

Ahogy a fény szinte vakítóan föllángolt, Ágnes haja mintha aranylángot vetett volna a párnán s félig nyílt ajkai égő rubintként piroslottak.

A másik pillanatban a lámpa kialudt. Koromsötétség lett, melyben gyorsan távolodva és halványodva káprázott a szemem előtt az alvó asszony tündöklő szépsége.

MÁSODIK FEJEZET.

I.

Az ünnepi asztal fölterítve várakozott az ebédlőben. Magam rendeztem el, s mikor végignéztem rajta, határozottan büszke voltam az ízlésemre.

- Meg vagy elégedve? - kérdeztem Ágnest, mikor felöltözve kijött, hogy szemlét tartson művem fölött.

Ágnes el volt ragadtatva. Nem ok nélkül. Az asztalon egész virágerdő díszlett, melynek illatozó rengetegéből, mint karcsú tornyok, emelkedtek ki a jégvederbe állított pezsgőpalackok és finom butéliák. A földi jók tömegéből pedig, mint hatalmas kupola tornyosult föl egy csodatorta, szakácsnők ünnepi remeke, cukorjégből készült föliratával: „Éljen Péter!”

Annyira elmerültem kiváló teljesítményem csodálatában, hogy Ágnes duzzogva fordított hátat:

- Ha én senki vagyok?

Röstelkedve tértem magamhoz s fordultam feléje. Amint a vállán keresztül mosolygó nehezeléssel rámpillantott, megszedültem a szerelemtől szépségének varázsa alatt. Rózsaszínű csipkeruhája, kék szalagjai, aranyos csigákba süttött drága haja és ártatlanul kacérkodó tekintete édes fájdalommal remegtették meg a szívemet. Ahogy ott állt előttem az ifjúság pompájában, Isten tudja, miért, áldozatra fölékesített fehér bárányra gondoltam hirtelen. Ostoba és banális hasonlat ez, így leírva, semmi ok nem is volt reá és mégis, mégis ez volt az érzésem abban a pillanatban... Leráztam magamról a buta érzést s szívemből föláramló szerelmes csodálattal suttogtam:

- Gyönyörű vagy, Ágnes.

Győzelmesen fordult egészen felém s édes csúfolkodással kacagott:

- Csakhogy nem neked, te buksi mackó. Pétert akarom meghódítani, tudd meg!

A két karom kitárult... de nem, nem ölelhettem meg, tekintettel a csipkéire. Így hát csak a kezeit ragadtam meg s messziről, lábujjhegyen előrehajolva adtunk egy futó csókocskát egymásnak. Vidáman fölkacagtunk.

II.

Pál érkezett meg elsőnek. Az elegancia netovábbja volt. A kis, feketeképű, tüzesszemű legény, átnyújtva nagy hozzáértéssel összeválogatott csokrát Ágnesnek, kijelentette, hogy hatvankét meghívást utasított vissza, csakhogy eljöhessen, de ez semmi, mert a hétfejű sárkányt is megölte volna, ha ma útjába áll. Ezután nyomban neki esett a konyaknak és a mazsolás kalácsnak s azt hiszem, az ötödik hajtókánál járt, mikor, kezében fekete bőrönddel belépett Péter szökén és olyan szemérmesen, mintha lopáson érték volna.

Hangos éljenzéssel fogadtuk, megöleltük, megcsókoltuk, amit boldog hebegések közt fogadott. De mikor Ágnes is megcsókolta az arcán, olyan vörös lett, mint a főtt rák, makogni kezdett, zavartan hajlongott és kétségbeesetten nézett szét segítségért. Végre ő is meglátta a konyakot s rohamosan fölhajtott belőle vagy két pohárral. Csak ezután jött helyre annyira, hogy leülhessen.

Nagyon rég nem láttuk egymást és nagyon tele volt a szívünk is. Ez az oka, hogy percekig ügyefogyottan néztünk egymásra s nem tudtunk mit szólni. Péter csak nézte Ágnes, mosolygott és bólogatott. Olyan nagy dolog történt, annyi kérdezni és mondanivalónk volt s úgy túlfeszült a lelkünk, hogy minden szó lehetetlenné vált ebben a pillanatban. S ekkor egy húr zendült meg a szívemben, egy hang, amelyet valamikor egy híres hegedűművész estélyén hallottam. Különös, idegrázó, magas hang volt, olyan fájdalmas és gyönyörűsége, hogy akkor könny szökött tőle a szemembe... Ágnesre néztem. A szeme Péter arcán pihent és könnyektől ragyogott.

Szerencsére jött a doktor, daliásan, jókedvűen s egy pillanat alatt fölszabadította szívünket a varázs alól. Egyszerre kezdtünk kérdezni és felelni, kacagtunk, lármáztunk, kiszaladtunk a kertbe és gyermekek módjára kergetőztünk egyet a ragyogó tavaszban. Különös feszültségünk túlárado jókedvbe csapott át és oldódott föl.

Azt hiszem, hogy mikor az asztalhoz ültünk, a jókedvtől már kissé részegek voltunk. Ebből magyarázható, hogy már a leves után tóasztot mondott Pál, korunk legnagyobb feltalálójára. Ezután még több felköszöntő hangzott el, leginkább Ágnesre. Az ebéd pompás volt s a bor nehéz, aranszínű, jó bor. Hóbortos jókedvünk csöndes, jóleső melancholiává szelidült hatása alatt.

Ebéd után a doktor zongorához ült s olyan szépen játszott, mint még soha, bár játéka szomorú volt. Mindnyájan elkomolyodtunk. De aztán Ágnes víg dalokat játszott és énekelt s így lassanként megtaláltuk önmagunkat s csöndes, bizalmas beszélgetésbe merültünk, úgy, mint régen. Így került aztán sor, Ágnes kérése folytán arra, hogy Péter elmondja fölfedezése történetét.

III.

- Ezelőtt egy évvel lettem figyelmessé a pályázatra, - kezdte elbeszélését Péter. - Eleinte nem vettem komolyan, s mint a legtöbb szakember, felületes elmélkedés után én is képtelen hóbortnak ítélték az egészet. Elég sok dolgom volt ahhoz, hogy elfelejthessem volna csakhamar. De ma már azt hiszem, magasabb erők eszközei vagyunk mindnyájan s közülünk kinek-kinek megvan a maga rendeltetése, amelyet be kell töltenie, ha eljött az ideje. Szinte bosszantó volt, hogy milyen kitartóan és kellemetlenül tolakodott a gondolataimba újra és újra ez a nevetségesnek ítélt probléma. Kénytelen voltam foglalkozni vele. Folyton rajtakaptam magam, hogy mindennapi munkám háttérében ott kísért, s hogy csak gépiesen dolgozom, mert valójában egész lelkem ott csüng azon a tudománytalan, hihetetlen ábrádon. Még az álmaimba is szakadatlanul belejátszott. És amint mind jobban a lelkemre telepedett, kezdett valószínűvé válni s egyes pontjai egyre világosabbá lettek. Ez megijesztett, mert józan eszem szerint csakis megfordítva állhatott a dolog: nem a probléma lett világosabbá, hanem az én ítélőképességem kezdett gyöngülni a valószínűtlen dolgok folytonos befolyása alatt. De hiába küzdöttem ellene: végtére teljesen belehabarodtam ebbe az ostobaságba. S mivel kezdtem hasznavehetetlenné válni a napi munkára, szabadságot kértem a gyártól s elzárkóztam a laboratóriumba. Attól kezdve megszűnt a számomra minden egyéb s bizony még titeket is elhanyagoltalak. Hat hónapnál is tovább tartottak a számításaim és kísérleteim, melyek annyira lenyűgöztek, hogy sehol se találtam a helyemet a barlangomon kívül s teljes joggal örültem tarthatott mindenki, meg vagyok győződve, hogy ti is... Elhanyagoltam magamat, lefogytam, legyöngültem s naponként mind biztosabban éreztem, hogy bele fogok pusztulni ebbe a számárságba. Soha senki nem küzdött még a szabadságért olyan tökéletes rabszolgaságon át, mint én. Mert azt mindig éreztem, hogy a küzdelmem szabadságharc, olyan hatalmak ellen, melyeknek még a nevét sem tudtam. S ugyanakkor éreztem, hogy vak, rajongó rabja

lettem fölszabadító erőknek, melyeknek mibenlétét nem is sejtem, de vakmerően kihívtam őket a sötétből, s most itt vannak és gyötörnek, hogy életre keltsem őket. Az értelem szava tiltakozott ezeknek az erőknek még a léte ellen is... de maguk ezek az erők folytonosan dörömböltek bennem s a képek egész zuhatagát ontották az agyamon keresztül, melyek lehetőségeket, következményeket, hatalmat, csodákat villogtattak meg a szemem előtt, ha meg tudom alkotni azt a képletet...

Megpróbáltam. Fölállítottam s kombinációba hoztam valami százötven képzelt eshetőséggel... Csakhogy a megőrzítő éppen az volt, hogy mindig lehetett még másik százötven eshetőség is, melyeket még elképzelni se tudtam. Már pedig, ez világos volt előttem, ha csak egy is létezik, az alkalmazásnál az életemmel játszom. De ha nem akartam elveszíteni az eszemet, nem maradt hátra más, mint kísérletet tenni a képlet alkalmazására. Ismertem a veszélyt, ami nemcsak engem, de esetleg az egész környéket is fenyegeti, mert a játékba belevont erők megnyilatkozásukban végzetesek lehetnek. Kutatásaim arra a meggyőződésre vezettek, hogy átlag mégis a vegyi kísérlet a veszedelmesebb a mechanikaival szemben. Azért az utóbbit választottam. Kísérletem, a szerelvény miatt, csak laboratóriumban volt lehetséges. Akkor este, mikor elszántam magam a próbára, ezelőtt négy hónappal, leszámoltam magammal és lelkemben búcsut vettem tőletek. Tudtam, hogyha a kísérlet nem sikerül, az egész gyár, de lehet, hogy az egész város a levegőbe repül... és ti is.

Péter megtörülte gyöngyöző homlokát s nagyot lélegzett. Mi szinte megdermedve hallgattuk. Ágnes szeme kikerekedett a rémülettől. A doktor nagyon nyugodtnak látszott, de rendkívül feszülten figyelt. Péter folytatta:

- A ti drága éltetek s ki tudja, mit minden érték pusztulása terhelte volna a lelkemet Isten ítélőszéke előtt. Ha pedig nem teszem meg, az örület örvényébe kell zuhannom. És mégis kétségtelen, hogy inkább ezt, vagy a halált választottam volna, mint egy ilyen büntett lehetőséget... *ha tehettem volna... értitek, ha választhattam volna...* De az az erő a hatalma alá gázolt s elnémított mindent. Tudtam, hogy meg kell tennem s hiába kapaszkodtam a józan észbe és az erkölcs törvényébe. Kezem a végzetes billentyűhöz ért... Most!... De nem tehettem meg. A rettentő idegfeszültség megfosztott öntudatomtól és elájultam...

- Szegény Péter - sóhajtott Ágnes remegő ajakkal s megsímogatta a szőke fejet. Péter hálásan mosolygott.

- Szörnyű pillanat volt. Csak reggel tértem magamhoz. S ekkor ellenállhatatlan vágy lepett meg, hogy közöljem valamelyiketekkel a dolgot. Tamáshoz mentem. Elmondám neki, amit csak tudtam. Jó és türelmes volt. Szelíden bánt velem. Azt hiszem, mint dühös bolondot kezelte.

A doktor nevetve bólintott.

- És, - folytatta Péter, - azt tanácsolta, hogy *próbáljam meg...*

Csaknem egyszerre kiáltottuk mindnyájan:

- Miért?

Tamás mosolyogva válaszolt:

- Tényleg azt hittem, hogy szegény Péter megőrült s csak képzelet az egész veszedelmet. Volt néha dolgom hasonló beteggel. Úgy tapasztaltam, ilyenkor legjobb, ha az örült végrehajtja úgyis ártalmatlan, csak képzelt veszedelmű szándékát, mert így esetleg megnyugszik s meggyógyul, míg ellenkezőleg bizonyosan elpusztul. Így hát igyekeztem rábeszélni, hogy hajtsa végre a kísérletet.

- Igen, - mondta Péter, hálás pillantást vetve a doktorra - csakis Tamásnak köszönhetem a józan eszemet. Csodálatosan megnyugtató hatással volt reám. Valósággal meggyőződtem, hogy szándékom büntelen s így a siker bizonyos. Közeledj a jó cselekvés vágyával a titokhoz, s akkor nem lehet baj belőle, ez volt a tanácsa. S úgy tettem. Eljött az éjszaka. Közeledett a Tamással megállapított óra. S ahogy a percek multak, izgatottságom mind kisebb lett s ünnepélyes, nagy nyugalom borult a szívemre. Még csak tíz perc volt hátra. S ekkor egy belső kényszert éreztem, hogy letérdepeljek és imádkozzak. Igen, imádkoztam, mint egy gyermek, mint egy gyöngy ember. Imádkoztam, hogy fakadjon áldás a kísérletből s hogy az, aki mindent tud, legyen irgalmas hozzám... Megerősödve álltam föl, telve a kísérletből fakadó jó, nemes, boldogító lehetőségek érzésével s meg vagyok győződve, hogy Tamásnak igaza volt: a siker ebből a tiszta érzületből fakadt. Mert ha talán aljas, gonosz szándékkal fogtam volna hozzá, ma egy sem él közülünk. Igen, most már biztos vagyok benne, hogy a tudományos fölfedezés nem csupán a rideg értelem műve. Az egész léleké s talán legfőként az a szándék dönti el, ami a tudós lelkében él a munkája célját illetően. Az én számításaimból ki volt kapcsolva minden érzelmi elem, puszta, hideg értelmi művelet volt az egész... s ha megmaradok mellettük és a kísérletet csak a magam számításai alapján végzem el, olyan földrengést csináltam volna, amely talán országos katasztrófát jelent.

- Honnan tudod? - kérdeztük megdöbbenve.

- Figyeljete csak - intett Péter - most jön a magyarázat. Abban a pillanatban, amint térdeimről fölláttam, eltelve az egész emberiség iránti jóakarattal és boldogító szándékkal, mondom, abban a pillanatban egy idegen, rendkívüli és emberfeletti erő rázta meg egész éneket s ki mondhatatlan módon éreztem, amint összefoly és egyesül velem. Értitek, amit mondom? Nem belőlem szabadult föl, hanem kívülről jött ez az erő és hatalmasabb volt minden viharnál.

Mindnyájan megrendültünk. De mi tudós és józan férfiak voltunk, még kételkedtünk is talán a lelkünk mélyén. Ágnes azonban nő volt, sokkal finomabb alapképességgel, mint mi. Szemei kitértek, szája nyitva maradt, remegett s gyermeki ösztönrel átkarolt, a mellemre bújva, mint aki látja a félelmes láthatatlant.

Péter is átszellemülten, szinte extázisban beszélt:

- És ahogy ez az erő belém rohant, a következő szempillantásban egy *hiba* villant át a fejemen, ami a képletben eddig teljesen elkerülte a figyelmemet. Az agyam úgy kezdett dolgozni, mint a motolla. A nem is sejtett alkalmazások egész sora vágatott el a szemem előtt és mind, mind végzetes lett volna, ha a kísérletet saját számításaim alapján teszem meg. Meg kellett kapaszkodnom az asztalban, mert szédülő tekintetem előtt összeomló városok szörnyű forgataga viharzott el s fülemben egyszerre zúgott mindannyinak ropogása, kibírhatatlan jajongással kísérve. A kísérteties látomány úgy összetört, hogy leroskadtam alatta. De új erőáram ömlött át rajtam s egyszerre láttam a hiba javítását, aztán egész seregét az alkalmazásoknak, melyek mind igazolták az így javított képletet s lelkemen a fölemelő, boldogító látományok anyagserege suhant át, amik az új alkalmazásból születnek s átalakítják a világot. Nem tudnám elbeszélni őket, szebbek voltak, mintsem kifejezhetném. Végre már csak annyi erőm maradt, hogy a javított képletet papírra vettem s aztán boldog álomba merültem az asztal alatt.

Reggel fölébredve, az egészet álomnak véltem, míg tekintetem a kijavított képletre esett s ez azt bizonyította, hogy nem volt álom... De mit csináljak már most ezzel a második képlettel? Hogyan próbáljam alkalmazni a valóságban? A képlet egy föltevés, amit az alkalmazások vagy igazolnak, vagy nem. Ha lehetetlen is nélküle minden alkalmazás, viszont a képlet is semmit ér az alkalmazások módjának és keresztülvihetőségének titka nélkül. Hisz a kísérlet veszedelme éppen abban van, hogy a gyakorlati lehetőségek kombinációinak teljes ismerete lehetetlen... Ott álltam, egy rossz kis masinával, melyet saját képletemhez konstruáltam s egy új képlettel, melynek alkalmazása ezzel a géppel lehetetlen. De annyira élénken élt lelkemben

a rendkívüli éjszaka hatása, hogy föltétlenül hittem saját gondolatom és gépem végzetes rosszaságában s az új képlet igazságában. Új gépet kellett tehát készítenem. De hogyan? El sem tudtam képzelni a szerkezetét az új képlet alapján. Világosan láttam, hogy ennek az emberfeletti módon birtokomba jutott képletnek csak hasonlóan emberfeletti belátás találhatja meg a gyakorlati alkalmazását. S így újra visszaestem a tehetetlenség és kétségbeesés kínjaiba. Öt nap és négy éjszaka tartott ez a sötétség, a hiábavaló próbálkozások s a csüggedt elhagyatkozás örvénye. Teljesen belezavarodtam már a dologba s nem is tudtam eligazodni többé az asztalaimat borító számítások papirözönében, melyre csak rátekinteni is szédülés volt.

De az ötödik nap éjjelén, 11 óraker, mikor igazán siralmas állapotban bámultam a lámpába, hirtelen újra megrázott az az ismeretlen, kísérteties erő s mintha ívlámpák gyúltak volna ki az agyamban, szédülve láttam föltárulni az alkalmazás egész lényegét. Szerencsére ceruza volt a kezemben s üres lapok heverték előttem az asztalon, mert a kezem szédületes gyorsasággal rajzolni kezdett, mintha egy titáni szellem vezetne nyargalva és mégis bámulatos pontossággal. Nem én csináltam, az bizonyos, de talán azt mondhatnám, hogy az öntudatoságnak egy olyan magas szférájában lángolt az egész lényem, ami az én kicsiny, hétköznapi öntudatomra nézve már önkívület volt.

Igy kellett lennie. Néhány óra, vagy talán csak néhány perc telt el? Nem tudom. Az idő megszűnt akkor. Hetek izgalmaim s talán hónapok munkáját végeztem el s éltem át. Felolvadt, elégett, megsemmisült benne egész életem...

Arra ébredtem, hogy hevesen dörömbölnek az ajtón. Késő délután volt. Inasom már azt hitte, hogy holtan fekszem odabenn s rám akarta törni az ajtót. Amikor föltápáskodva bebocsáttam, a hú fiú arcán olyan irtózat ült, hogy magam is eltántorodtam belé. A tükör igazat adott neki. Kísértet voltam, csont és viaszfehér bőr.

- Istenem, - sóhajtott Ágnes újra megsímogatva Péter fejét. Péter elfogta a kezét s hálásan megcsókolta. Mély lélegzettel beszélt tovább:

- Először is hát ettem és ittam, mintha hetek óta koplaltam volna és csodálatos, hogy nem jutott eszembe megnézni a rajzokat. Mintha az iszonyú égésben a kíváncsiság és vágy minden szikrája kilobbant volna belőlem. Gépiesen fölálltam az asztaltól, ágyba dőltem s másnap délig aludtam mélyen, mint a halál. S akkor is, mintha semmi egyéb nem érdekelne a világon, jól megfürödve és gondosan felöltözködve sétálni mentem s csak hazajövet néztem be a laboratóriumba. Ekkor kiáltottam föl csak babonás irtózáttal és ámuló gyönyörűséggel. Mert sajátos megnyugvásomnak mélységes oka volt. Az alkalmazások egész tömege hevert előttem az asztalon, a legapróbb részletekig készen, bámulatosan precíz rajzokban, minden úgy szemléltetve, hogy egy gyerek is megértette volna. Ezért aludt ki bennem a sóvárgás hat hónapos pokoltüze. A bennem lakó vágy démona meghalt, mert teljesen ki lett elégtve. Hogy miként, azt ma sem tudom. De még azon az éjszakán áttanulmányozva a rajzokat, egyik ámulatból a másikba estem, mert egy éjszaka alatt a legképtelenebbnek hitt megoldások egész sora készült el, az én kezem által. Csak a technikai kivitel nézve is, esztendő emésztő munkájának becsülhettem. Hát még a megoldások elmémunkája, melyek közül egyet sem tudtam volna a magam erején soha megcsinálni!

Megkövülve hallgattunk. Ha ez mind igaz, a csodák korába érkeztünk.

Péter fölhajtott egy pohár bort és befejezte történetét:

- Két hétig tudtam minden izgalom nélkül pihenni s meglehetősen helyrejöttem. Mivel pedig a pályázati határidő s a szabadságom is letelőben volt már, hozzáálltam a rajzok nyomán a gépek és vegyületek elkészítéséhez. Ugyszólva gyerekjáték volt már. Hatot készítettem el belőlük, de a produkciók igazán boszorkányosan meglepők. Néhányat bemutattam a nagyfejűeknek, csak az egyszerűbbeket. S most nektek is elhoztam egy párat, hogy lássatok és higgyetek.

IV.

Izgatottan ugráltunk föl, ő azonban visszatartott:

- Türelem, még egy percre. Nem akarlak áltatni titeket. Csak az egyszerűbb dolgokból készítettem el néhányat s csak kísérleti eszközül, melyek távolról sem oly finomak, mint majd azok lesznek, amiket gyárilag fogunk készíteni közhaszonra. Tűlsokat hát ne várjatok. És azt is tudnotok kell, hogy a rajzok legtöbbször olyan tipikus megoldás, melyekből új és új kombinációk alkothatók; nagy időre lesz szüksége az emberiségnek, amíg a maga javára kibányászhatja őket, mert lehet, hogy a bányák kimeríthetetlenek is. És aztán vannak rajzok, melyeken még ismeretlen elemek jegyei állnak, amiket előbb még föl kell fedezni, hogy az emberiség ismeretlen áldásai fakadhassanak belőlük. Van köztük olyan is, melynek kivitele mélyen belevág a mai szociális rendbe s a világ erre nincs még megérve. Ne befejezett csodákat, hanem csodás lehetőségeket várjatok és lássatok. Így, most már gyérünk a dolgozószobádba, János.

Bezárt ajtó s elfüggönyözött ablakok közt félkörben telepedtünk le íróasztalom előtt, amelyre Péter három kis fekete fémdobozt helyezett a magával hozott kézibőröndből. Akkorák voltak, mint egy cigarettásdoboz s nem mutattak semmi különöst.

- Ezekben a kis börtöncellákban szunnyad a szabadság, - mosolygott Péter. - Mert a kulcsot, amely megnyitja őket, magamban a Szabadság Képletének neveztem el. A bilincsek pedig, melyeket ezek a készülékek föloldanak: a tér, az idő, a súly és az erők szétszórtsága. Az ember szellemének ezek a korlátai, melyek miatt nem tud győzedelmeskedni az anyagon, le vannak győzve. Legalább is biztos záloga van már a legyőzésüknek.

- Hogyan? - kérdeztük izgatottan. - Mutasd!

- Úgy, - felelte Péter, - hogy egy hatalmas tömegét az anyagnak, mely a tér nagy részét tölti be, teljesen jelentéktelenné tudok kisebbiteni, anélkül, hogy tömegéből veszítene. Úgyszólván kivesszem a térből. De ugyanakkor ezt a tömeget hasonló arányban súlytalanítom is, tehát kivesszem a súly alól. De anélkül, hogy valamit is veszítene az erőből, melyet súlya jelent. Most ezt a megkisebbitett és súlytalanított tömeget egy hasonlóan kicsinnyé tett és könnyűvé változtatott miniatűr gépbe helyezem, amely olyan erőkoncentrációra képes, mint sok nagy gyár egyesített gépené. A szétszórtságban tehetetlen természeti erőket koncentrálja, föl-szabadítja a munkára. És végre olyan gyorsasággal dolgozza föl a belehelyezett tömeget, hogy úgyszólván minden időt feleslegessé tesz.

- Lehetetlen, - volt az egyhangú vélemény.

- Megmagyarázhatatlan, - jelentette ki Péter. - De ne felejtsetek el, hogy csak ugyanaz történik itt a lelketlen anyagon, ami rajtam is végbement abban a titokzatos órában. Az nagyobb csoda volt, ez úgyszólván csak alkalmazása saját lelki élményemnek a technikai és kémiai valóságra. Nem tudom megmagyarázni, de be tudom bizonyítani. Ide nézzetek!

Fölnyitotta az egyik kis dobozt, amelynek jobboldalán vékony, hosszú nyílást vettünk észre. Belül két földött rekesze volt. Péter a baloldali rekeszt fölfedi. Beletekintünk. Néhány köbcentiméternyi gyapjukockát látunk, teletüzdelve hajszálfinom tűkkel, melyek a jobboldali rekesz falából állanak ki.

- A kocka kétszáz métermázsa elsőrendű fehér gyapjú, összepréselve, a tűk pedig a gépházba átvezető csövek, - magyarázta Péter olyan egyszerűen, mintha a legtermészetesebb dolog volna a világon.

Mit tegyünk? Bután és hitetlenül mosolygunk.

- Ez meg itt a gépház, - szólta Péter, fölfedve a jobboldali kis rekeszt.

Összedugjuk fölötte a fejünket, de megdöbbenve kapjuk is vissza. Óriási gyárterem tárul elénk, hatalmas gépekkel, sajtós csatornákkal, melyek a rekesz nyílása felé húzódnak, csak hogy ez a nyílás így belülről legalább is tíz méteres.

- Úgy-e egyszerű? - kérdi Péter nevetve. Némák vagyunk. Ekkor ő odanyúl, s egy üveglapot vesz le a rekeszről. S íme, csak piciny rugók, csavarok, szálacsákák vannak a rekeszben.

- Ezerszeres nagyító, - mondja szerényen. - Olyan vékony, mint a selyempapír. A képlet egyik alkalmazása ez is.

- De hát mi ez a doboz? - kérjük.

- Ez? A legmodernebb szövőgyár. Akarjátok, hogy működjék?

- Igen, igen, igen, igen, - kiáltjuk egyszerre, ujjongva.

- Akkor tér kell, - szól Péter körültekintve.

Elhúzzuk a székeket, bútorokat, úgy, hogy jókora hely keletkezik az asztal és a fal között.

- Hát valamiképp ki lehet engedni, - konstatálja barátunk. - Persze, ha mind lejáratnók a fonalat, legalább is húsz kilométernyi szőnyeg lenne belőle.

Csak várakozó, ideges nevetéssel válaszolunk.

- Megindítom a dinamót, - jelenti ki a mester. - Úgy mellékesen megjegyzem, hogy a gépek megkisebbitése által akkora erejű dinamó van a rekeszben, amilyennel egyetlen gyártelep se dicsekedhetik. Világításhoz, fűtéshez se kell többé vezeték, minden lámpa és kályha képes ilyen kis dinamókkal örökvilág működni a mindenség tárházából. Most hát rajta!

Megnyomott egy kis billentyűt. Halk és mégis éles zizegés, zúgás, sustorgás, kattogás indult meg a dobozban. A nagyítón át ámulva látjuk, hogy az óriási teremben a gépek megindulnak s egyszerre örült munkába kezdenek. A csalódás tökéletes, csak a munkások hiányzanak s a zaj, mintha nagyon messziről hangzana. A gyapjú a szemünk előtt válik egész fonaltömeggé, szalad a csöveken át a szövőszékekre s zuhog a nyílásnak. Egy pár másodpercig forog és berreg odabent a boszorkányos gyár s egyszerre a nyíláson vakító fehér szalag pattan ki... hirtelen szétterjed, mint a legyező... s ekkor szinte rémült kiáltások csattannak föl ajkainkon, mert hátborzongva látjuk, hogy gyönyörű fehér gyapjuszőnyeg folyamába ömlik át, egy pillanat alatt betöltve az üres teret s aztán a falnál megtorlódva, vastag rétegekben tornyosul egymásra. Mire egyet pillantunk, már a mennyezetet veri, s Péter hirtelen megállítja a gyárat. Odarohanunk a szőnyeghalomhoz, melynek vége puhán hull a földre a nyílásba visszapatlanó szalagból. Sokkal gyorsabban, valóban csaknem időtlenül történt mindez ahhoz, hogy világos lehetne előttünk, miként is lehetett? De a szőnyeghalom ott van, valóság, elsőrendű, hófehér, vastag gyapjuszőnyeg. Talán néhány száz méternyi is, nem tudjuk megbecsülni.

A hatás leírhatatlan. Ágnes csak a kezeit csapkodja össze, de egy kukkot se tud szólni. Mindnyáján le vagyunk nyugózva. A doktor halkán mondja, fénylő szemmel:

- Gyönyörű! Istenemre, nem hittem volna...

- Nem álom? - suttogja Ágnes, mintegy fölujjongva a bámulatból.

- Nem, aranyos, - mosolyog Péter. - Hogy elhidd, levágunk belőle neked egy néhány métert, emlékül. A többit visszadolgoztatom a raktárba, mert itt csak nem hagyhatjuk?... De előbb lássuk a gyapjúkockát.

Felfedve a rekeszt, ámulva láttuk, hogy a kocka alig észrevehetően fogyott meg, még pedig minden oldalán arányosan. Hinnünk kell a hihetlent.

Péter felszólítására Ágnessel ketten levágtunk egy szép futószőnyeget, a szoba hosszához mérve. Ma is ott van, figyelmeztetőül, ha talán azt hinném néha, hogy álmodtam s hogy még most sem ébredtem föl.

Péter pedig egy szálát húzva ki a szőnyegből, beleillesztette a nyílásba s megindította a motort. Újra zúg, liheg a kis ördögmalom s a szemünk láttára, kápráztató gyorsasággal tűnik el, vissza bele a csodálatos szőnyeghalmaz. Mire jóformán észrevennők, már nincs belőle egy csepp sem. A kocka pedig éppen akkora, mint eleinte volt. A levágott darab meg sem látszik rajta. A tömege hát valóban óriási. Lehetetlen szót találnom meglepetésünk és csodálatunk kifejezésére. Olyan csend volt köztünk, hogy még a szívünk verése is elállt.

- Valamikor elérkezünk oda is, - mondta Péter halkan, - hogy élőlényeket, talán embereket is sikerül egész parányokká kisebbítenünk és súlytalanítanunk az életük veszélyeztetése nélkül... Az lesz még a csoda, mikor egy ilyen kis dobozkából egész hadsereget bocsáthatunk ki, vagy egy egész ellenséges haderőt kényszeríthetünk belemasírozni s egyszerűen zsebre vágjuk a háborúzó feleket. De ha már háborúról van szó, - folytatta nevetésünk közben, - annak nem az előidézésére, hanem a megakadályozására fogunk törekedni. Ez a másik doboz ilyesmit rejteget.

Fölnyitotta s finom fehér kendőcskét vett ki belőle, akkorát, mint egy zsebkendő. Tartós, erős, de puha és finom szövetből volt, könnyű, mint a pehely. A kendőcskét alátámasztott fémlapra borította, arasznyira a doboz nyílásától, mely kerek volt és apró lyukakból állt. Mikor a gépezetet működésbe hozta, újra hallottuk a különös, éles, távoli zúgást s a nyílás lyukain vakító fénysugarak törtek elő, a kendőre áradva, mely gyorsan elviselhetetlen fehér izzásba jött s villámszerűen vibrálni kezdett. Egy pillanat múlva a kendőcske egész mereven elvált a fémlaptól s közte és a nyílás közt megállt a levegőben, látszólag mozdulatlanul, de figyelmesen nézve, rendkívül gyors vibrálásban. Erre Péter megállította a gépet s a fémlapot elvette a kendő mögül. És ime, a kendőcske a maga természetes fehér színében, kifeszülve ott maradt a levegőben.

- Közeledjete feléje az ujjatokkal, de csak lassan és gyöngéden, - szólt Péter.

Mindnyájan kinyújtottuk mutatóujjunkat, a kendőhöz közelítve. Hirtelen, egész testünkben megrázva, visszataszított.

- Nos, doktor, te vagy a legerősebb, - intett Péter, - szánd rá magad, hogy kissé erősebben bökj feléje. De ne túlságosan. Csak, mint mikor a villanycsengőt megnyomod, ha nem vagy türelmetlen. Ti meg, János és Pál, álljatok mögéje és fogjátok föl, hogy el ne vágódjék. Rajta!

A doktor bizony úgy visszavágódott, hogy minket is az ajtóig sodort magával. Ugyancsak savanyu ábrázattal szopogatta az ujját utána.

- Elég, - mondta Péter. - Erősebb kísérlet már életveszélyes lenne. Se gyöngéden, se erőszakosan nem lehet a kendőhöz érni. Rugalmassága mérhetetlen, telítve van a visszaütő erők áramlásaival. És a próbák azt mutatják, hogy minél erősebb a támadás, annál nagyobb a visszalökő erő ütése. Ha majd, sok elmélkedés és munka után, valaha ember testére lehet húzni egy ilyen ruhát, mit gondoltok, miféle erő tudhatja azt elpusztítani, vagy csak megsebezni is? Minél nagyobb lesz a pusztító szándékú erő, mely feléje vág, annál végzetesebben bünteti meg önmagát. A revolvergolyó, amelyet feléje repítenek, a küldőjébe fúródik, rádobott bomba elvetőjét tépi szét, az ágyuk lövedéke megsemmisíti azokat, akik kilőtték... De ez még nem minden!

Igy szólva, újra reábocsátotta a doboz fénysugarait, csak hogy most kék sugárzással, a kendőre. Az gyorsan halványodni kezdett, egyszerre csak tiszta fekete lett, mintha egy négyszögű nyílás lenne a levegőben s a következő pillanatban nem volt sehol.

- Visszament a dobozba? - kérdezte Ágnes csodálkozva.
- Dehogy, - mosolygott Péter, - ott van, ahol volt, csak hogy láthatatlanná lett...
- De most mégis csak tréfálsz? - kérdezte Pál hitetlenkedve.
- Közeledj csak az ujjaddal arrafelé, ahol a kendőt láttad. De csak óvatosan!

Pál kételkedő mosollyal engedelmeskedett. Aztán visszatántorodott és feljajdult:

- Ott van.
- A kendő minden sugarat át bocsát magán, s egyúttal megtartja eddigi rugalmasságát. A sebezhetetlenség és láthatatlanság problémája, együttes kombinációban, meg van oldva. Ó, csak nagy idő múlva veheti hasznát az ember önmagára nézve, de többé már nem lehetetlen, - bólintott Péter.

Aztán, ellentett alkalmazással a kendőt előbb újra láthatóvá, majd rugalmatlanná tette, úgy, hogy az újra a mögéje tett fémlapra tapadt s végre puhán hullott le az asztra. Ágnesnek ajándékozta s ma is megvan. Olyan, mint más finom zsebkendők. Nem tud megvédeni senkit.

Akkor azonban képzelhető, hogy milyen hatást tett reánk ez a kísérlet. Képzelhető, de le nem írható. Ma már el is mosódott az emlékezetemből, hogy mit is mondtunk, vagy miképpen adtunk neki kifejezést. A harmadik doboz csodája egészen eltörülte ezt az emlékezetemből.

Szeretném leírni, megörökíteni ezt a harmadik csodát, de érzem, hogy nem lehet, nem tűri a szavakat...

Valahogy nagyon gyorsan is történt, mintha Péter sem merte volna hosszasan kitenni neki az idegeinket. A gyors, remegő hangja csendül meg most az emlékezetemben:

- Egy kémiai alkalmazás van még itt, ebben a dobozban... De, mint a kémiaiak általában, veszedelmes, a hatása kiszámíthatatlan. Megbontja a lélek egyensúlyát az idegekre gyakorolt megrázó erejével. Csak egy pillanatra engedhetem meg, hogy a hatalma alá kerüljete.

Ahogy ott ültünk félkörben az íróasztalom előtt, felénk fordította a doboz nyílását s megindította annak belső munkáját.

Azt hiszem, először tökéletes sötétség fogott körül, vagy legalább is annak érzése, hogy a világ eltűnt körülöttünk. Most a magam érzéseiről beszélek, de a többiek is ezt vallották később. Végtelen lehangoltság, egyedüliség, tehetetlenség kínja lepott el. Aztán olyan unalom, közöny és érzéketlenség borult rám, mely rosszabb a halálnál. Végre azt éreztem, hogy nem tudok semmire emlékezni és nem is akarok. Valószínűleg csak egy pillanat volt ez, de végtelennek tetszett s valahogy a feloszlás és megsemmisülés folyamatának felelt meg. Aztán egy különös, ellentett érzéssorozat rohant végig rajtam. Ébredő öntudatú gyermeknek éreztem magam, majd rögtön duzzadó erejű ifjúnak s a vérem rohanását s a szívem dobaját úgy hallottam, mint a gátról lezuhogó víz tömegét s a malomkerék ritmikus csapkodását. Olyan életerőt és tettvágyat, olyan lelkesedést és szeretetet, olyan fölfokozott érdeklődést, emlékezetet és intuíciót éreztem föltornyosulni magamban, mintha nem ember, hanem óriás lennék. És végre egy szemvillanásig láttam a körülöttem ülőket. Ők voltak, de megdicsőült szépségben. Nem, nem valami idegen, idealizált szépségben, hanem valahogyan - megint az érzésemet mondom - a saját képességeik teljességében, legfelső fokán. Olyan szépek voltak, amilyenekké adottságukban lehetnének, ha minden képességük tökéletesen kivirulna. Utoljára Ágnes alakja és arca villant meg előttem... isteni szép volt, leírhatatlan. Aztán egyszerre megszakadt a hatás s szédülő fejjel, kimerülten néztünk egymásra, mintha álomból ébrednénk.

Önkénytelenül megragadtuk egymás kezét s néma áhítattal ünnepélyes csendben percekig ültünk ott, az élet és halál titkán merengve.

Péter törte meg a csendet:

- Olyan lehetőségeket éreztek át most, melyek fölött csak néma tisztelettel állhatunk meg, magyarázat kísérlete nélkül. De annyit ékesen bizonyít ez a kísérlet, hogy szellemünk nagyon is szorosan össze van kötve testünkkel s a testre gyakorolt hatások teljesen tehetetlenné tehetik, illetve képességeiben óriásivá növelhetik szellemünk erejét és hatalmát. Ha elgondolom, hogy valamikor módunkban lesz érzelmi hatások kiváltásával tervszerűen kormányozni, le-, vagy fölfokozni az emberek, egész tömegek energiáit és magatartását, nehéz aggodalmak lepnek meg s lelkiismeretem nyugtalanul remeg a szörnyű hatalom tudatában, ami a kezünkbe került. Most, miután láttatok egyet-mást és többé nem kételkedhettek abban, hogy tényleg ilyen hatalom van a kezünkben, el kell mondanom nektek titkos szándékaimat a jövőre nézve s kérem nem kell egész testvéri segítségeteket, hogy ez a hatalom átokká ne lehessen reánk s a világra.

V.

- Mi ismerjük és szeretjük egymást, testvéreim, - mondta Péter, - és én jól tudom, hogy a titkaimat, amiket megmutattam s elmondtam nektek, szentül meg fogjátok őrizni.

Némán, de szent komolysággal intettünk, hogy igen.

- Tudjátok, - mondta tovább, - hogy dogmatikus értelemben nem voltam vallásos ember, de ezek a rendkívüli élmények bizonyos tekintetben hívővé tettek. Nem tarthatom és nem is tartom a magam művének azokat, amiket alkottam. Hiszen világosan tapasztaltam, hogy az én erőmet mérhetetlenül meghaladó hatalom juttatta őket kezembe. Hiszen a saját emberi lelkem nem is bírja ki azoknak a csodarajzoknak végigtekintését, deliriumba esik tőlük. Hiszen a magam gondolatai végzetesek lettek volna az alkalmazásban. Vallásos meggyőződésem az is, hogy amint mondtam, csak a tiszta jószándék tette lehetővé ezt a sikert, a gonosz akarat katasztrófát idézett volna elé, melyben elzúzott volna a mindenség megcsalni próbált isteni ereje. Csakis egy módon tekinthetek tehát ezekre a csodákra: mint osztályrészemül jutott nagyon súlyos és nagyon fölemelő isteni megbizatra és feladatra, az emberiség üdve érdekében.

Megilletődve adtunk neki igazat s lelkünkben nagyra nőtt a szerény, lánglelkű fiatalember alakja.

- Mivel így erős hitem alakult ki abban, hogy ezt a világot fölöttünk álló törvények kormányozzák, melyekkel ha visszaélünk, csak romlást idézhetünk magunkra és a világra, azért a jövőre nézve két feladatot látok magunk előtt: megoltalmazni a ránk bízott titkokat a gonoszság kezétől és bölcsen használni fel őket az emberiség javára.

Bár nagyon sok idő és munka s nagyon erős szellemi képességek kellenek ahhoz, hogy ezekből a lehetőségekből az embert szolgáló valóságok legyenek, mégis számolnunk kell azzal, hogy az ember rettenetesen vissza tud élni a hatalmával.

Ha csak a mai kultúra vívmányait tekintjük is: szomorúan kell látnunk, hogy az emberi értelem műveinek legnagyobb része az önzés, elnyomás, gyilkolás rettentő eszközévé aljasodott az emberek kezében. De mi lenne akkor, ha az erők koncentrálásának, ha a sebezhetetlenségnek és láthatatlanságnak, ha az érzelmek kormányzásának és annyi sok, még általam sem tanulmányozott titoknak kulcsa önző, gonosz és aljas emberek kezébe kerülne? Miféle borzalmak szakadhatnának a gyöngye, tehetetlen és kijátszott tömegekre? Hiszen még én magam is, minden jószándékom és tiszteletem dacára, veszedelmes kísértéseket éreztem néha átsuhanni lelkemen, olyan szédítő a hatalom, amit ezek a csodák rejtenek. Ezért eltökéltem, hogy a legtöbbjükkal nem is kísérletezem tovább. Magam és mások elől sikerült a rajzokat úgy elrejtennem, hogy közönséges emberi ésszel meg nem kaphatók többé. Félretettem őket jobb,

haladottabb kor számára, melyre a többi találmánynak kell előkészítenie a világot. Majd, ha a visszaélésre való alkalmak és kísértések egy jobb korban megszűnnek, majd ha az elnyomás minden kísérlete szükségtelenné vált, jöjjenek akkor elő ezek a legnagyobb áldások... Addig pedig csak fokozatosan, a természetesebbeken kezdve, tegyük az emberek közkincsévé a találmányokat. A betegségek, a nyomorúság, a pusztító szenvedélyek elleni küzdelem eszközeivé tesszük őket s az idő és erő kimélésére s kihasználására fordítjuk áldásait. Mindent el fogok követni, hogy a köztudatban lehetőleg lefokozzam ezeknek a találmányoknak rendkívüliségét. Ez a titka annak, hogy áldássá lehessenek. Egyetértetek-e velem, testvéreim?

A doktor adott hangot mindnyájunk érzéseinek:

- Igen, teljesen egyetértünk veled. Csodáljuk és tiszteljük elhatározásod nemességét. Ha megfontoljuk, hogy mérhetetlen hatalmat hárítasz el vele magadtól s óriási kísértéseket győzöl le, csak még jobban becsülünk és szeretünk érte. De igazad van. Amit nem tekintesz a magad művének, annak ne ura, hanem szolgálja légy. Gyönyörű szabály s hitem szerint minden igaz vallás lényege. Mi mindnyájan kész vagyunk téged teljes titoktartással és minden erőnkől támogatni.

- Köszönöm, - mondta Péter meghatottan. - Ha így van, amiben teljesen bíztam is, akkor arra kérek, hogy a jövőben még szorosabban tartsunk össze. És velem mindennap találkoznia kell valamelyiketeknek. Arra gondolok, hogy halálom előtt minden lehetőség esetén ott legyen valaki, akinek a rajzok rejtekhelyét fölfedhetem. Egyik a másikkal fogja azt átadni örökség gyanánt.

- S az utolsó? - kérdezte Ágnes.

- Arra is gondoltam, - mondta Péter komolyan. - Ágnes, János: hozzátok szólok. A titoknak örökösöket kell nevelnünk. Én azt remélem és azt szeretném, hogy a ti fiatok vegye át tőlünk azt, akit az édesanyja méltóvá nevelt erre, s aki majd a maga fiára ruházhatja át... s így szállna nemzedékről nemzedékre, boldog századok hajnala felé, utódaitok hű szívében az emberiség végtelen áldása.

Ágnes pirosragyúlt arccal, de ünnepélyesen nyujtotta kezét Péternek, míg fejét beszédes némasággal melleme hajtotta.

S szent kötést tettünk akkor egymás közt a titok őrzésére s a Péter mindenben való testvéri támogatására.

VI.

Lefekvés előtt Ágnes nagyon komoly és méllázó volt.

Vidítani próbáltam:

- Azt hiszem, Ági, sikerült elcsavarnod a Péter fejét.

Ő azonban nagyon komoly maradt, nehezett sóhajtott s remegve mondta:

- Ó, úgy látszik, nem felejtetted el a csacsiságomat. Péter ma olyan magasra szállott a lelkemben, mint valami szent. És... úgy sajnálom. Nem tudom, miért, olyan nehéz a szívem... mintha a mai nappal valami nagy-nagy árnyék nehezedett volna fölénk... Vajjon, szabad még nekünk máttól fogva vidáman kacagni?

VII.

Ez Péter barátunk csodálatos fölfedezésének igaz története.

HARMADIK FEJEZET

I.

Hetek teltek el munkában és a barátság feledhetetlen együttléteiben.

Péter lelkesen dolgozott egy vállalat létrehozásán, mely által találmányait a köz javára gyümölcsöztetni akarta. A tőke túlságos nagy érdeklődést mutatott, úgy, hogy Péternek nagy gondot adott föltett szándékának megvalósítása. Pál lapja jött ebben segítségére, melyet barátunk egészen Péter rendelkezésére bocsátott. A feladat az volt, hogy a folytonos dicsőhimnuszt zengő sajtót, mely a külföldet is alarmirozta, ellensúlyozó cikkekkel és ismertetésekkel lecsendesítsük s a találmány rendkívüliségét az elmés és hasznos vívmányok nivójára szállítsuk le a közönség szemében. Péter erre irányuló cikkei, ismertetései és nyilatkozatai naponként jelentek meg a Pál lapjában, ami először is a lapnak vált hasznára, mert példányszáma két hét alatt megkétszereződött, de lassanként hasznára vált az ügynek is, mert a más lapok által meginterjuvált tudósok, Péter cikkeit olvasva, csakhamar úgy találták, hogy nincs értelme nagyobb jelentőségűvé tenniük a felfedezést, mint amekkorára maga a felfedező becsüli azt, sőt, nagy öröme Péternek, csakhamar akadtak kritikusok is, akik más lapokat azzal akartak népszerűséghez segíteni, hogy a kelleténél jobban lebecsüljék a dolgot cikkeikben. Egy idő múlva a vita szerencsésen átterelődött a szaklapok hasábjaira, amivel a nagyközönség számára meg is szűnt létezni. Az már elviselhetőbb baj volt, hogy Pétert rövidesen vagy harminc bel- és külföldi tudós társaság választotta tagjául s özönével zúdult rá élelmes impresszáriók ajánlata előadói turnék rendezése tárgyában, fantasztikus tiszteletdíjak ígérete mellett.

Egész kis irodát rendeztünk be magunknak az ügy érdekében s mindenikünk vállalt valamit a teendőkből. Én a magam részéről az újságírók falkájának elriasztására és távoltartására vállalkoztam, míg Ágnes az impresszárióknak szóló visszautasításokat bonyolította le a megállapított sablon szerint. Pál a sajtóiroda főnöke volt, a doktor pedig a létesítendő részvénytársaság anyagi ügyeinek rendezésében segédkezett Péternek, szintén nekem maradván a jogi rész előkészítése és tisztázása.

Mindennapi dolgaink mellett egészen betöltötte az életünket ez a munka, de viszont még szorosabbra fűzte barátságunkat s még örömtelibbé varázsolta együttlétünket a pihenés és szórakozás óráiban.

Ha visszagondolok ezekre a hetekre, csupa vidám s örvendező arc néz reám a mult tükréből. Valahogy csakugyan sikerült elfeledtetnünk önmagunkkal is azt, ami Péter történetében nyugtalanító és félelmesen rendkívüli volt. Ezt persze elsősorban neki magának köszönhattük, mert annyira hű maradt a maga okos és nemes elhatározásához, hogy nemcsak a titokzatos rajzokat nem háborgatta, hanem előttünk is került minden célzást reájuk. Ágnes finom lelkének sejtelvei is elültek a minden rendkívülit köznapivá józanító, jótékony munkában, ami pedig a doktort illeti, ő napról-napra ragyogóbb, vidámabb és lebilincselőbb lett, úgy, hogy ha ez lehetséges, még jobban szerettük és csodáltuk, mint valaha.

II.

Pál egy drámáján dolgozott akkoriban, amelyet rendkívüli hatásúnak jósolgatott. De valahogy mindig megfeneklett benne. Háromszor kezdte már újra s nem tudta tető alá hozni. Sehogy se találta eléggé hatásosnak. Még ha értettünk volna is hozzá, nem segíthettünk rajta, mert a terveit sohase árulta el. Csak az a kiváltságunk volt, hogy először nekünk olvasta föl a kész műveket, mielőtt a nyilvánosság elé kerültek volna. Ilyenkor megjegyzési joggal bírtunk,

melyet, ha kedve tartotta, néha figyelembe vett. Ágnes észrevételeit azonban mindig honorálta, talán az alkotás kárára is.

Irodalmi életünk abban az időben ment át egyik súlyos válságán. A nagy nemzeti költők és írók lelketlen utánzói únt sablonokká merevítették az irodalmat, melynek már csak frázisai voltak, de élettámasztó tartalma nem. Természetes, hogy mikor új tehetségek sarjadtak, új formákkal és új, korszerű, hatékony mondanivalókkal, a kihűlt nagyságok élősdi utánzói, a költészet és kritika akadémiai egyedárusai s szépen hangzó jelszavaktól tüzelt csatlósaik neki estek az új irodalomnak s hol a hazafiság, hol az erkölcs szent nevében buzgólkodtak ellene. Szegény Pál egyike volt azoknak a céltábláknak, amelyekbe legtöbbször lődöztek az öreg kovás-puskások s az ifjú ijjásztanoncok. A sport egy neme volt számukra ez a tevékenység, noha némelyiknek, mint üzlet is jól bevált. Barátunk drámáinak tömör és izgalmas stílusa, merész társadalmi kritikája és fájdalmas gúnyja egyformán kihívta a támadást. Igaz, hogy Pál nem maradt adósuk s minden hajsza után egy újabb drámával készítgette elő nekik a gutautést, közben szelid háziállatokkal hozva őket költői párhuzamokba lapja hasábjain. Hazaffy és Erkölcsy úrék folytonosan az ifjúságot féltették ettől a fiatalembertől s egyáltalán nem akartak tudomást venni arról, hogy az ifjúság a magáénak vallotta s lelkesen tüntetett a szidalmazott drámák mellett. A vak bölcsek ennek dacára, az ifjúságot a szemük fényének nevezgették s ezzel bizonyosságot tettek róla, hogy szellemük mennyire gyökerezett a valóságban. A harc elég ádáz volt s nem egyszer a Pál existenciája is kockán forgott benne. A konzervatív lapok nem fukarkodtak a mennydörgésben. Az irodalmi társaságok versengve nem vették föl, vagy zárták ki tagjaik sorából. A kultuszminiszter körlevélben tiltotta el az iskoláknak a darabok látogatását s némely színháznak le kellett vennie őket a műsorról a szubvenció miatt. De persze, az idők kerekét azért nem lehetett megállítani. A közönség lassanként az új dráma mellé állott s Pált a sikerei független emberré tették. Eleinte nagyon fájt neki a kritika s hiába vigasztaltuk. Csak lassan kerekedett föléje. Hanem aztán igazi költői elégtételt szerzett magának „A Kritikusok” című bohózatával, melynek óriási sikere óta nem törődött többé a „kutyaugatással”. A bohózatban valamennyi ellensége szerepelt, a színészek nagyszerű maszkirozásában. Mikor az egyik dühös kritikust alakító színész kilépett a függöny elé, a közönség egy pillanatig szinte azt hitte, hogy valóban a vizilószerű öreget látja, akinek ősi tiszte volt az ifjúsági előadások úntató bevezetése. És csakugyan, a százszor hallott hang nyekerdült meg, a szállóigévé vált kezdőszavakkal, amiket már harminc év óta pukkadozva hallgatnak a diákok: „Ezen színdarab azon színdarab...” A többit eltemette a közönség homéroszi kacagása.

Most azonban Pál minden eddigi bűnén túl akart tenni egy olyan alkotással, ami szerinte az összes diluviális irodalmárokat egyszerre fogja megölni. Talán ez az istenes szándék volt az oka annak, hogy sehogy sem tudott megelégedésére végezni a darabbal. Emiatt nagyon idegessé is lett s nem találta a helyét sehol. De szokása szerint nem volt hajlandó közölni velünk a vívódásait s így meg kellett elégednünk a baráti részvétellel és vigasztalással.

III.

Egyszer azonban, mikor éppen ebédnél ültünk, Pál lélekszakadva rontott be hozzánk.

- Heuréka! - kiáltotta izgatottan s a kalapját szinte a leveses tálba csapta bele. - Megvan! Megszületett! Készen van!

- A dráma? - kérdeztük örvendezve.

- Igen, a dráma. De nemcsak így egyszerűen: a dráma, hanem a világ legnagyobb drámája! Igen, „minden idők legnagyobb drámái alkotása”, amint Hazaffy és Erkölcsy úrék mondják az egyetemen. Tegnap éjjel egészen újra írtam és készen van. Ilyet még nem pipáltatok, gyerekek!

Nagyon sápadt, kimerült és ideges volt. A cigarettáját belenyomta a sótartóba s rendkívüli állapotának más hasonló jeleit adta.

Csak két pohár konyakkal tudtuk annyira megnyugtatni, hogy tűrhető értelmességgel közölhesse szándékát: ma este föl szeretné olvasni nekünk a nagy szenzációt. Nagy örvendéssel fogadtuk a dolgot annál inkább, mert a doktor és Péter is hozzánk ígérkeztek aznap vacsorára.

Miután ezt megtudta, Pál elrohant, hátrahagyva a kalapját.

Sétámat rövidebbre fogva, már félnyolckor hazaérkeztem, zsebeimben néhány finom csemegével, melyet útközben vásároltam a vacsorához.

Péter már ott volt, az asztal terítésében segédkezve Ágnesnek, szokott ügyetlenséggel. Ágnes megint nagyon csinos és eleven volt. Később megjött a doktor is, nem a legjobb színben, de kitűnő hangulatban s mikor meghallotta, hogy mi készül, igen jókedvű lett s örvendezve dörzsölgette a kezeit. Nagyon szerette a szépirodalmat és Pálról, méltán, magas véleménye volt.

Utolsónak a költő jött, hóna alatt, írótkban hozva a drága kincset. Rendkívüli gonddal helyezte el a zongorára s vacsora alatt is folyton odapillogatott, hogy el ne lopja valaki. Evés alatt nagyon türelmetlenül viselte magát s ez feltűnő volt, mert máskor inkább egy kicsit pózolt s méltóságos önérzettel hallgatott a fölolvadás előtt. Rendesen kérette magát, most pedig majd széttobbant az izgalomtól. A vacsorát sikerült is elrontania, mert ő maga semmit se evett, folyton cigarettázott, minket pedig idegesen siettetett.

A doktor ezért ugratta is kissé, csak azért is nagyon lassan és szertartásosan evett, mindent megdicsért s mindenből kétszer is kért, hogy bosszantsa a szegény poétát.

Végre átmentünk a dolgozószobámba. Pál, szokása szerint, minden lángot lecsavart a hangulat kedvéért s csak az asztali lámpát hagyta égve. Így mi félhomályban maradtunk, ő pedig megvilágítva ült az asztalnál.

Láttam, hogy a kezei remegtek, amikor az írótkot kinyitotta s kivette belőle a nagyon vékony, alig pár lapnyi kéziratot.

- Hány felvonás? - morogta a doktor a homályból.

- Négy, - mondta Pál s ugyanakkor megütközve pillantott a kéziratára s a szeme elmeredt, mintha valamit nem értene. Újra a táskájába nyúlt, kotorászott, aztán megint a kéziratot vette kezébe s gyorsan elforgatta. A fejét rázta.

- Nem értem! - nyögte ki végre. - Pedig itt van az egész. Nyolc oldal, lapszámozva s a végén ott a „függöny” jelzése is. Mi az Isten csudája ez?

- Hogy olyan rövid? - kérdezte Péter. - Az nem baj, sőt. Rövid, de velős. Olvasd már!

Szegény Pál megint csak értelmetlenül bámulta az írását, lapozgatott; a homlokát dörzsölte, végre fölugrott és lecsapta a kéziratot.

- Csupa értelmetlenség! - fakadt ki dühösen. - Mi történt velem? - Fejét a két tenyerébe fogta s nyargalászni kezdett ide-oda, kiáltozva: - Megőrülök! Nem értem! Megbolondulok!

- Nyugodj meg, Pál! - kérlelte Ágnes. - Nem értjük miért vagy ilyen ideges. Mi van a kéziratoddal?

Pál lecsapta magát egy fotelbe:

- Lehetetlenség! Ördögösség! Mi történt velem az éjjel? Meg vagyok háborodva? Vagy az éjszaka voltam bolond?

- Hadd lássam azt a drámát! - szóltam s az asztalhoz lépve felvettem a pár lapnyi írást, ami négy felvonásos drámának sehogy sem futotta. Olvasni kezdtem. Érthetetlen, összefüggés-telen fölkiáltások, rövid, össze nem vágó mondatok, szakadozott párbeszédnek foszlányai voltak odavetve. Itt-ott egy-egy instrukció: eloltja a lámpát, - lő, - meghal. - De hogy ki és miért tegye ezeket, az teljesen kivehetetlen. Az egész olyan volt, mintha valaki egy drámából innen is, onnan is, csak úgy találomra kiírt volna egy-egy szót, mondatot, instrukciót s most aztán senki sem tudja, mi volt az a cselekmény, amiből idekerültek.

Egy darabig közmegdöbbenésre és ámulatra olvastam ezeket a nemtudommiket, míg aztán Pál dühösen fölugrott:

- Hagyd abba! Ne kinozz! - Kikapva a kezemből az írást, a földhöz vágta és elrohant.

Mire Péter meg én utánaaszaladtunk, már messze járt.

Mikor visszatértünk a szobába, a kézirat már a doktor kezében volt, aki az asztali lámpa mellett komoly arccal vizsgálgatta, a fejét csóválva.

Ágnes, egy fotel hátához támaszkodva, aggódó figyelemmel nézett reá.

- Ez nem normális dolog, - jelentette ki végre a doktor, olyan komolyan nézve végig rajtunk, hogy megborzadtunk. Ő újra az írásba mélyedt.

Feszülten figyeltük, míg végre megszólalt:

- Nem, most nem volt örült... De, hogy mikor írta, nem volt-e az s így nem lehet-e újra azzá, azt még nem tudom...

- Értesz valamit a dologból? - kérdeztem, mert újra összevont szemöldökkel forgatta a lapokat.

- Talán, - mormogta a doktor, - azt hiszem... úgy kellett lennie, hogy Pál valami rendkívüli lelkiállapotban volt az éjjel s kétségtelen, hogy ő végiglátta, vagy álmodta, vagy képzelte az egész cselekményt. Úgy látszik, tényleg rendkívüli látományai lehettek, amelyek nagyon megrázták az idegeit. Úgy gondolom, hogy írt és írásközben, talán fokozatosan és nem egyszerre, valami extatikus állapotba került, szinte észrevétlenül. A fantáziája örülten nyargalhatott, a keze meg nem bírta követni s így már csak egyes szavakat tudott az összefüggésből papírra vetni. A világ legnagyobb drámájából ennyi maradt hát az emberiségre... mert ezt aligha lehet kiegészíteni... teljesen érthetetlen... szegény fiú!

Mindnyájan nagyon megdöbbsentünk. Péter a homlokát símogatva, halkán kérdezte:

- Tamás, nem rokon ez a dolog az én esetemmel? Furcsa lenne, ha éppen a mi társaságunkban jelentkezne másodszor is...

Ágnes összeborzadt.

- Valami eltérés van itt, - dörmögte a doktor. - Hacsak... Igen, így lehetséges... Tegyük föl, hogy ugyanaz a rendkívüli erő működött itt is, mint nálad. Miért vezetett ott kifogástalanul precíz rajzok készítésére, míg itt... Igen, csak úgy gondolható el, hogy a matematikával és kísérletezéssel foglalkozó ember tudós rendszeressége még extázisban is ura tud maradni a kezének és eszének, míg a költő csapongó lelkülete szertelenül ugrálóvá lesz s a kéz nem bírja követni... Ezért maradt belőle csak ez a zavaros irka-firka... Talán az is lehetséges, hogy nálad hirtelen, megrázóan, nála észrevétlen átmenettel lépett föl ez az állapot. Őt egészen készületlenül, fegyelmezetlenül kapta, te teljesen koncentrálnak voltál a cselekvésre... Ez mind lehet, elég tetszetős... De mindez csak föltevés, szóbeszéd, mert nem tudjuk, mi lehet az az erő, amely ilyen emberfeletti állapotokat idéz elő. Idegen és kívülről jövő erő... tiszta babona!...

Egyszóval még nem tudok semmit... még foglalkoznom kell vele... Kétszer a mi társaságunkban... még babonássá teszi az embert!...

Igy szólva, maga elé meredt és elhallgatott.

Mindez nem tett okosabbá minket, sőt növelte izgalmunkat és szorongásunkat. Noha eddig nem volt okunk ártó, vagy gonosz hatalomnak tartani, mégis nagyon fojtogatta a torkunkat annak kellemetlen tudata, hogy valami rejtelem éppen minket választott ki médiumának.

Nyugtalan sejtelmek borzongattak végig. Álmában érzi néha az ember ezt a nyomást, amitől szabadulni szeretne és nem tud.

- Szegény fiú, szegény fiú - ismételte a doktor, egészen magábamélyedve.

Tizenegy óra felé fölkel, hogy hazamegy, s még az éjjel utána olvas a dolognak.

- Analógiát kell keresnem a szakirodalomban, - mondta, - akkor talán valami fény derül erre az esetre.

Merengve állt egy percig, aztán Ágneshez fordult:

- Ágneském, a kéziratot nálad hagyom. Vedd őrizetbe s egyelőre ne add vissza Pálnak. Ha már nem tudta megírni, legjobb, ha nem látja többé. Csak ingerelné és boldogtalanná tenné. Később tán nekem lesz rá szükségem. De ma nem. Ma maradjon nálad.

IV.

Elhatároztuk Péterrel, hogy a doktort hazakísérjük s visszajövet fölnezzünk még Pálhoz is, hogy megvigasztaljuk szegényt. Megígérve Ágnesnek, hogy én nem maradok soká, útrakeltünk.

Mikor abba a kis utcába érteztünk, amely a doktor házát környező térre vezetett, éppen akkor, mikor befordultunk a sarkon, hangos sikoltás csattant föl egy sötét kapualjban. Két alak viaskodott egymással.

Egy pillanat alatt ott termettünk s gondolkozás nélkül vetettük rá magunkat egy férfira, aki tépett ruháju, kétségbeesetten vergődő leányt szorongatott.

A szerencsétlen teremtés az egyik kezével a férfi torkát markolta, míg a másikkal rémulten öklözte, döngötte a kaput s élesen sikoltozott.

A doktor egy lendülettel elrántotta a férfit, míg mi a támolgó leányt fogtuk föl. Amennyire láthattuk, nagyon sápadt, csinos arcú, tisztán öltözött szobaleány volt. A félelemtől didergett és sírt s szégyenlősen húzta össze a nyakán és mellén megtépdesett ruhát.

A férfi dühösen evickélt a doktor vasmarkában, de hasztalanul.

- Mi történik itt? - kérdezte Tamás méltatlankodva.

- Megtámadott... - szepegte a leány. - A patikában voltam. Asszonyom beteg s ez a gazember kiverte a kezemből az orvosságot... összetört.

Csakugyan, a kőlépcsőn, üvegcserepek közt, erős illatú folyadék sötétlett.

A doktor a levegőben szaglászva, dühösen kiáltott föl:

- Az asszonya szívbeteg, akinek minden ijedség halálos lehet! Még jó, ha nem hallotta a lármát. A te lelkesen száradna, akasztófavirág, - rázta meg a rugkapáló jómadarat.

- Mi köze hozzá? - sziszegte az idegen. - Eresszen... Ez nem a maga lánya, se a felesége!... Mindjárt megbékült volna ugyanis, csak szokásból vinnyogott a majom...

Utálatosan röhögött.

- Gyerünk csak a lámpához, hadd lássam a képedet! - mondta a doktor hidegen, s mint a kutyakölyköt, hurcolta a közeli lámpáig.

Utánamentünk, a reszkető és szepegő leánnyal együtt.

Bárhogy forgott is a gazember, a doktor a lámpának fordította az arcát s megnéztük. Vörös-hajú és szakállú, szőrösarcú, vadul forgó feketeszemű állat volt. Gázság és baromi indulat ült ki rajta. A szája ocsmányul tajtékzott.

- No lányom, nem csodálom, hogy tiltakoztál, - szólt a doktor s egyet taszítva az emberen, ellódította, jókorát rugva bele:

- Mehetsz! Ezután már megismerlek.

A szörnyeteg káromkodva hordta el magát a tér felé, visszafenyegelve.

Péterrel vállalkoztunk, hogy a leányt visszakísérjük a téren levő patikába s aztán haza. Olyan hálás volt szegény, hogy erővel kezét akart csókolni mindhármunknak.

A doktor kapualjából még láttuk a fickót, amint az ott beforduló hosszú, szűk utca szennyes torkából ordította vissza, az ökleit rázva. Aztán elnyelte a sötétség, vagy a pokol.

Sokáig nézve utána, a doktor arrafelé mutatott:

- Ez az utca, meg a belőle nyíló tömkeleg több aljasságot és bűnt lát egy éjszaka... No, de jó éjszakát, fiúk... Maga pedig, lelkem, vigyázzon s ne járjon éjjel egyedül.

- Köszönöm, doktor úr, - rebegette a leány hálásan.

- Ismer? - kérdezte Tamás.

- Ki ne ismerné erre felé a doktor urat? Az Isten fizesse meg a jóságát, kezét csókolom!

A doktor búcsútintve bezörgetett s csakhamar eltűnt. Mi közrevéve a leányt, átvágtunk a tér túlsó oldalára, a patikához. Közben a leány megszólalt:

- Ismerem ám én azt a gazembert, nagyságos urak! Itt lakik egy zsák-utcában. Tudom a háza számát, meg a nevét is. Ruber.

Meglepetten és egyszerre kiáltottunk fel:

- A sikkasztó?

- Az a Börtönben ült. Azelőtt úr volt. Azóta meg itt lappang s mindenféle gázságot követ el. Vad, erős, szemtelen, kegyetlen. Mi cselédlányok nagyon félünk tőle. Sok lépre ment neki és szerencsétlen lett. Isten őrizzen! Hogy is lehet egy ilyen után bolondulni? Volt a szomszédságban egy barátnőm, aki azt mondta, hogy hatalma van a lányokon. Ez a szegény lány aztán tolvaj lett s a vízből fogták ki. Mi azt hisszük, hogy Rubernek lopott s talán nem is maga ölte meg magát... De hát ezt nem tudták ki. Ki hisz nekünk? A rendőrség pletykának tartja.

A leány beszéde amúgy is rossz hangulatunkat egészen elrontotta.

A doktorra gondoltunk s féltetni kezdtük. Nem jó, hogy itt lakik. Szerencsére nagyon erős és bátor. Azt hiszem, ezeket a gondolatokat ki is cseréltük.

A patikában, meg a leány hazakísérésében elég sok időt vesztegettünk, úgy, hogy Pálhoz, aki a gyárkörúton lakott, éjfél tájban érkeztünk.

Útközben folyton arról a vad fickóról beszéltünk, akit a lány Rubernek nevezett. Ha csakugyan az, akiről régen sokat hallottunk, úgy volt okunk félni tőle. Valamikor híres ügyvéd viselte ezt a nevet, de furfangos és jellemtelen. Aztán lezüllött s agyafúrt zugügyvéd lett. Elvesztette a diplomáját. Később egy nagy bank kárára sikkasztott s évekig ült börtönben. A világosság és nyilvános közélet számára meghalt. S ime, most itt bukkan föl a rengeteg város fekete zugaiban, mint éjjeli fenevad. Az életünkben való megjelenése undorral és szorongással töltött el.

Ilyen érzések közt jutottunk el Pálhoz.

V.

Pál ébren heverészett a diványon, rengeteg füstben, folyton cigarettázva. Elmondtuk neki a doktor föltevéseit az ő valószínű lelkiállapotára nézve, a múlt éjszakán.

- Teljesen igaz, - bólintott. - Ha le tudtam volna írni, amit képzeletben átéltem, halhatatlant alkottam volna. De én nem vettem észre, hogy hiányosan írtam le, sőt reggel, amikor az asztalom előtt, a karos székben fölbredtem, - mert ott aludtam el, nem tudom, mikor és hogy, de mindenesetre a bámulatos élmény teljes lezajlása után, - azt hittem, hogy teljesen készen vagyok vele. Éppúgy, mint Péter, valami csodálatos, érdeklődésnélküli, abszolút megnyugvást éreztem és semmi vágy nem élt bennem, hogy a kéziratot végignézzem. Ezért döbrentem meg este nálatok, mikor láttam, hogy mi maradt meg az egészből. Most már teljesen képtelen vagyok visszaemlékezni a koncepcióra és az összefüggésre. Valóban úgy látszik, nem az én művem volt... De hát kié? Miféle erő játszott velem? Mégis megőrijtő!... - Újra felugrott és járkálni kezdett.

Csak nagynehezen tudtuk megnyugtatni és lefekvésre bírni, miután kiszellőztettük a szobát a vastag füsttől.

A szerencsétlen kéziratot, miután említettem, hogy a doktor később hasznát vehetné, azonnal és örömet nekem ajándékozta.

- Isten ments, hogy még egyszer belenézzek! Igazán megbolondulnék! - kiáltotta és a paplan alá bújt.

Egyébként nyugodtabbnak láttuk s különös éberségre intve szolgáját, félóra mulva eltávoztunk, Péter a gyárba, én haza.

VI.

Éjfél után egy óra lehetett, mikor a teljesen sötét ebédlőbe léptem.

Azonnal megütötte a fülemet a dolgozószobámból jövő különös zaj.

Tompa nyögés, leírhatatlan, rémületes hörgések... mintha fojtogatnának valakit.

- Ágnes! - süvöltött át agyamon a borzalom szele.

Az ajtóhoz ugrottam és fölrántottam.

A szobában Ágnes volt egyedül.

De milyen állapotban, szent Isten!

Az íróasztal előtt állt, szemben velem s kezében a Pál kézírata. Néhány lap a földön hevert, egy vagy kettő még a kezében.

Kimeredt, borzasztó tekintettel bámult az írásba. Mintha elbírhatatlan látványokat szemlélné közel és távol.

Arcán, mely fehérebb volt a hónál, vastag verejtékcseppek gördültek alá.

Egész teste reszketett.

- Ágnes! Ágneském! - kiáltottam kétségbeesetten.

Nem hallotta. Önkívületben volt.

Dermedt-tanácsstalanul állottam. Egy pillanatig nem tudtam, mitévő legyek?

... Ekkor egy papirlap zizegve hullt a földre Ágnes kezéből s csak az utolsó maradt nála.

És az arca lassan földerült. Kipirult. A szemei csodálatos diadallal lángoltak. Ajkán különös, édes, boldog kacagás gyöngyözött föl, mintha a mennyországot látná megnyílni maga előtt.

Végre nagyot sóhajtott és a papir kihullott a kezéből.

A székbe hanyatlott és elájult.

Mindez egy pillanat alatt folyt le. Odarohantam, a karjaimba vettem, beszaladtam vele a hálószobájába, föltéptem a ruháit, lefektettem, vízzel locsoltam, dörzsöltem, cirógattam, szólítottam.

Nagy lassan s csak félöntudattal nyitotta föl a szemét:

- János, te vagy? - Szenvedélyesen átkarolta a nyakamat. - Istenem! Miket láttam! Borzasztó... Csodálatos... Lesújtó... Fölemelő... Fájó... Édes...

- Mi történt veled, szivem? - kérdeztem aggódva.

Ágnes egy pillanatig egészen értelmesen nézett reám. De ugyanakkor fájdalmas elhidegülés futott végig az arcán.

- Elfelejtettem! - jajdult fel sírva s a kezeivel kapkodott, mintha távolodó dolgokat akarna elfogni. - János! Minden eltűnik!... Vége!...

Zokogva borult a vállamra s ugyanakkor már megint aludt.

Gyöngéden a párnára fektettem s betakartam. Csukott szemhéja alól lassan pergett a keserű gyöngy. S néha úgy sóhajtott, megrázkódva, mint a sírás közben elaludt kisgyermek.

VII.

Reggelig virrasztottam mellette.

Hála Istennek, nem történt semmi változás.

Mikor az aranyos napfény végtelen öröömre beáradt a rolló résein s a madarak a Nap tiszteletére csattogni kezdtek Ágnes ablaka alatt, mély és egészséges álomba merülve hagytam ott, kionsva dolgozószobámba.

Sietve összeszedtem a kézirat széthullott lapjait s gondosan elzártam a Wertheim-szekrényembe, azzal az erős elhatározással, hogy a doktoron kívül senkinek ki nem adom többé. Ma is ott hever a kasszában. Én sohasem fogom elolvasni.

Mikor, átöltözve, a hivatalba indultam, Ágnes még mindig aludt. A szobalány gondjaira bíztam, lelkére kötve, hogy telefonáljon azonnal, ha baj lenne.

Hála Istennek, nem történt semmi s délben Ágnes mosolyogva fogadott. Csak az arca nyúlt meg és kissé sápadt volt.

Úgy láttam, vagy nem tud, vagy nem akar beszélni az éjszakáról, hát látszólag teljes nyugalommal ebédeltem vele, mindenféléről csevegve.

Ebéd után azonban, mikor szokásunk szerint a karosszékemben ültem, ő meg a lábaimhoz telepedett a zsámolyra, mélyen a szemembe nézett s megszólalt:

- Persze, én nagyon jól tudom, mi történt, szívem. Eltávozásotok után nem akartam lefeküdni, mert mikor elmentél, nem csókoltál meg s enélkül nem tudok elaludni. Untam a varrást, álmos is voltam, de észrevettem a kéziratot, ami az asztalon maradt s időtöltésből a kezembe vettem, hogy lássam: mi hibája is van? Ekkor olyan rázkódás vett erőt rajtam, mintha az egész testem szét akarna hullani s ellenállhatatlan vonzóerő kényszerített, hogy olvassam... Teljesen elfelejtettem, hogy mi is volt, de azt tudom, hogy a szemem előtt játszódott le valami rettenően gyönyörű történet. A kín és a gyönyör miatt elkábultam... aztán a karjaidban ébredtem fel s aludtam el megint... Ó, a Pál drámája, ahogy én láttam, felülmúl minden emberi alkotást... felséges, emberfeletti... De már csak érzem, már nem tudok emlékezni...

Hirtelen átölelte a nyakamat:

- És én nem is akarok emlékezni, nem, mert félek... ne beszéljünk többé róla s felejtsük el örökre! Tudatlan és boldog akarok lenni, édes János... nem bírja a szívem a nagy dolgokat... Csak neked és veled akarok élni... Ó, csak az Isten visszaadná még egyszer a régi, titok nélküli kicsi életünket!

Magamhoz öleltem Ágneset és többet nem beszéltünk. Elfelejtettük, kizártuk a szomorú, félelmes világot a lelkünkéből.

Elmerültünk egymás szívében.

Igy végződött a Pál drámájának különös története.

NEGYEDIK FEJEZET.

I.

Azt hiszem, hogy mindenki, akinek életében rendkívüli események nem fordultak elő, tévesen ítéli meg az ilyen élményeken átment emberek lelki állapotát. Bizonyára úgy gondolja, hogy a megpróbált lelkek állandóan telítve maradnak felejthetetlen emlékekkel s többé nem is tudnak közönséges emberek módjára örülni és munkálkodni. Ez a gondolkozás az oka annak, hogy a történelem nagy alakjait is csak ünnepi pózban tudják elképzelni az emberek s rendszerint fölháborodnak és „ideálrombolásról” jajgatnak, ha hőseiket mindennapi életükben próbálja meg valaki ábrázolni, vagy jellemezni. Valószínűleg azt hiszik, hogy a királyok koronával a fejükön aludtak s ebéd közben is fejedelmi jogar volt a kezükben.

Emlékszem, hogy egyszer erről beszélgetve, a doktor maliciózan jegyezte meg:

- Ez a gondolkozás a filiszterek szemtelen álarca, amellyel kis malacságaikat takargatják. Miután maguk nagyon szeretik lerázni magukról a kényelmetlen és nehéz erények kötelezettségét, a hősökre aggatják azt s imádtatják őket, „magasztos eszmékről” szavalva teli bendővel és titkos bűnöcskéken kérőzve. Ők azok, akik a pódiumról tiszta ifjúságot szavalnak, a kocsmaasztal mellett pedig vastag adomákon röhögnek. Ők a nagy idealisták, akiknek gondjuk van rá, hogy az igazi lelki nagyságokat jégbehűtve az égre szegezzék szavalmányi csillagoknak, nehogy az odairányított szemek észrevegyék kis piszkos érdekeiket, üzleteiket és szenvedélyeiket.

Sohasem ítélt meg az embereket olyan szigorúan, mint a doktor ebben az esetben. Azt hiszem, az emberek úgy vannak teremtve, hogy érdekli őket a rendkívüli, de félnek is tőle s bár szeretik csodálni, a maguk mindennapi életéből minél messzibb akarják távolítani. A föld vonzóereje nemcsak a testekre vonatkozik, hanem a lelkekre is. A „magasztos eszmék” nagyon szépek, de csak ünnepeken, az ember hétköznap nem szeret díszben járni. A rendkívüliség nagy lelki feszültségét nem lehet állandóan kibírni, a föld vonzóereje visszahúzza a nyugalom és kényelem szürkeségébe.

A magunk példáján láttam ezt legélelénkebben. Olyan rendkívüli tapasztalások után, mint amilyenek a mi körünkben estek, szinte természetellenesnek látszott volna visszatérni a közönséges élet mindennapi folyamába. Elhiszem, hogy mások előtt, ha tudták volna, amiket mi tudunk, csaknem elképzelhetetlennek tűnt volna föl ez. S bizonyára akadtak volna, akik a hatalomról való lemondásunkat lehetetlen elhatározásnak vélték volna.

Pedig a valóságban egészen másként áll a dolog. A feledés és a visszatérés az izgalom nélküli életbe könnyebben ment, mint magunk is hittük volna. Amit a lélek nem bír meg, azt csodálatos önvédelemmel kiveti magából. Néha akkor is ráéreztem, de igazán csak ma csodálom azt a szívós, erős akaratot, mellyel a lelkünk lehányta magáról a zavaró és félelmes rendkívülinek nyugét és önfeledten tapadt hozzá a földi ember megszokott életének kicsi örömeihez és jótékony feladataihoz.

Eleinte még meg-megrebbent a lelkünk, hogy hátha megismétlődnek a rendkívüli tünemények s voltak esték, amikor szorongva suttogtunk egymás közt a történelekről, de aztán, hogy hetek multak el minden különösebb esemény nélkül, gyorsan megnyugodtunk s természetes magyarázatokat próbáltunk keresni az elmúltakra. Jól emlékszem, hogy a doktor talált is több olyan teoriát, melyben megpihentünk s biztosítékot találtunk arra nézve, hogy az eféle tünemények nagyon ritkák és kimaradásuk után nem térnek vissza többé.

Az a hangulat, amelybe magunkat beleringattuk, a nehéz álomból ragyogó, békés reggelre virradó ember boldog föllélegzése volt. Nincs sötétség és nincsenek rémek... reggel van, élet, öröm, munka és béke. És olyan hosszú a nap s olyan messze van az éjszaka, hogy újabb rémlátásoktól félni igazán nevetséges volna!

II.

Pál is csakhamar kiheverte különös csalódását s lemondott arról, hogy egy csapással végezze ki kritikussait. Még tréfált is később, mondván, hogy egy döntőhatású drámával örökre megfosztotta volna önmagát és lapja olvasóit a lassú tűzön forgatott zsványpecsenye mindennapi gyönyöreitől.

Az ország szerencsétlenségére, de a Pál szerencséjére nagy politikai válság is ütött ki a parlamentben s így jó darabig ez foglalta le lapjánál minden erejét és érdeklődését.

Igy aztán szinte észrevétlenül zökkent vissza az élet megszokott vágányába. Mi Ágnessel soha többet nem beszéltünk arról az éjszakáról.

III.

Egy csöndes, boldog nyár s egy verőfényes hosszú ősz hónapjai suhantak el fölöttünk.

A Péter által tervezett részvénytársaság megalakult s a kül- és belföldi sajtó tele volt a legszébb reménységek beharangozásával. De, hála a megelőző kampánynak, a Péter veszedelmes nimbusza már a nagy technikai föltalálók iránt érzett tisztelet köznapi mértékére halványodott. A részvényeket azonban egy-kettőre túljegyezték, úgy, hogy hamarosan alaptőke emelést kellett csinálni. A részvénytársaság közhasznú iparcikkek, gyógyszerek és élelmiszerek gyártására rendezkedett be, Péter fölfedezésének néhány általa megengedett alkalmazása alapján. Barátunk inkább az idő és a munkaenergia kihasználásában adott teret a fölfedezés érvényesülésének.

Lakásunktól alig félórányira hatalmas üres telek állott. Ezt vásárolták meg a gyárépítés céljára s mivel Péter az építést maga vezette s alkalmazta találmányait, a hatalmas épület néhány hónap alatt készen állott.

Péter a gyárépület udvarán hátul külön pavilont emelt a laboratóriuma és a lakása számára. Ősz elején át is költözött oda s egy este vidám házszentelést tartottunk nála.

Ránknézve alig jelenthetett meglepetést, de mégis ámulattal kellett szemlélnünk a gyár gyönyörű épületeit, felszerelését, csodálatos tisztaságát, melyből a miniatűr dinamók alkalmazása folytán a régi gyárak minden korma, füstje és szennye hiányzott, a kazánok fullasztó hőségre helyett üde, illatos levegő áradt a termekben, mert a munkahelyek mindenütt valóságos virágházak voltak. Voltaképpen a gyár nagy része raktár volt a feldolgozandó nyersanyagok számára. A kicsi gépek maguk alig foglaltak helyet s egy-egy munkást igényeltek csupán. Hanem ott volt a pompás iskola az új gépeket kezelő munkások kiképzésére, aztán a műhelyek a gépecskék gyártására s a laboratóriumok. Általában az egész épület inkább egy tudományos főiskola benyomását keltette, ahol minden kényelemről és szépségről gondoskodva van, hogy a növendékek jól érezzék magukat.

A Péter lakása valóságos kis paradicsom volt, csak Éva és - a kígyó hiányzottak belőle, amint Pál megjegyezte, nem éppen új, de találó szavakkal. Pál különben nagyon jókedvű volt, mert a sajtó összes képviselői közül, jóllehet csapatostól ólálkodtak a kapu előtt s vagy kettőt a kö-

falról rángattak le az örök, ő láthatta először a gyárat s elsőnek számolhatott be róla lapjában a világnak.

De aztán, mivel az egész világ elküldte riportereit a csodálatos látvány megörökítésére, Péter mégis megkönyörült s körülbelül két hétig kalauzolta őket reggeltől-estig a gyárban. Maga vállalkozott erre, mert a szemfüles fickók mindenre kíváncsiak voltak s csak ő tudta lóvá tenni őket, ha a kérdéseik már veszedelmessé váltak. Az öt világrész sajtója így is hetekig élt a legtúlzóbb színes riportokból, amik magyarázataiból születtek.

De aztán megkezdődött a munka s a kapuk bezárultak a kíváncsi szemek előtt.

A piacra kerülő gyártmányok eleinte fantasztikus áron keltek el, mint különlegességek. Péter utálta ezt a licitálást, amiből élelmes ügynökök napok alatt meggazdagodtak. Az ő célja éppen az volt, hogy olcsó és kitűnő cikkeket siessen a szegények és nyomorgók segítségére. Kénytelen volt a munkateljesítményt odafokozni, hogy hamarosan valósággal elárassza a piacot velük s így nyomja le az árakat. Ez nem került semmi fáradságába, csak hogy az óvatossági terveit keresztelte.

Annál több dolga akadt a gyár adminisztrálásával, úgy, hogy meglehetősen elfoglalt emberré lett.

Napközben alig találkozhattunk ezután, de az esték mindig a mienkek voltak s ezeket olyan pompásan töltöttük el baráti körünkben, mintha az élet minden kedvessége össze akart volna gyűlni számunkra ezeknek a hónapoknak méztartó kelyhébe.

Hálával írom ezt ide, mert kevés embernek adatott meg az életben ilyen zavartalan boldogság és ilyen önzetlen baráti kör áldása.

IV.

De, azt hiszem, mégis a doktor volt közöttünk a legboldogabb ember ebben az időben.

Említettem, hogy történetem kezdetén lusta képzelődésnek, valóságos semmittevésnek adta magát s szakított praxisával és irodalmi munkásságával is.

Én mindig a munka embere voltam s meg sem tudtam érteni a tétlenséget.

Magamban sokszor sajnáltam, hogy Tamás gazdag ember s nincs rászorulva a munkára. Pompás képességei láthatólag haszontalanul heverték s féltem, hogy így is fognak elkallódni, pedig biztos voltam felőle, hogy az emberiség áldására született.

De most, talán a Péter önzetlen nagy munkájának láttára, egyszerre erőt vett rajta is a munka láza.

Visszatért a foglalkozásához.

Olyan tevékeny, derült, harmónikus és jótékony életbe kezdett, hogy gyönyörűség volt látni és hallani.

Amint megkezdte a rendeléseit, az ideg- és lelki betegek valósággal ostrom alá vették a házát.

Magam is láttam néhányszor, arra járva, hogy a betegek sokasága várakozott, nemcsak az előszobában, de a hallban, sőt az utcán is.

- Már számokat kell adnunk nekik, - mondta nevetve a doktor - s van olyan is, aki a jelentkezése után csak egy hét múlva kerülhet sorra, annyian vannak előtte.

Maga is sokszor mondogatta, hogy nagyon eredményesen gyógyít s a megmentett emberek szájról-sájra adják a híret, úgy, hogy előbb a város, aztán a vidék is tele lett a nevével. Csak úgy özönlöttek hozzá mindenfelől.

Sziből örültem ennek a gyümölcsöző életnek, annál inkább, mert a jótettekből fakadó nyugalom és megelégedés előmlött egész lényén, minden mozdulatán és szaván. Napról-napra, hétről-hétre ragyogóbb lett s gazdag egyéniségének elfojtott színei pazarul virágoztak ki, úgy, hogy magas beléptidíjjal lehetett volna megfizetni a társaságát, mert tiszta műélvezet volt vele lenni.

Megvolt ugyan az a szokása, hogy kedves gúnnyal kicsinyelte saját munkájának értékét s ha örvendeztünk a sikerén, fölényesen mosolygott:

- Szép, szép. Jobb híjján ez is valami.

- Szégyellhetnéd magad! - fakadt ki Ágnes. - Hálát kellene adnod az Istennek, hogy ilyen gyönyörű és áldott munkával ajándékozott meg!

A doktor komoly lett és szeliden válaszolt:

- Bocsáss meg, kicsi Ágnes. Látod, igazán beismerem, hogy hálátlan vagyok. Nem is tudod, mennyire igazad van.

S hogy Ágnes kerekrenyílt szemmel bámult reá, csöndesen hozzátette:

- Imádkozz értem, kicsi Ágnes, hogy sohase legyek nagyravágyó.

- Nagyravágyó? - csodálkozott Ágnes. - Hiszen nagy ember vagy a tudományodban. Kiváló, híres, gazdag, jóságos. Nem féltetek a nagyravágyástól.

- Köszönöm, - mosolygott a doktor. - Te nagyon jó vagy hozzám.

Aztán másra terelte a beszédet, majd zongorázott, énekelt, végre valósággal mámoros lett a jókedvtől s úgy szikrázott a lelke, mint a rakéta.

Teljesen feledtetni akarta előbbi szavait. Neki ez is sikerült, mint minden.

És tovább folyt az élet örvénytelen, szépséges folyója, viruló partok közt, azur ég felhőtlen harangja alatt, mind, messzebb a nyugtalanító titoktól, az élet ragyogó dele és édes alkonya felé.

Gondtalanul, édes megelégedéssel nyújtóztunk el hullámain.

V.

De egyszer a doktor, minden magyarázat nélkül kimaradt a körünkből s vagy öt napig felénk se nézett. A hatodik napon már azon voltam, hogy sétából hazajövet fölnézek hozzá, mikor délben megjelent nálunk a szolgája, egy levélkével:

„Ne nyugtalankodjatok távollétem miatt. Muló rosszullét gyötör, nem vagyok közetek való. Kérlek, ne is keressetek föl, mert amíg helyre nem jövök, elzárkózom. Ha ismét a régi lettem, magam fogok jelentkezni. Üdvözet mindnyájatoknak és szeressétek tovább is Tamás doktort.”

Nem mondhatnám, hogy ez a levél megnyugtató. Az utóbbi időben, úgy össze is szoktunk, hogy kezdtük már örökösnek tekinteni az együttlétet.

Ágnes is egészen elsomorodott.

- Mi baja lehet a doktor úrnak? - kérdeztem a szolgát, megkínálva egy pohár borral, hogy megoldjam a nyelvét. Mert nagyon jól dresszírozott, hallgatag ember volt s a doktort vakon imádta.

De most se mentem vele semmire.

- Semmit se tudok, nagyságos úr. Még az ételt is maga viszi be az előszobából, amikor kedve tartja. Betegeket se fogad. Hat napja én se láttam. Kezeit csókolom, nagyságos asszony. Alázatos szolgája!...

És sietve távozott egy kis papírral, melyen hirtelen gyógyulást kívántam a doktornak, mindnyájunk nevében.

A fiúkat is lehangolta a doktor távolléte. Kimondhatatlanul hiányzott nekünk. Négy hét is eltelt, hogy nem adott magáról életjelt s mi minden aggodalmunk mellett sem akartuk zavarni, kívánsága ellenére.

És így a társaság jókedve nagyon megcsappant.

De nekem éppen ezekben a hetekben hirtelen annyi dolgom támadt, hogy még szomorkodni sem értem rá igazán.

Míntha csak ezzel is bosszantani és ingerelni akartak volna, a tolvajok és rablógyilkosok eddig nem hallott méreteken kezdtek „dolgozni” a városban. De ami a legrosszabb volt, olyan gaz leleménnyel csinálták, hogy egyetlen esetnek sem tudtunk a nyitjára akadni, pedig tíz is történt gyors egymásutánban.

A lapok a gúnynak és szidalomnak özönét zúdították a rendőrségre.

A rendőrség éjjel-nappal munkában volt.

De tehetetlennek bizonyult.

A gaztetteket teljesen megfoghatatlan módon hajtották végre és a tettesek nyomtalanul eltűntek.

VI.

Igaz, hogy a rendőrség és nem az ügyészség dolga volt a felderítés munkája, de régi szokásomhoz híven, most is figyelemmel kísértem a nyomozást és részt is vettem benne, hogy annak idején tisztán álljon előttem a dolog.

Azonban a legügyesebb detektívek is tehetetlenül állottak az utolsó hetek egész sor büntényével szemben. Nagyarányú lopások, sikkasztások, hamisítások történtek, s nyomukban szerencsétlen banktisztviselők s felelős emberek öngyilkossága, öt is egymás után, de a nyomozás csak annyit bírt megállapítani, hogy az illetők nem maguk voltak a tettesek, hanem a kibonyolíthatatlan körülmények s a felelősségérzet áldozatai lettek, míg a gaztetteket valami rejtélyes, szervezett banda követte el, amely éjszakánként megfoghatatlan rafinériával működött, s úgy eltűnt a zsákmányával együtt, mintha a föld nyelte volna el.

A legkülönbözőbb esetekben is volt valami egyezőség a kivitel ördögi ravaszságában, úgy, hogy a rendőrség ugyanannak a kéznek nyomait látta mindenikben. Betetőzte a sorozatot egy előkelő bankár szép fiatal leányának rejtelmes eltűnése, amely a családot a bánat mellett gyalázatba is borította. A nyomozás kiderítette, hogy a szerencsétlen leány összekötetésben állt valakivel, akinek hatása alatt megrabolta atyja bankját s aztán nyom nélkül eltűnt.

A sajtó és a közönség felbőszült támadásai közt a rendőrség inkább hasonlított üldözött vadhoz, mint vadászhoz. Fogcsikorgatva, kétségbeesett elszántsággal, dühös szégyennel, éjjelnappal talpon volt az egész személyzet, mindazáltal újra eltelt egy hét, minden eredmény nélkül.

A bankárleány eltűnése után a nyolcadik napon, korán reggel, mikor még az ágyban voltam, élesen csengetett a telefon a dolgozómban. Hamarosan papucsot és hálóköntöst rántva, oda-siettem.

- Halló! Halló! Itt államügyész.

- Itt rendőrfőnök. Jó reggelt, ügyész úr! Kérem gyorsan idefáradni. A bankárleány hulláját kifogták a folyóból, ma hajnalban. A hulla itt.

Sietve öltöztem, taxiba ültem s a központi rendőrségre hajtattam.

A hulla a rendőrorvos helyiségében, egy asztalon hevert.

A főnök és az orvos a jegyzőkönyvet írták. A vizsgálat már megtörtént.

- Jó reggelt! - kiáltották felém. A hangjuk szinte vidám volt, hogy végre valami kézzelfoghatót látnak.

- Jó reggelt! - válaszoltam s az asztalhoz léptem. Húsz-huszonkét éves leány hullája feküdt előttem. Kibomlott, beiszapolódott hosszú fekete hajsátor omlott fejről a földre. Az arc kék, torz, a szemek rémesen kimeredve és megtörve, a száj nyitva és szederjes. A nyakán, amelyről a ruhát letépték, mély kékfoltos barázdák.

- Előbb megfojtották, aztán a folyóba dobták, - mondta az orvos.

- Hány napos? - kérdeztem.

- Körülbelül kettő. Az eltűnése után öt-hat napig még életben volt.

- Hol fogták ki?

- A nagy-gát egy zsilipjén volt fennakadva, a hajánál fogva. Ma hajnalban vette észre egy molnárlegény.

A nagy-gát az O-negyedben volt. A folyó a közepén szelte át ezt a bűn-negyedet s partjain sűrűn állottak a kis vizimalmok. A zsilipek, gátak, csónakok, víziművek tömkelegében a hulla hamar fennakadhatott a bedobás után. De lehet, hogy sokkal fennebb dobták be, mint ahol megtalálták. Talán fennakadt egy zsilipben, aztán a víz lassan továbbsodorta egy másikig s így tovább. De azért a büntett valószínűleg az O-negyedben történt, mert feljebb a folyón megint sok akadály van, nem sodródhatott volna miattuk a gátig.

Feltevésemet az urak is osztották. Ha tehát megtalálhatjuk a vízbedobás helyét az O-negyed parti házai közt, valószínűleg az összes gáztettek forrásánál leszünk. Ha ugyan tényleg a bankárleány hullája ez.

- Biztos a személyazonosság? - kérdeztem.

- Az, - felelték egyszerre. - Itt a fényképe.

- Én, - mondta az orvos, - életben is ismertem a kisasszonyt.

Hát erre szükség is volt, mert a fénykép s az eltorzult hulla közt alig mutatkozott hasonlóság. A haj az egyetlen, ami megegyezik. A fénykép is hosszú, kibontott feketehajú fiatal leányt ábrázolt, a hulla haja is hosszú és fekete. De az arc alig hasonló. Persze az eltorzulás is sokat jelent.

- Én alig látok egyezést, - jelentettem ki őszintén.

- Éles és gyakorlott szemmel mégis bizonyos, - mondta a főnök. - De itt vannak az ujjlenyomatok is. Emlékszik, hogy a Wertheim-szekrényen, amelyből a pénz és az értékpapírok eltűntek, ujjlenyomatot találtunk. Ez az ujjlenyomat ismétlődött a kisasszony éjjeli szekrényének márványlapján és a kezükre szélén is. Többek közt erre alapítottuk azt, hogy ő volt a tettes. Éppen most vettem föl a hulla ujjlenyomatát. Teljesen azonos az előbbiekkal. Itt vannak a fölvételek.

A kormozott papírra felvett ujjlenyomatok, a nagyító alatt vizsgálva, igazat adtak a főnöknek.

- Úgy látszik, - mondtam, - hogy a leány egy csábító áldozata volt s csábítója fojtotta meg. A hulla nyakának foltjaira mutattam.

A rendőrorvos bólintott:

- Először egy szerelmi csábítás áldozata lett, azután egy gaztetre való csábításé s végre kétszeres csábítójának áldozata a halálban. A vizsgálat után elöttem mindez kétségtelen.

- Szerencsétlen szülők, - kiáltottam föl megborzadva. - Milyen rettenetes gyalázat és gyász ez nekik!

- Egyetlen, bár rájuk nézve nem kielégítő megtorlás a csábító gyilkos bűnhődése lesz, - bólintott a főnök. - Ez a szerencsétlen teremtés már szörnyen megbűnhődött. De, - és nagyot ütött öklével a levegőbe, - hova a föld fenekébe bújhatott az a sátán, hogy nem bírunk nyomára jönni?

Még aznap délelőtt detektivek egész raja árasztotta el az O-negyedet, a legkülönbözőbb áruhákban és szerepekben, hogy a sötét, gyanus zúgok között nyomozza a bankárleány gyilkosát.

Nem mondhatom, hogy ezek a kutatások és razziák nem jártak eredménnyel.

Másnap reggelre a rendőrségi fogház tömve volt a leggyanusabb és legrosszabb pofájú éjjeli ragadozókkal.

Hamisjátékosok, ópium-kocsmárosok, gyanús mamák, zsebtolvajok, csavargók, kifestett utcánányok, s a nagyváros söpredékének undok salakja gyűlt össze utálatos tömegben.

Talán éppen ez volt a baj.

A tömeges razziagyümölccsel együtt járó töméntelen kihallgatás s az embereink kilenctized részének emiatt való lefoglaltsága okozta, hogy maga a gyilkos bátran jöhetett-mehetett s így megtörténhetett a legborzasztóbb csapás, ami minket szivensújtott.

Az bizonyos, hogy a rákövetkező éjszaka, az O-negyedet kivéve, az egész várost úgyszólván őrizetlenül találta.

VII.

Este nyolc órakor érkeztem haza, agyonfáradva a sok haszontalan kihallgatásban. Az elfogottak nem voltak részese a „nagy” esetekben, zúgzsiványok voltak csupán.

Pétert találtam nálunk. Engem várt. Ágnessel beszélgetett, látszólag vidáman, de nekem úgy tünt föl, hogy nagyon izgatott.

Amíg Ágnes kiment, hogy a vacsora felől intézkedjék, Péter behívott a dolgozóba s itt sebesen, suttogva így szólt:

- Emlékszel, hogy a titkaim őrzésében segítségeteket kértem. Meg is ígértétek. Most hát kérlek, vedd magadhoz ezt a borítékot. A rajzok rejtekhelyének titkát őrzi. Ha valami bajom lenne, kérlek, vedd ki őket s őrizd tovább.

Egy kis lepecsételt borítékot nyújtott át.

- Mindenesetre készséggel vállalom, - szóltam átvéve a levelet, - de miért ilyen sürgős? Csak nem történt valami? - kérdeztem szorongva.

Péter még halkabban felelt:

- De igen. Lehet, hogy túlbecsülöm a dolgot. De mindenesetre itt az ideje, hogy a rejtekhely titka nálad is meglegyen. Azt hiszem, öregem, hogy lesnek rám.

Szótlanul megragadtam a karját.

- Persze, azt hiszik, - folytatta ő, - hogy én is írásban őrzöm a titkot. Talán tudnak erről a borítékról is. Vagy talán kényszeríteni akarnak. Mit tudom én? De magát a rejtekhelyet nem ismerik. Ma megnéztem és ép minden.

- De mi történt hát? Beszélj!

- Itéld meg. Este tíz órakor mentem haza. A gyár üres volt. Tudod, hogy az egész épület négy-méteres kőfallal van körülvéve, amit megmászni nehéz volna. Bent pedig nem maradhatott senki, mert a kapus enged ki mindenkit s ellenőrzi, hogy belül senki se maradjon a munka után. Rajta kívül csak én és a szolgálóm lakunk az egész épületben. A kapus beengedett s én a hátsó pavillon felé tartottam, melynek második emeletén van a laboratórium s a hálószobám. De ezt tudod. Egy előretolt épületszárny miatt az udvar ívlámpája csak árnyékosan világítja meg a pavillont. Nekem úgy rémlett, hogy az első emelet párkányán, a hálószobám ablaka alatt egy emberi alak áll. Hogy került volna oda, mikor létrának, hágcsónak nyoma se volt, az persze megfoghatatlan s ezért talán csalódtam is. Mindazáltal rákiáltottam s az árnyék, vagy mi, tényleg eltűnt. De alig egy másodperc múlva, ami persze képtelenség lenne, ha ugyanarról az alakról volna szó, a kerítés kőfalán láttam egy árnyat villámsebessen fölkúszni. Rálöttem, de ekkor már eltűnt, átvetve magát a falon. Odarohantam, de semmi mászó eszközt nem találtam, még csak egy kötél se lógott a falon. Tehát annak a nemtudommicsodának pusztá kézzel-lábbal kellett felkúsznia, ami lehetetlen, de mégis úgy volt. Úgy volt és ember volt, mert a fal tövében, ott, ahol fölmászott, egy darabka szövetet találtam, ami a ruhájából szakadt ki kúszás közben. Itt van.

Elém tette. Tenyéryni rongy volt, nyilván szakadás valami viseltes, piszkos kockás zöld szövetből. Meghökkenve bámultam.

- Úgy látszik, - folytatta Péter, - hogy valami különös gazfickó, vagy talán több eféle is les reám a rajzokért. Bármi lesz, a rejteket meg nem kapják, de én halandó vagyok s nem is akarok egyéb lenni. Akkor te mentsd meg a rajzokat!

Megragadta a kezemet s úgy ismételte a kérést.

Természetesen megígértem, igyekezve kisebbíteni a veszélyt s a borítékot elzártam. Ösztön-szerű mozdulattal a zsebembe tettem a rongydarabot is.

Vacsorázni hívtak.

Mivel Ágnes mit se sejtett aggodalmainkból s mi nem akartuk velük terhelni a lelkét, azért igyekeztünk vidámak lenni s csaknem beleizzadtunk az igyekvésbe.

Tíz órakor Péter búcsuzott.

- Jó éjszakát, Ágnes. Holnap megint itt leszek!

- Okvetlen elvárunk! Jó éjszakát!

Kezet fogtak. Péter lehajolt s megcsókolta Ágnes kezét.

Mikor velem fogott kezet, a szemével emlékeztetett a titokra.

Aztán megfordult s eltűnt a sötét kertben.

Egymást átkarolva sokáig néztünk utána.

VIII.

Lefekvés után nyugtalanul hánykolódtam az ágyban.

Eszembe jutott, hogy jó lett volna intézkedni s rendőrökkel őriztetni a gyárat.

Aztán megint arra gondoltam, hogy kényes volna megindokolni, miért kívánjuk ezt?

Péter nem is mondott effélét.

De veszélyben lehet az élete!

Erre a gondolatra elöntött a verejték.

Sóhajtoztam. Forgolódtam.

Ágnesnél égett a lámpa.

Egyszer csak látom, hogy a szobánkat elválasztó függöny félrelebben s Ágnes éjjeli köntösben megjelenik.

- Alszol? - kérdi halkán.

- Nem, szívem. Nem tudok elaludni.

- Én se. Minden ok nélkül félek. A torkomat szorongatja valami, valami sírásféle. Engedd, hogy az ágyad szélére üljek!

A karjaimba vettem s úgy csitítottam, mert vacogott és reszketett:

- Nyugodj meg, - kérleltem. - Ne félj! Mitől is félnél? No, kicsi Ági, ne reszkess úgy minden ok nélkül.

- Nem szívem... Elmulik, - suttogta hozzámszulva.

De még jobban didergett.

- Mire gondoltál? - faggattam.

- Nem is tudom, mért... Péterre gondoltam... - rebegte.

Észrevette, hogy megrázkódtam, mert rémülten fogta át a nyakamat s a szemembe nézve, riadtan kérdezte:

- Nem fenyegeti valami baj, János?

- Miért fenyegetné, lelkem? - igyekeztem helyrehozni önkénytelen árulásomat.

- Már rég gondolom... hogy a titka miatt...

- Nem tudja más, csak mi, kedvesem. Mi pedig...

- Persze, persze... de amikor olyan borzasztó nagy dolgokat rejteget... lehet-e, hogy ne fenyegetse veszély?... Mostanában annyi titokzatos bűntény volt... talán azért gondolom...

- Isten kezében vagyunk, ne féljünk. Aludj el, Ágnes.

És Ágnes ráhajtotta aranyos szép fejét a párnámra.

IX.

Álmosodva pillantottam az órára. Fél tizenkettő.

Másfélórája, hogy Péter elment.

Már alszik is azóta... Mi ez?

Hosszasan, élesen rikoltott a kapucsengő.

Fölugrottunk.

- Talán Péter jött vissza! - dadogta Ágnes.

- Nem, nem hiszem. Egy jó óra óta otthon lehet...

A szolga futva jött valakivel a lépcsőn... Sietve, fojtott hangon beszélnek. Mire az előszoba ajtajánál álltam, már zörgettek is.

A Péter szolgája lihegve, halálsápadtan toppant be.

Ahogy engem meglátott, nem bírt többé magával s sirva kiáltott:

- Megölték! Meghalt!

Eltántorodtam s azt hiszem, elestem volna a váratlan csapástól, ha ugyanakkor nem hallom Ágnes vad sikoltását, aki a hálószobából meghallotta a szolga kiáltását. Átszaladtam hozzá, s fölfogtam, mert leroskadt. Nem ájult el, csak meredten nézett s tompán nyögött. Néhány perc telt el, míg magához tért s az ágyra borulva szivettépő zokogásra fakadt.

A Péter szolgája is úgy sirt, mint egy gyermek. Magam is elkábulva, azt se tudtam hirtelen, mit tegyek s egyiktől a másikhoz szaladtam, kiáltozva.

De aztán, mint a villámlás, cikázott át az agyamon a rámbízott titok.

Megráztam a szolgát s rákiáltottam:

- Ember, szedd össze magad! Nincs veszteni való idő! Autót, gyorsan!

Mind a két szolga elrohant.

Lázasan kapkodtam a ruháimat, rohantam a szekrényhez, közben Ágnesnek kiáltozva:

- Nálam van a rejtekhely titka! Mennem kell! Meg kell mentenem a rajzokat!

Ágnes is fölugrott. Letörölte a könnyeit. Egyszerre erős lett. Gyorsan öltözni kezdett.

- Én is megyek. Nem hagylak egyedül. Megőrülnék nélküled. Vigyél el.

Nem volt idő gondolkozni. Az autó túlkölt a kapu előtt. A szolgák jelentették, hogy mehetünk.

Futva értünk a kapu alá s ugráltunk a gépre. Ágnes és én hátul, a Péter szolgája a pótülés hátát lehajtva, szembe velünk, a mienk a soffőr mellé.

A házat a nőcselédekre hagytuk. Röpültünk a gyár felé.

Közben a szolga töredezőve beszélt:

- Fél tizenegykor jött haza. Elbocsátott, hogy feküdjem le. Egy emelettel lennebb alszom, de éppen a hálószobája alatt. Szobalépcsőn lehet a kettő közt közlekedni. Csengő is van. Alig feküdtem le, elaludtam. De egy negyedóra se telt el, mikor hirtelen felrettentem. Nagy zuhanás hallatszott fölöttem. Mintha hidegvízzel öntöttek volna nyakom, kiugrottam az ágyból s fel a lépcsőn. Amíg négyet számol valaki, fönn is voltam.

A szolga elakadt. Fuldoklott a könnyeiben. Ágnes iszonyúan remegett. Magamhoz öleltem. De reszkettem én is.

A szolga folytatta:

- ...nem tudom, jól láttam-é? mert zavaros volt a fejem az álomtól. Gazdám holtan feküdt a padlón s a nyitott ablakon... a második emeletről... hogy lehet ez, nagyságos úr?... abban a percben ugrott ki egy ember, fekete kofferrel a hátán...

Feljajdultam... Mindennek vége! A rajzok s a csodagépek el vannak rabolva.

A legrettentőbb hatalom a gazság körmei közé jutott.

De már meg is álltunk a gyár előtt.

A kapus várt minket. Az utcán sétált, mert nem mert bemenni. Halálsápadtan reszketett ő is.

- A drága mérnök úr halott! - kiáltotta, mikor eléje ugrottam a kocsiból.

Csak szomorúan intettem:

- Menjünk!

Átszaladva az udvaron, a pavillonnak tartottunk. A második emeleten két világos ablak. Az egyik nyitva. Ott fekszik a mi drága barátunk.

Megrendülve néztünk föl oda. Ágnes megint zokogni kezdett, alig tudtuk föltámogatni a lépcsőn.

A laboratóriumban hagytuk, egy diványon s a mi szolgánkat mellette. Ágnes kétségbeesetten kapaszkodott belém.

- Maradj egy pillanatig. Ne nézd meg. Előbb én!

Engedelmeskedett szegény s zokogva fúrta fejét a pamlagba.

Halkan, remegve nyitottam be a hálószobába.

Teljes világosság volt. A kitárt ablakon az őszi szél süvöltött be.

Péter a szőnyegen feküdt. Seb nem volt rajta. Arcának vonásaiban semmi meglepetés, semmi torzulás. Mintha békésen aludna. A szobában sincs a küzdelemnek semmi jele. Egy percig azt hittem, csak elalélt talán.

De áldott keze, melyet megfogtam, hideg volt már. Nagyon hirtelen jöhetett rá a halál, talán abban a pillanatban, amint az ágyához lépett, hogy lefeküdjék. Pillantásom az ágyra esett s ekkor a paplan huzatán egy sáros, durva lábnyom tűnt szemembe. A gyilkos nyoma!

S erre átvillant agyamon a kötelesség tudata.

Felszakítottam a borítékot:

- „A kandallótól jobbra az ötödik parkettakocka külső jobb sarkát háromszor nyomd le” - olvastam s azonnal tettem is.

Száraz, gyors csattanás hallatszott s az ágy felett nagy nyílás jelent meg a falban.

De fájdalom, tényleg üres volt. A fekete bőrönd eltűnt. Az ágyra ugrott föl a gazember, azért maradt ott a paplanon a lábnyoma. Kikapta a bőröndöt...

- Megálljunk, - szóltam a szolgára, aki folyton halott urát nézte könnyezve. - Maga azt mondta, hogy az a fenevad az ablakon ugrott ki a bőrönddel... Hogy lehet az? Mit látott?

- Ha csak a szemem nem káprázott, nagyságos úr, a ládával a hátán, ezen az ablakon ugrott ki a gazember. Olyan fürgén, mint a gyík, mintha nem is ember lett volna. Annyit láttam csak, hogy zöld kockás, szennyes ruha volt rajta, amely rongyokban lógott le róla s meszes volt, mintha a fal szennyezte volna be mászás közben... És igen... még a hajának egy tincsét is láttam a kalapja alatt, ugrás közben. Vörös volt, mint a rozsdá. Mire az ablakhoz ugrottam, nem volt sehol. Pedig azt hittem, ijedtében ugrott ki s összezúzta magát. De miután kissé magamhoz tértem, a kapussal bejártuk az egész udvart és sehol senkit se kaptunk. Vérnyom sehol. Ha leesett volna, összetörte volna magát, legalább is annyira, hogy nem tudott volna tovább menni. Mindössze a fal van hosszában végighorzsolva. Ez az egyetlen jel, de mikor ezt megláttuk, olyan félelem vett erőt rajtunk, hogy kirohantunk az utcára. A kapus ott is maradt, nem mert bemenni, én pedig a nagyságos úrért futottam.

Ennyit mondott, de már beszéde közben hirtelen a zsebembe nyúltam s kivettem azt a rongydarabot, amit szegény barátom adott át. Nem csalódott. A gyilkost látta tegnap este. Megmutattam a rongyot a szolgának.

- Igen, azt hiszem, ilyen ruhája volt, - ismert reá.

De hol láttam én ezt a ruhát?

Mert láttam valahol, az bizonyos.

Már mikor Péter ideadta, valami emlék merült föl bennem. És miért izgat most olyan furcsán?

A haja vörös volt! - villant most föl előttem. Vörös, mint a rozsdá, - mondta a szolga. Vörös haj és ez a zöld piszkos ruha!... Ejnye, a fejemet feszíti szét az emlékezés és nem tudom megragadni!

Kimeredtem az ablakon... Aztán visszaléptem s halott barátom arcába néztem. Hirtelen megrohant a fájdalom s a könny előntötte a szememet... de ugyanakkor megvilágosodott minden, mintha csak ő sugta volna.

Egy sötét este az O-negyedben, a lámpa alatt. Péterrel egy reszkető leányt támogattunk... A doktor markában egy undok férfi vergődik... Zöld ruha... vad szemek... vörös szakáll és haj... Megvan!! A leány mondta: Ruber, Ruber, a züllött prókátor... Ruber... Ruber a gyilkos!

A bizonyosság előntötte az agyamat, mint a forró láva.

- Jőjjön, - mondtam a szolgának. - Az idő sűrget. Jőjjön, először is tegyük az ágyra a szegény nagyságos urat.

Miután a sáros paplant levettük s a párnákat megigazítottuk, gyöngéden az ágyra fektettük a halottat s letakartuk az ágyterítővel.

Hosszasan mondtam el, de alig ültünk néhány percet a szobában.

Átmentünk a laboratóriumba. Ágnes kissé nyugodtabb volt s amint beléptünk, feszült figyelemmel emelte rám könnyes tekintetét.

- Meghalt? - kérdezte s megint fuldokolni kezdett a sirástól.

Én is könnyeztem:

- Meg, nagyon hirtelen. Nem tudom, hogy. De nem szenvedett semmit. Nyugodj meg, nem változtathatunk rajta. Majd a ravatalon megnézed, szívem.

De Ágnes esengve kért, hogy most láthassa.

Bevittem hát.

Térdre roskadt mellette s megfogta szegény, merev kezét. Félénken nézett az arcába, majd felállva, elsimította szőke haját s gyöngéden homlokon csókolta.

- Isten veled! - suttogta omló könnyekkel.

Gyöngéden unszolni kezdtem:

- Jerünk, szívem. Sietnünk kell. Kötelességünk van, iránta és az emberiség iránt.

Becsuktam az ablakokat s leeresztettem a függönyöket. A lámpákat eloltottam s egy nehéz sóhajjal búcsút véve a halottól, mindnyájan a kapus szobájába mentünk le, magára hagyva a pavillont hallgatag lakójával.

X.

- Tud-e valamit a soffőr a történetekről? - kérdeztem a kapust.

- Nem, - felelt határozottan.

- Itt van még?

- Parancsára, itt áll a kapu előtt.

- Akkor hallgassanak reám mindnyájan. Nagy érdekünk, hogy ne szóljunk addig a rendőrségnek, amíg magunk meg nem próbáltuk a gyilkost elcsipni. A bőröndben olyan dolgok vannak, melyeket a mérnök úr reám bízott s én nem akarom, hogy nyilvánosságra kerüljenek. Ha lehet, vissza kell vennünk a gyilkostól. Most egy óra felé járunk, reggelig még jókora időnk van.

- De hol keressük, nagyságos úr? - szólt közbe Péter szolgája.

- Gyanakszom valakire. És ismerek egy leányt, aki tudja az illető lakását. Az a kérdés, mernek-e velem jönni, mert úgy látszik, a gyilkos embertelen erejű és gonoszságú...

- Halálig! - válaszolták egyszerre.

- Jól van. A kapus itt marad, mert a gyárat nem szabad őrizet nélkül hagynunk. Maguk ketten velünk jönnek és elhívjuk a doktor urat is, ha nem beteg. Előre!

A doktor háza előtt kifizettem és elküldtem az autót.

Bezörgettem. A harangjáték kísértetiesen zengett. A szolga álmosan dugta ki a fejét:

- Ki az? Mit akar ilyenkor? A doktor úr nem jár beteghez! - mordult ki mérgesen.

- Azonnal beengedni! - kiáltottam rá parancsolóan. - Az ügyész vagyok. És most az egyszer föltétlenül beszélni fogok a doktor úrral. Nagy baj van!

A kapu kinyílt. A szolga bambán tátotta el a száját a különös, dúlt arcú társaság láttán. Hebegve köszönt, aztán rögtön hozzátette:

- De a doktor úr beteg!

- Mindegy. Hacsak nincs a halálán, beszélek vele. Vezessen föl!
- Nem szabad ezt tennem, - védekezett a szolga, - a doktor úr el fog csapni!
- Vállalom a felelősséget, - szóltam izgatottan.
- Kérem, - jelentette ki a szolga, - parancsoljanak!

Karonfogva Ágnest, sietve indultunk föl a lépcsőn.

Az előszoba ajtaja nyitva volt. A szolga ezen láthatólag megdöbbsent:

- Azt hittem, - mondta, - hogy zárva van. Este nyolckor belülről be volt zárva. Különben nem tudom, máskor hogy van, mert nyolc után nem szabad feljönnöm és én sohasem voltam kíváncsi.

Ágnest leültettem az előszobában. A szolgák állva maradtak. Kopogtam a könyvtár ajtaján. Egyszer. Kétszer. Háromszor. Mind erősebben. Semmi nesz. Ekkor hangosan szóltam:

- Tamás!

Csend.

Lenyomtam a kilincset. Nyitva volt.

Intettem, hogy maradjanak kint s beléptem.

A könyvtár homályos volt. Nem teljesen sötét, mert a dolgozóban égett az asztali lámpa s ez valamennyire bevilágította ezt a termet is. Azt hittem, véletlenül hagyta égve s a hálószobájának tartottam, amely az ellenkező oldalra nyílt.

Kopogtam, de nem felelt senki.

Benyitottam. Sötét volt.

Fölcsavartam a villanyt. Az ágy vetve, de üres. A szobában senki.

Visszafordultam s a könyvtáron átmenve, halkán beléptem a dolgozóba.

Iszonyatosat kiáltottam s úgy visszatántorodtam, hogy a fejemet belevágtam az ajtófélfába.

Kiáltásomra mind beszaladtak.

De a másik pillanatban Ágnes ájultan esett végig a szőnyegen, a szolgák pedig kezüket a szemükre kapva, kifelé tántorogtak.

A széles heverődíványon a doktor mozdulatlanul, holtan feküdt, kínos görcsben összehúzódtott tagokkal.

De nem ez volt a rémes, hanem az arca.

Nem is a magábanvéve ijesztő halálfehérsége. Hanem... hanem... valami, amit nem lehet leírni, kifejezni, szemléltetni, ami megfagyasztotta a vért az emberben, mint a Meduza feje.

Az arca formátlan volt. A szemei iszonyú értelmetlenséggel nyitva meredtek el, de nem láttak. Viaszszerű halott arcában rémes kék foltok éktelenkedtek.

Soha életemben nem láttam egy nemes férfiarcnak ilyen visszataszító elváltozását.

De Ágnest kellett ápolás alá vennem. A doktor szolgája konyakot hozott s egy kortyot valahogy leszorítottunk a torkán. Vízzel mostuk s lefektettük a szőnyegre.

Magához tért, de oda volt egészen.

Ekkor a doktorhoz rohantam s legyőzve irtózásomat, feltéptem a ruháját és a mellére hajoltam. Újra fölkiáltottam. A szive nagyon, nagyon halkan, mintegy végtelen messziről, de egész szabályosan vert s ugyanígy lélegzett is. Nem volt halott. Valami borzasztó önkivületben volt.

- Hamar! Gyorsan! - kiáltottam. - A doktor úr él! Konyakot! Vízet! Hamar!

Valóságos rázkódás fogott el az irtózatosan eltorzult száj szétfeszítése közben. A konyakot lenyelte. A vízzel való dörzsölésre nem reagált.

Neki estünk s ide-oda forgattuk, paskoltuk, dörzsöltük a hatalmas testet, de hasztalan. Élt, de nem tért magához.

Eközben Ágnes újra erőt vett magán. Bármennyire is meg voltak viselve az idegei a kettős csapástól, ismét igazi asszony lett. Ekkor láttam, hogy a nő a válságos pillanatokban mennyivel erősebb nálunk! Hogy le tudta győzni irtózatát ez a törekeny kicsi asszony, aki csupa szép s vidám élményre volt teremtve és útja érthetetlen rémek közé vezetett.

Leült a díványra, ölébe vette a doktor szörnyű fejét, szólítgatta, becézte, a homlokát simogatta.

A beteg állapota változatlan maradt. De a tagjai engedtek lassanként s kinyújtóztathattuk a díványon. Az arcát letakartam egy kendővel.

Ágnes megszólalt:

- János, menj, édesem és teljesítsd kötelességedet. Legyünk erősek. A szeretet mindennél erősebb. Én itt maradok és vigyázok rá. A doktor úr szolgálja lesz szíves velem maradni, s ha kell, segít. Imádkozom, hogy ne legyen semmi bajod, s hogy Tamás magához térjen. Többé nem hagyjuk magára soha. Menj, menj János.

Már is sok időt veszítettünk. Két óra mult néhány perccel. A gyilkosnak már órák voltak a háta megett.

Elfogadtam Ágnes kérését. A két szolgálival gyorsan távoztunk, megigérve, hogy amint lehet, visszatérünk ide.

- Légy erős, - kértem Ágnest, megcsókolva.

- Erős leszek, - jelentette ki szilárdan. - Isten őrizzen! - Megszorította a kezemet s már nem reszketett. Ott maradt nyugodtan a doktor mellett, a régi titokzatos házban.

XI.

Az volt a tervem, hogy felkeressem azt a leányt, akit a doktor kiragadott volt a Ruber karmaiából.

A két szolgálival hamarosan átfutottunk abba a kis utcába, s csakhamar ráismertem a nagy, boltozatos kapualjra, ahol az a jelenet történt.

Bezörgettem.

Úgy látszik, ébren voltak s azonnal meghallották, mert a kapu fölött egy ablak nyílt meg s félénk, remegő női hang szólt le:

- Ki az, az Istenért?

- Ne féljenek. Ügyész vagyok. Egy gonosztevőt kergetünk. Felvilágosítást akarunk kérni. Azt hiszem, egy fiatal leány szolgál itt...

- Én vagyok, - szólott a hang.

- Akkor magához jöttünk. Bocsásson be, nagy veszedelmeket előzhetünk meg.

Csakhamar lépések hangzottak s a kapu megnyílt.

Tényleg az a szobaleány volt, akit akkor éjjel megmentettünk. Ő is megismert s egyszerre földerült az arca:

- A doktor úr barátja! Kezét csókolom! Tessék feljönni. Asszonyom ébren van, mert nagyon megijedtünk az éjjel s nem mertünk elaludni. Borzasztó hosszú ez az éjszaka, alig várjuk a reggelt.

- Bárcsak hosszabb lenne most az egyszer, - válaszoltam. - Nagyon sok baj és akadály állta utunkat és sok időt veszítettünk. Félek, hogy elkéstünk!

Eközben a leány fölvezetett egy ódon kis fogadószobába, amely a kapu fölött volt. A kandalló mellett előkelőnek látszó öregasszony gubbasztott egy karosszékből, fáradtan és fázósan burkolózva kendőjébe.

A szolgálak künn maradtak s csak magam léptem be. Miután bemutatkoztam és bocsánatot kértem, röviden előadtam, hogy gyanúm szerint ugyanaz az ember követett el ma éjszaka egy rablógyilkosságot, akinek kezéből a szobaleányt kimentettük, s ha nem csalódom, a leány azt mondta volt: ismeri a nevét s tudja a lakását. Arra kérem tehát, engedje velünk jönni, hogy megmutathassa azt a házat.

Szavaimat nagy érdeklődéssel hallgatták s mikor említettem, hogy egy fekete bőröndről van szó, melyet a gyilkos a hátán vitt el, az öreg nő ijedten fölemelkedett s fölkiáltott:

- Akkor őt láttuk!

- Igen, ő volt! Rettenetes! - kiáltotta a szobalány is.

- Az Istenért, - kérleltem őket, - mondják meg, mit láttak, s ha lehet, segítsenek, mert veszedelmes titkok elrablásáról van szó.

Az öregasszony, a leánytól mindegyre félbeszakítva, elmakogta, hogy mikor éppen le akartak feküdni, úgy féltizenkettőkor, az utcán nagy puffanást hallottak s hirtelen eloltva a lámpát, kinéztek.

A túlsó soron, valamivel fennebb, éppen a lámpa alatt egy ember elesett s a hátán cipelt fekete bőröndöt elejtette.

Amint dühösen is, rettegve is föltápászkodott s visszanézett, mintha üldözőktől félne, a leány a lámpa fényében meglátta rút, szőrös arcát s vad szeméit és fölismerte benne Rubert, aki megtámadta volt.

Csak egy pillanatig látták, mert hihetetlen gyorsan talpon volt, fölkapta a ládát s egy pillanat alatt eltűnt. Éppen ez a pokoli gyorsasága rémítette meg őket annyira, hogy fölzaklatva, nem mertek elaludni s dideregve virrasztottak, a reggelre várva!

Ösztönszerű sejtelmem így újabb megerősítést nyert a gyilkosra nézve.

- Emlékszik még a lakóhelyére annak az ördögnek? - fordultam a leányhoz.

- Hogyne! Tudom, hogy most is ott lakik. Errefelé sokan ismerik.

- Akkor, asszonyom, szíveskedjék elengedni velünk a szobalányát, most mindjárt.

Az öregasszony azonban iszonyúan megijedt, hogy egyedül kell maradnia a házban. Nem voltam képes megnyugtadni s végre is az én szolgálmat ott kellett hagynom házörzőnek. Így csak ketten maradtunk férfiak, a Péter szolgáljával. Igaz, hogy mi ketten a poklon is átmentünk volna a gazember után.

A leány sietve kapta magára kendőjét s elindultunk. Nem félt már, sőt láthatólag égett a vágytól, hogy segíthessen a vadászatban.

Revolvereinket markunkban szorongatva indultunk a lány után az O-negyed hírhedt tömkelegének.

Vezetőnk nagyon tájékozottan, biztosan ment előre az össze-vissza épített zeg-zúgos, szűk, sötét és piszkos utcák labirintusában. És közben lihegve gyorsan beszélt:

- A cselédleányok sok mindent tudnak, ügyész úr. Egy idő óta Ruber nem törődik már velünk. Úri dámák a szeretői. Egy barátnőm látta nemrég, éjszaka, mikor egy feketehajú úri kisasszonyt vitt haza. Azt mondja, úgy szaladt vele, mintha repült volna... Aztán olvastuk a lapokban a bankárkisasszony történetét... Mi azt hisszük, ő volt.

... Rémitő világosság gyúlt ki az agyamban. Ha ez igaz, akkor Ruber az összes gaztettek elkövetője... De nem szóltam semmit, csak sietésre nógattam a leányt.

Szerencsére az éjjeli ragadozók nagy tömege fogva volt a razzia után, a többi pedig meglapult egyelőre s így hosszas bolyongásunkban úgyszólván egy lélekkel se találkoztunk.

Valahol, mélyen bent a városrész centrumában, sötét háztömbnek tartott a leány, mely úgy állott négy utca között, mint egy sziget s mindenféle nagyságú és alakú, ódon, düledező házak összeépült, egymásra tornyosuló tömege volt.

Itt, egy kétablakú, nagyképményű, alacsony ház előtt állott meg, amelynek gonoszképű frontja a járda alá volt süllyedve. Itt lakik, akit keresünk.

Alkalmas hely a megbújásra, gondoltam, mert úgy véltem, hogy ez a csomó ház biztosan titkos összeköttetésben áll egymással.

De ugyanakkor kételni kezdtem, hogy ha a bankárlány gyilkosa is Ruber volt, a hullát ő dobta volna a folyóba. Legalább egy kilométernyire folyt az innen s a gát zúgása alig hallatszott ideig a csöndes éjszakában. Szinte lehetetlen, hogy észrevétlenül odáig vihette volna!

De bárhogyan is áll a dolog, a barátom gyilkosa itt lakik.

Revolveremet készen tartva, lenyomtam a két ablak közt álló alacsony ajtó kilincsét.

Az ajtó nyitva volt. Villamos zseblámpámat magam elé tartva, hirtelen sarkig bevágtam a rozszant ajtót s felvont revolverekkel beléptünk.

Üres, nyomorúságos kis szoba tárult elénk. Festetlen asztal, melyen tintafoltok tarkállottak, egy csorba kalamáris körül, melybe a toll bele volt ütve. Két sánta szék, egy láda és teméntelen piszok. Egyéb semmi.

Egy másik ajtó, az utcaival szemben, nyitva volt s további, hasonló odúba vezetett. Itt egy ronda ágyat s a bádogtűzhelyen néhány mosatlan edényt és evőeszközt láttunk, vastag, rossz levegőben. Ez a helyiség az elsőtől kapta világítását, az ajtó homályos, hasadtüvegű ablakán keresztül. Még egy teljesen ablaktalan és teljesen üres kamra következett s több semmi.

Úgy látszik, ez a barlang két oldalt és hátul más házak közé volt beékelve.

A kamrából azonban létra vezetett a padlásra. Talán ott lesz a róka.

Fölkiáltottam:

- Ha van ott valaki, bújjon elő. Figyelmeztetem, hogy többen vagyunk és lövünk!

Semmi felelet.

Elszántam magam is fölfelé indultam. A szolga utánam, lövésre készen.

Mihelyt fölértem, hirtelen fejem fölé emeltem a lámpát s bevilágítottam az egész kis padlást. Üres volt s hátul a szomszéd ház tűzfalának támaszkodott.

A kéményt is megvizsgáltuk, de az is üres volt és sepreten.

Nyilvánvaló, hogy a ház minden összefüggés nélkül ékelődik be szomszédai közé.

Nem lehet belőle sehol kijutni, csak az utca felé.

De nem is alkalmas arra, hogy egy nagystilú gonosztevő lakása legyen. Még csak elrejteni se lehet benne semmit.

Az asztal fiókjában csak papirosok, aládában csak rongyok voltak.

Vagy a leány tévedett, vagy más buvóhelye is van.

De vezetőnk erősen állította, hogy nap-nap után látják Rubert ide bemenni s innen kijönni. Egész sereg ember tudja, hogy itt lakik, mert tőle szoktak jogi tanácsokat kérni mindenféle gyanus bajaikban s ő a városrész pennája.

Nem volt mit tenni.

A házat őriztetni fogjuk s felkutatjuk a fickó ismerőseit.

Majd csak előkerül, ha a pokol el nem nyelte.

Egyelőre, sajnos, elmenekült s ha ideje lesz az elrablott gépeket és rajzokat megérteni, akkor...

Megborzadtam erre a gondolatra.

De ebben a pillanatban tehetetlen voltam.

Mire a leányt hazakísérve, a két szolgálával a doktor házába értünk, világosság volt már, reggel hat óra.

XII.

Lépteink zajára Ágnes elénkszaladt a könyvtárba s túlradó szívvel ölelt magához.

Nagyon elszomorította az eredménytelenség.

- Hogy van a doktor? - kérdeztem izgatottan.

- Még mindig úgy...

Alig mondta ki e szavakat, a szolga kiáltása hangzott a dolgozóból.

Berohantunk.

A doktort ülőhelyzetben találtuk a díványon, amint karjaival ide-oda kapkodott, mintha fuldokolna.

Lehet, hogy tévedtünk, mert csak egy szemvillanásig tartott, de úgy tetszett, hogy az arca tiszta fekete lett.

Aztán halálsápadtan, de igazi szép arcával állt talpra.

Rémülettel tekintett reánk:

- Ágnes! János!... Hogy kerültök ide?...

Ekkor pillantása a szolgálára esett, aki szemlesütve húzódott az ajtó felé.

A doktort elöntötte a düh és neki ugrott:

- Gazember! Mit parancsoltam?

Alig volt idő, hogy közbevessem magamat.

- Csillapodj, - kiáltottam rá. - Én kényszerítettem rá, hogy beengedjen. És Ágnes egész éjjel itt virrasztott melletted és ápolt! Csak jót akartunk!

A doktor megállt. Végigsimított sápadt homlokán s egy székbe roskadt.

Mintha csak most térne igazán magához.

Arcát kezeibe rejtette s fájdalmasan nyögött:

- Bocsássatok meg, kedveseim!... Rettentő álmaim voltak... Rettentő látományok gyötörtek...

- Szegény Tamás! Szegény barátunk! - szólt Ágnes remegve. Odalépett hozzá s fejére téve kezét, folytatta: - És milyen rettenetes valóságra kellett ébredned!

A doktor Ágnes könnyözött szemeibe nézett s felemelkedve, rekedten szólt:

- Úgy-e igaz? Tudom, hogy Péter meghalt!...

Visszaesett a székbe és zokogni kezdett, szemeit eltakarva.

- Szent Isten! - kiáltottunk fel, - honnan tudhatod ezt?

- Ez volt... az álmom... - nyögte kínosan. - Oh, de beteg vagyok!... Ne hagyjatok el többé!... Ágnes!... Rettentő állapotomban is éreztem áldott kezedet... Köszönöm, barátaim!...

- Jőjj hozzánk, - kérlelte Ágnes. - Maradj nálunk, amíg jobban leszel! Hagyd itt ezt a házat, ahol beteg vagy, legalább egy időre. Féltünk téged s még egy katasztrófát nem bírnánk ki!

Sietve ismételtam ezt a kívánságot s nagy megnyugvásomra a doktor azonnal kapott rajta s elfogadta:

- Igen... köszönöm... Állapotom válságos... s talán ez az egyetlen reménység!

- Akkor siessünk! - kiáltottam. Két autót! Mert nekem a rendőrségre kell mennem. Ti pedig, Ágnes, Tamással és a fiúval siessetek haza. Főzz erős teát, aztán feküdjetek le s próbáljatok valamit pihenni. Én is sietek és le fogok dőlni, mert délután szomorú kötelesség vár reám... a temetés...

Csakhamar uton voltunk.

A rendőrségen bejelentettem a gyilkosságot s gyanumat Ruberre. Természetesen elhallgattam, amit kellett.

Pár perc múlva detektívek indultak az O-negyed felé, hogy megszállják a gyanus ház környékét.

Ha él az a sátán, ha ember, s ha még ott van valahol, el nem menekülhet.

Egy szomorú kocsis elindult a gyár felé, két detektívvel, hogy szegény barátomat a rendőrségi boncoló terembe hozza.

A főnök megígérte, hogy délután kettőre készen lesznek a vizsgálattal s a holttest átvehető lesz a temetésre.

Nehéz szívvel, zúgó fejjel hajtottam haza, késői, gyötrelmes pihenésre.

A nap kisütött.

Reánk éjszaka borult.

ÖTÖDIK FEJEZET

I.

A délutánt a temetésre való előkészületekkel kellett eltöltenem.

A nagyváros megtelt Péter halálának hírével. A lapok külön kiadásokat öntöttek ki az utcákra s nekem ugyancsak volt bajom, hogy az újságírókat lerázhassam a nyakamról. Szenzációra éhesen rohantak a halotthoz, mint valami hiénák s engem kiméretlenül ostromoltak a részletekért.

Persze hallgattam.

De megmozdultak az áldozat barátai és tisztelői is s mire egyik nagy temető kápolnájában felállítottam a ravatalt s Péter ott pihent érckoporsójában, a koszorúk nagy tömegét hozták mindenfelől s virágerdővel borították el az egész kápolnát.

A halott körül a résztvevő és kíváncsi emberek serege tolongott.

Mikor végre minden intézkedéssel készen voltam s mély szomorúsággal hazafelé tartottam, az esti lapokat már úgy árulták és vették, mint a legfinomabb csemegét. Mindenik vele foglalkozott, magasztalták érdemeit, borzalmas képzelődéssel színezték ki halálát s átkozták gyilkosát...

Gyilkosát... De éppen az volt a különös, hogy a vizsgálat nem tudott semmit se kideríteni erre nézve. Az orvosok az erőszaknak nyomát se találták a holttesten. Sőt a halál okát se tudták kimutatni. Csak föltevés maradt tehát az, hogy gyilkosság történt. Mindenesetre a halál összefüggött valahogy a bőrönd elrablásával. De hogy miképpen? Az orvosilag megfejtethetetlen volt. A lapok azonban egyöntetűen „gyilkosság-pártiak” voltak s a legkalandosabb kombinációkat fűzték a dologhoz, a láthatatlan sugarak, nyom nélkül ható mérgek és hasonló ostobaságok hangoztatásával.

Mindez még mélyebben lesújtott s valósággal vánszorogva léptem be házamba, úgy este hat óra körül.

II.

A társaság ott ült az ebédlőben.

Ott volt, keservesen megviselve, Pál is s fojtott hangon olvasta fel lapjába írt gyönyörű megemlékezését szegény barátunkról.

Ágnes hulló könnyekkel hallgatta, a doktor a hintaszékben, fejét hátrahajtván, szenvedő arccal, behunyva szemekkel, föl-fölnyögve szundikált.

Ilyenkor Ágnes borogatást tett a fejére, becézgette, biztatta. A doktor nagyon oda volt, de nem akart lefeküdni.

- Egy-két óráig köztetek akarok még maradni s hallgatni, hogy beszéltek, mert különben megháborodnék.

Újra és újra elszundított, majd felrettent s keservesen nyögött. Nagyon rossz színben volt.

A vacsora csak látszólagos maradt, mert egyikünk se tudott enni.

A doktor mind rosszabbul lett.

Egyszerre csak megszólalt:

- Ha újra beleesném abba a rendkívüli állapotba, amelyben az éjjel kaptatok s ami, sajnos, mostanában gyakran megesik, arra kérlek, hogy ne nyugtalankodjatok s ne tegyetek velem semmit. Segíteni úgy sem tudtok és reggelre úgyis elmulik. Legfennebb, ha betakartok, s aztán magamra hagytok.

Mivel nagyon fáradtak voltunk, Pál vállalkozott rá, hogy virrasztani fog a doktor mellett, ha a rosszullét elfogná. Ő mit se sejtve, nyugodtan alhatott egész éjjel.

Alighogy ebben megállapodtunk, a doktor teste hevesen rázkódni kezdett s félig fölemelkedve a székből, hangosan kiáltotta:

- Ágnes! Jöjj ide, Ágnes!

Már ott is volt s eléje térdelve, átfogta s igyekezett a székbe visszaültetni. Fölugrálva, mi is a doktor körül csoportosultunk.

- Ágnes, - kiáltozott a doktor, - nézz reám, Ágnes! Nézz a szemembe. Erősebben! Erősebben! Hogy ne lássak mást, csak a te szemeidet! Hogy csak téged lássalak egyedül. Hogy ne kelljen másra gondolnom, csak reád. Csak reád, Ágnes!

Ágnes egész testében remegve hajolt föléje s teljes erejéből nézett a szemébe. A doktor pár pillanatig mereven bámulta Ágnes s a rázkódása tényleg megszűnt. De ugyanakkor az arca elváltozott, vonásai elmosódtak, elszíntelenedett, szemei üresen meredtek a semmibe s hátrahanyatlott a székben, mint egy halott.

Ijesztő volt ez, de megkönnyebbülve láttam, hogy távolról sem lett olyan visszataszítónak, mint amilyennek az éjjel láttuk. A rémes foltok nem ütköztek ki az arcán s a nézése se volt olyan vérfagyasztó, meduzaszerű. Sőt nekem úgy tetszett, mintha egy mosoly futott volna át az arcán.

Egy pillanatig láttam ezt, mert a tekintetem rögtön Ágnesre esett.

Megrendítő változás történt rajta.

Amint kiegyenesedett a szék előtt, termete megnyult, arca lángolt, szemei szikráztak, haja lobogott, mintha villamos szikrák telítenék, ajkain éles kiáltás csattant ki s egész lénye valami extázisba ment át.

Megragadta a kezemet s emberfeletti erővel húzni kezdett az ajtó felé.

Szabad kezemmel hirtelen egy kendőt dobtam reá s Pál, mintha megértett volna, rám terítette a kabátomat s a kalapomat a fejembe nyomta.

Még intettem neki, hogy maradjon a doktor mellett s Ágnes már vonszolt is, olyan erővel, hogy alig bírtam követni.

Mivel megszólításomra nem felelt, azt hittem, hogy önkívületben van.

De az utcán különös, távoli hangon megszólalt:

- Jöjj, János, siess, látom és nincs veszteni való időnk... Hamar egy autót!

Ezt mondva, újra a távolba meredt s valami messzi látomás úgy lefoglalta, hogy többé nem beszélt s rám se nézett.

De amikor egy taxit odaintettem, fölugrott rá, magával húzva s hangosan kiáltott a sofförnek:

- Szobortér!

Megrendültem, mert sejteni kezdtem utunk célját.

Amíg száguldva suhantunk tova, Ágneset szorosan betakartam a kendőjébe s fölrántottam kabátomat, mert hűvös őszi este volt.

Nyugodtan hagyta, hogy takargassam s a távolba nézett, olyan mereven és erősen, hogy állapotának rendkívülisége kétségtelen volt. Kétszer próbáltam kérdezni a célt, de nem felelt. Egyszer rákiáltott a soffőrrre:

- Gyorsabban!

Csakhamar a téren voltunk, ahol Ágnes kiugrott, engem is lerántva a kocsiról. Jó, hogy a pénzt már készen tartva, a soffőr markába nyomtam, mert Ágnes megállás nélkül, türelmetlenségtől égve vonszolt keresztül a téren, el a doktor háza mellett, be a sötét tömkelegbe.

Ekkor már tudtam, hogy hova megyünk s éreztem, hogy ez az éjszaka a leszámolás ideje lesz.

Ágnes soha nem járt erre, de habozás nélkül s olyan sebesen ment előre, hogy lélegzet után kapkodtam.

Ott voltunk a veszedelmes háztömb előtt s Ágnes nyílegyenesen, lihegve tartott a Ruber ajtójának.

A revolvért kikaptam a zsebemből.

Már csak húsz lépésnyire lehettünk az ajtótól, mikor a keresztutca jobb és balfelén két árnyat láttam felénk surranni. Valószínű, hogy éppen az ajtóban fogunk összeütközni.

Elszántan húztam föl a revolvért.

Ágnes rá se hederített az alakokra, hanem egyenesen az ajtónak ment s abban a percben tette kezét a kilincsre, mikor a két árny mellénk ugrott, jobbról-balról ránszegezett revolverekkel.

Szerencse, hogy nem lőttem, mert amint megláttak, le is eresztették a fegyvert s tisztelegtek:

- Jó estét, ügyész úr!

Én is megismertem őket. Két markos detektív volt, akik a ház szemeltartására voltak kirendelve.

Csak éppen inthettem nekik, hogy kövessenek, mert Ágnes habozás nélkül benyitott a szobába.

Az egyik detektív azonnal bevilágította a helyiséget zseblámpájának körsugarával, míg mi lövésre készen álltunk.

De Ágnes gyorsan és bátran lépett be a másik szobába s onnan a teljesen üres kamrába.

- Ki ez a hölgy? - suttogta az egyik detektív.

- A feleségem, - válaszoltam.

- Médium? - kérdezte a másik.

- Az, - hagytam rá s még örvendtem, hogy kimentett a zavarból.

Rögtön el is fogadták ezt a megállapítást, mivel az utóbbi idők sikertelenségei közt, noha csak titokban, a jósnők és médiumok segítségével is próbálkoztak a rendőrségen.

Most Ágnes elengedte a kezemet. Megfordult, s minden meglepetés nélkül nézett végig a detektíveken, különösen lángoló szemeivel.

Kikapta az egyiknek a kezéből a lámpát s a sugarat a fal egyik szegletének fordította. És a szeglet vonalán, minden tétozás nélkül egy pontra tette az ujját. Valószínűleg valami be-meszelt gomb volt ott. Megnyomta.

Meglepetten kiáltottunk egyet, mert mind a négyen padlóstól lesüllyedtünk a föld alá s ugyanakkor fejünk felett új padló fordult a régi helyére.

A detektívek a bámulattól úgy tátogtak, mint a szárazra dobott harcsák.

A kamarának teljesen megfelelő nagyságú sötét fülkében voltunk mintegy öt méternyire a föld alatt s kemény tölgyfaajtó előtt állottunk, melyet Ágnes azonnal rázni kezdett.

Be volt zárva, de olyan erővel rázta, hogy megborzadtunk. Mintha a bosszú angyala lenne.

S az ajtó bedőlt.

Egy másik sötét pincefülkébe kerültünk.

Emberi ésszel aligha lehetett volna ide bejutni. S ki? Azt csak az Isten tudja.

III.

Omladozó, ősrégi nyílás a falban... Ágnes belép s visszadöbbenünk, mert meredek, pusztuló kőlépcső sötétlik előttünk. De ő gondolkodás nélkül rohan le a sötétbe s mi utána. Lámpáink reszkető fényében látom és kitalálom, hogy a hajdani római város pincéi és csatornáinak között vagyunk... Keresztül-kasul szelik egymást az üregek és folyosók, de Ágnes biztosan, szinte suhogva, repülve fut bennük s alig bírjuk követni, lihegve, csúszva, elesve, megint fölugorva, verejtékezve és kimerülten.

Végre egy elég ép egyenes folyosó... Ágnes nagyot kiált, s karjával előre mutat. Fölemelt lámpáink fényében, egy szemvillanásig, halálra rémült, vörös emberpofát látunk ránkmeredni... A gyilkos!...

Csaknem egyszerre dördülnek revolvereink... de mégis későn. Már eltűnt valahol s messziről halljuk, hogy futtában csörömpölve dönt föl valamit.

Ágnes, mint a villám repül s mi végső erőnkben utána.

... Tágas üregben állunk. Fölborított asztal, széttört edények. A földön lángol a lezuhant petróleumlámpa olaja. A sarokban a földre vetett ágy... A rablott holmik halmaza... De mindezt csak pillanatig láthatjuk, mert Ágnes valóságos furiába jön, sikoltva rohan egy sötét nyílásba, amelyből, messziről súlyos fejszezapások hangzanak, mintha érctárgyakat zúznának.

Beláthatatlan, alacsony, sötét, nyirkos kanálisban, iszapos, lejtős talajon csúszunk, bukducsolunk Ágnes után, talán fél kilométernyi, vagy még hosszabb darabon.

Lámpáink táncoló fénykévéket vetnek előre... Valahonnan, mintha víz tükréről verődne vissza hirtelen a sugaruk... Rémült hörgésbe fuló félelemsikoltás... lövés csattan a sötétből s süvöltő szél dörgeti végig visszhangját a falakon.

Utunk meredeken ereszkedik s hirtelen morajló, hullámzó vízbe vész.

IV.

Lábával már a vízben, az iszapban elnyúlva hever a gyilkos, átlőtt halántékkal. Undok vörös sörényét a szél borzolja. Kezében görcsösen szorított revolver. Mellette nagy fejsze.

... S körülötte az iszapban, a fejsze otromba fokával összezúzva a csodadobozok... A hullám apróratépett papírrongyokat sodor kifelé... A titokzatos rajzok!

V.

Nagyon kevés az, amit megértettem... Talán annyit, hogy ha a bankárleányt Ruber ölte meg, ime volt módja rá, hogy a folyóba vesse. A bűntanya a föld alatt odáig húzódott...

A gatzettekben megnyilvánuló pokoli erő, a titkok megtudása és Péter halála rejtély maradt.

De tudja Isten, meg tudtam nyugodni a gépek és rajzok pusztulásában.

Nem voltak e világba valók s az örök Szellem visszavonta őket a boldogabb jövő számára.

VI.

Otthon voltunk. Reggel öt óra volt.

Ágnes mindig a kezemet fogva futott föl a lépcsőn az ebédlőbe.

A doktor úgy feküdt a székben, ahogy elhagytuk.

Jöttünkre Pál megkönnyebbülve állott föl mellőle.

Ágnes ugyanúgy hajolt a doktor felé, mint este, ugyanúgy nézett a szemébe. A megdöbbenő hasonlóság miatt igazán azt hittem egy percig, hogy álmodtam, ami közben történt.

De Ágnes tekintete alatt a doktor életre kelt s fölállott. Ugyanakkor Ágnes mély álomban a szőnyegre hanyatlott.

- Elpusztult? - kiáltott a doktor szenvedélyesen.

- A gyilkos? - döbbenem rá, hogy ismét velünk volt álmában.

Ő csak intett, hogy igen, azt kérdi.

- Megölte magát, - mondtam egyszerűen.

A doktor arcán olyan megkönnyebbülés és öröm ragyogott föl, amelyet sohase láttam:

- Hála neked, menyébeli Isten! - kiáltott föl. - Hála! Hála!... Talán még nekem is szántál életet!

S ő is visszaesett székébe, mélységes, nyugodt, boldog álomban. S lelkemben még sötétebben tornyosult föl a titok...

HATODIK FEJEZET.

I.

Pétert eltemettük. Helye üresen meredt reánk mindenünnen s ez a pótolhatatlan, fájdalmas üresség egész életünkön ott sötétlett.

Gyilkosa, aki örökre magával vitte csodálatos fölfedezésének titkait, viszont rémes titkot hagyott megoldatlanul maga után.

Gazságainak szörnyű sorozatát a rendőrség sorra földerítette, de voltaképpeni kilétét s azt, hogy miképpen jött rá Péter titkaira, homály takarta el.

A földalatti bűntanyát megsemmisítették és betömték, de ezzel nem semmisíthették meg azokat a rejtelmeket, melyek a végzetes éjszaka óta ott kísértettek a lelkemben.

A doktor félelmes betegsége, az Ágnes emberfeletti szerepe a gyilkos üldözésében megfejthetetlenek maradtak.

De mi, az életosztón parancsára, önkénytelen önzéssel hallgattunk a lelkünket fojtogató kérdésekről.

Teljesen ki akartuk irtani őket az emlékezetünkől, az életünkől.

Békére szomjúhoztunk.

Görcsösen ragaszkodtunk ahhoz, hogy a Péter találmányainak eltűnésével a rendkívüliség örökre eltávozott az életünkől.

II.

A doktor néhány hónapig nálunk maradt. Szolgája naponként eljött, jelentést tenni a ház állapotáról.

Úgy látszik, az otthonától való távollét hasznára vált. Lassanként egészséges lett, régi egyénisége visszatért, néha már tréfált is.

Csak mikor véletlenül egyedül maradt s így leptük meg, láttam komor redőket a homlokán. Egyszer úgy találtam, hogy szomorúan ült a kandalló előtt, a tűzbe révedezve s csak nagy későre eszmélt rá, hogy megszólítottam.

Még egy eset történt, ami ma igazi jelentőségében áll előttem.

Hazajövet hirtelen nyitottam rá. A haját tépve, morogva, forgó szemekkel járt fel-alá az ebédlőben.

De ahogy meglátott, azonnal földerült az arca:

- Nem jó egyedül lennem! - sóhajtott megkönnyebbülve.

Nem is hagytuk magára többet.

S ezek az esetek mind ritkábbakká lettek s aztán egészen elmaradtak.

A nálunk töltött utolsó hat hete a régi szép napok szelíd visszfénye volt.

III.

A friss hó puha takarója befedte Péter sírját a temetőben s a mult sötét árnyait szívünkben.

A nagy doktor, az Idő, hegeszteni kezdte csodabalzsamával lelkünk sebét.

Néha már zongoráztunk és énekeltünk is, csakhogy komoly darabokat s nem mulasztottuk el megjegyezni:

- Ezt ő is nagyon szerette. Ez az ő kedves darabja volt.

IV.

Ágnes nagyon hűséges és forrón szerető feleségem volt.

A doktor nemes szívű, nagylelkű férfi...

... De miféle ostobaságokat írok ide... Mire való ez?...

Mentség vagy magyarázat egyformán ostoba és szükségtelen.

V.

Szép téli estén Ágnes zongorázott s a doktor énekelt. Mi Pállal csendesen iddogálva hallgattuk.

- Holnap este a klubban szükségem lenne reád, - mondta Pál. - Az írók valami sajtóbotrány jogi oldalát szeretnék szakembertől megvilágítva látni.

Megigértem, hogy elmegyek s tréfásan hozzátettem:

- A doktor majd őrzi Ágnest, amíg oda leszek.

Tamás megszakította az éneket s felém fordult:

- Sajnálom, hogy nem vállalhatom. Reggel hazamegyek.

Nagyon meglepődtünk.

- Hogy mondhatasz ilyen butaságot? - duzzogott Ágnes.

- Ma délelőtt a fejembe vettem, csak még nem szóltam. Régóta háborgat már.

Ágnes szokatlan szenvedélyességgel csapta le a zongora fedelét s mellém ült, hátat fordítva a doktornak.

- Elvégre eleget ültem már a nyakatokon, - mondta a doktor. - Egészséges vagyok és dolgoznom kell valamit, mert ez a tétlenség egészen megbutít... No-no, - tette hozzá, mikor Ágnes sírva fakadt, - nem sértés akart lenni, fiam. Hiszen olyan dolgom volt itt, mint a mennyországban... De szét kell már néznom otthon.

- De estére azért visszajöhetnél! - jegyeztem meg, Ágnes szemeit és haját símogatva.

- Meglátom... De egyszer csak vége kell, hogy szakadjon... Hát talán holnap már otthon alszom.

Nem erőlködtem, mert a doktort bősztítette az eféle.

S magamban igazat is adtam neki. Már egészséges és végtére hónapok óta nem látta a házát. Akármilyen szívesen látjuk is, csak természetes, hogy kíváncsi rá s visszatér bele.

El is ment másnap, megigérve, hogy naponként eljön Ágnessel zongorázni.

Este Pál utánam jött s elmentünk az írók klubjába.

Ágnes a zongora mellett hagytuk, amint szomorúan mélázva ütögette a billentyűket. Rosszul esett neki a Tamás távozása és makacskodása.

Nagyon összeszoktak már, hát nem lehet csodálni.

VI.

Éjfél után kerültem haza s egy pillanatra benéztem Ágnes szobájába. Sötét volt. Szokatlan dolog, mert mindig égve szokta hagyni kis éjjeli lámpását. De szabályos, mély lélegzését hallottam s erre megnyugodva lefeküdtem. Világos reggelig aludtam, mint a tej.

Asszonykám korán kelő volt s ezért kissé meglepett, amikor öltözködés közben bepillantva hozzám, láttam, hogy még mindig alszik.

Az ágya szélére ülve, hosszú, befont hajtincse végével megcsiklandoztam az arcát. Azonnal fölrettenve felült s olyan idegenül nézett reám, hogy a szájacskája is nyitva maradt.

Igazán először láttam ezt életemben: amikor fölismert, a haja tövéig elpirult s arcát a párnába fúrta.

Sokáig becézgettem, amíg egészen magához tért s kacagni kezdett. De a kacagása is idegen, erőltetett volt.

- Ostoba álmaim voltak, - mondta s rögtön elmélázott, mintha az emlékezetében kutatna. Aztán újra piros lett s rám szólt:

- Menj ki, János.

Ez furcsa volt. Kissé bosszankodva s rosszkedvvel távoztam hazulról.

Délben azonban aranyos bűnbánattal jött elélem:

- Rossz voltam, tudom. De te vagy az oka. Mostanában nagyon elhanyagolsz! Csókolj meg és bocsáss meg... Felejtsük el...

Igy hát megbékültünk.

VII.

Estefelé eljött a doktor.

Úgy hirtelen, szelesen rontott be, ahogy néha szokása volt.

Ez volt az oka, hogy Ágnes, mikor belépni látta, összerezzen s újra láttam arcának eddig ismeretlen bíborbaborulását. Szinte lángolt.

Természetes, hogy ez a doktort is megzavarta. Határozottan zavart volt s bocsánatot kért a szelességéért.

A zongorázás akadozva ment s abba is hagyták. Utána a doktor kizárólag velem beszélgetett.

Ágnes mellém ült a karosszék oldaltámlájára s a karomba kapaszkodott. Szótlanul hallgatta a beszélgetést. De vagy kétszer észrevettem, hogy mereven Tamásra néz s aztán, mintha megint elmerengene valamin.

Egyszerre csak fölugrik s átfut a hálósobájába. Aznap nem is jött ki többé.

VIII.

Másnap szinte tüntetve és erőszakosan igyekezett kimutatni szeretetét.

Mintha küzdött volna valami ellen, ami közénk akarna telepedni. A szeretete őszinte volt, de a buzgalma túlzott.

Ágnes fél valamitől és nem bízik magában, állapítottam meg ijedten.

IX.

Valahányszor a doktor elment tőlünk este s lefekvésre került a sor, mindig valami habozás és küzdelem jeleit láttam Ágnesen, mielőtt elszánta volna magát, hogy a szobájába menjen.

Egyszer, talán félremagyarázva ezt a habozást, gyöngéden marasztalni kezdtem.

Különös változások suhantak át az arcán. Maradt volna, meg ment volna is. Elsápadt és kipirult. Elmerengett és fölrezzent. Küzdött magával. Végre mégis kibontakozva karjaimból, hirtelen besuhant a szobájába.

Valami fájni kezdett bennem, névtelen, tompa, szorongató nyilallással.

X.

Rossz éjszaka volt ez. Miért ez a különös vonakodás? - tépelődtem. És mire való a tüntető ragaszkodás nappal? Mintha csak azt akarná bizonyítani, hogy nincs okom semmi gyanura. Józan eszem szerint nincs is. De valami ostoba tiltakozás, amit nem bírok elaltatni, ágaskodik bennem. Mintha arra akarna figyelmeztetni, hogy valami megváltozott az életemben.

Hallottam, hogy Ágnes is sokat forgolódik, vergődik, sóhajtozik.

Nem mentem be hozzá.

Nagyon későre aludtam el s nem is siettem a fölkeléssel, mert vasárnapra virradtunk.

Arra nyitottam föl a szememet, hogy forró könnyek gördülnek végig arcomon.

Ágnes hajolt fölém, az ágyam szélén ülve. Megijedtem dúlt arcától.

Amint meglátta, hogy ébren vagyok, szorosán arcomhoz fektette könnytől nedves arcát s átfogta a nyakamat:

- Hidd el, hogy nem vagyok rossz, hidd el, hogy szeretlek, - tördelte.

- Mi bánt, szívem? - kérdeztem megrendülve. - Nyugodj meg, hiszen egyebet se hiszek. Nem gondoltam felőled semmi rosszat.

De Ágnes vigasztalhatatlan volt.

- Tudom, hogy megbántottalak. És nem tehetek róla... És senki sem tehet róla. Ez a borzasztó.

Keservesen sírt.

- De hát mi történt? Vagy történt valami egyáltalán? - kérdeztem tőle.

- Ha meg tudnám mondani! - hebegte Ágnes a homlokához kapva. - De nem értem. Nem tudom megérteni... Csak azt hidd el, hogy egyedül téged szeretlek... És ne hagyj el engem!...

Nem értettem semmit. De láttam, tudtam, éreztem, teljesen hittem az őszinteségét és éppen ez volt a különös.

- Szívem, - mondtam, - te és én olyan boldogan éltünk és annyira ismerjük egymást, hogy közöttünk semmi titok nem lehet. Ha valami változás történt benned... ha talán kevésbé szeretnél... vagy, ha... tudja Isten... egyszerűen, ha már nem tudnál szeretni... mondd meg őszintén! A legborzasztóbb valóság is jobb, mint a bizonytalanság... Bármi lenne is a következése reám nézve, tudhatod, hogy szabad vagy és rendelkezhetsz magaddal.

Ezt mondtam, lehető nyugalommal, hogy megnyugtassam őt, de pokoli fájdalommal, ha arra gondoltam, hogy igaz lehet...

- Ne, ne, János, - kiáltotta Ágnes kétségbeesetten. - Ne taszíts el magadtól!... Ne érts félre! Hiszen éppen azt akarom, hogy megértsd: csak téged szeretlek s csak a tied vagyok. Azt akarom, hogy ne hagyj el és védj meg!

- Ki mer téged? - pattantam föl az ágyból.

- Senki, senki! Azt hiszem, önmagam vagyok az oka. Bár nem tehetek róla. Magam ellen kellene megvédened. Esküszöm, hogy senki, senki nem akar rosszat... Senkire nem szabad gyanakodnod, mert igazságtalan volnál!

... Senki sem akar rosszat és mégis van valami rossz!

... Semmi veszedelem nincs és mégis van valami veszedelem!

Hogy értsen ezt meg, Istenem?

XI.

Aznap a doktortól levél jött, hogy ne várjuk. Csak holnap jön el.

Ágnes egész nap nyugtalan, sápadt, rosszkedvű, sokat sír.

Nem győzöm vigasztalni és nem tudok kivenni belőle semmit, ami a rejtélyt megoldaná. Este arra kér, hogy maradjon velem éjszakára. Nem akar egyedül aludni a szobájában.

A karjaimban alszik el s ez láthatólag nagyon megnyugtatója.

Olyan csendesen fekszem, mint a halott, hogy ne zavarjam.

S egyszer én is elalszom...

... Különös, szenvedélyes, de majd megfojtó ölelésekre ébredek.

A lámpa ég, látom, hogy Ágnes rám néz fénylő, deliriumos szemmel. Lát engem, hogyan látna, mikor a szeme nyitva van?

... De milyen vad szenvedély ég a szemében, milyen kínzó az ölelése és perzselő a szája!

... S egyszerre egész érthetően, szenvedélyesen, ujjongó gyönyörűséggel kiált:

- Tamás! Tamás!... - s vad erővel átölel...

XII.

Leráztam magamról s fölszöktem mellőle. Rámeredtem s megnémultam a fájdalom, a csalódás, az irtózat és a félelem rohama alatt.

De Ágnes észre sem vette ezt. A vad ölelgetőzés tovább tartott s mozdulataiban olyan realitás volt, hogy egészen biztosan nem a levegőt ölelgette.

... Kitámolyogtam a dolgozóba. Nem bírtam nézni. Iszonyú volt.

XIII.

Tehát meg vagyok csalva. De miként? Örültség és borzalom elgondolni.

Ágnes nem szeret. A doktort szereti. Álmában szeretkezik vele.

Ha így van, tehet-e erről a doktor?

S ha nem, miért érzek iránta mégis olyan feneketlen gyűlöletet egyszerre, hogy megölném?

S ha Ágnes tudtán kívül teszi, miféle állapot ez? Örület, extázis, miféle pokolbeli betegség?

Lehet-e, hogy beleegyezése, képzelődése, melyet örömmel hízlal magában, ne játssza szerepet s ne volna bűnös ez a dolog?

Miért erősítette akkor ártatlanságát, miért félt önmagától, miért kapaszkodott belém, miért nem vallotta be, hogy, ha csak képzeletben is, a doktornak adta magát...

Szánalom kerekedett felül bennem s lassan lehültem.

Szegény Ágnes! A kötelességérzet küzd benne a szenvedéllyel. Megszerette a doktort s nem akar nekem bánatot szerezni. Ha az övé lehetne, ez a vad, lefojtott szenvedély a valóságos szerelemben meggyógyulna.

Igen... Le kell mondanom róla. Éppen, mert szeretem, mert mindennél drágább nekem. Oda kell adnom a doktornak.

Igy meg fog örülni... úgy meg talán minden jóvá lesz... s talán még barátjuk is maradhatok...

Nemesnek kell lennem. Eléggé ismerem az életet, nem szabad ezt a szegény szép, jó teremtést önzően magamhoz láncolva, elhervasztani.

Nem is tehet róla, hogy olyan erős benne ez az új szenvedély...

... De hát a doktor? - döbönt belém hirtelen. - Szereti-e ő is Ágneset? Epekedik és képzelődik-e ő is így Ágnes után? S barátsága kötelességének láncá alatt hallgat és sorvad?

Vagy... s akkor ez rettentő!... Ő maga minderről semmit se tud! Tudtán, akaratán kívül hatott erre a szegény teremtésre!

... Beszélnem kell vele... Igen, beszélni fogok vele. Őszintén, egyszerűen... S ha szeretik egymást: legyenek egymáséi.

S ha nem szereti a doktor? Igen, akkor is tudnia kell... Legalább próbálja meggyógyítani... Adjon valami orvosságot! Orvosságot!

Nem én vagyok a fontos, hanem hogy ismét vidám s boldog legyen a szegény kicsi Ágnes...

De nem ment könnyen. A szeretet áramára jött a fájdalomé s elöntött egészen... Vad volt, nem okoskodott, ökölbe szorította a kezeimet. A fogam csikorgott...

... Legyűrtem megint, hogy lelkemben magasra szökkenjen az igazi szeretet meleg gejzirje.

... S ismét kezdődött a küzdelem...

Csak reggel felé szédültem kábult álomba a díványon.

XIV.

Arra rettentem föl, hogy Ágnes zokogva szólongat.

Üresen találta helyemet maga mellett s tudatára ébredt, hogy tudom a titkát. Elmondtam neki mindent, amit láttam és hallottam. Elmondtam gondolataimat is. Kértem, hogy ha szeretik egymást, legyenek egymáséi, ne kergessük örületbe magunkat.

De Ágnes könnyben úszva esküdött, hogy csak engem szeret s hogy valami rettenetes hatalom áldozata. Mindent meggyónt, amit tudott.

- Amíg Tamás nálunk lakott, soha át nem lépte a barátság határát. Jó és kedves volt, de egy szóval, vagy tekintettel nem árult el másfajta érzelmet. Azon az estén történt először, mikor nem maradt nálunk éjszakára. Te is elmentél s én búsan ütögettem a zongorát, rosszkedvű voltam s haragudtam reá a távozása miatt. Még lefekvés közben is durcásan gondoltam reá, amikor hirtelen kábulat fogott el s ő ott állt előttem, eleven valóságában, de százszor szebben és csábítóan, mintha ő volna s mégsem ő. Olyan volt, mint amilyennek szegény Péter csodadoboza mutatta volt... Nem álom, hanem igazi valóság volt, pedig mégis csak képzelhettem, hiszen te már tudod, hogy nincs itt olyankor... Nem volt lehetséges a gondolkodás, az ellenállás, nem is volt erre akarat bennem... ösztönösen, rögtön az övé lettem...

Ágnes fölzokogott boldogtalan, keserves sírással.

Én meredten, hangtalanul feküdtem. Nem tudtam szólni. Lehunytam a szemem.

- Így ment azóta minden éjszaka... - folytatta zokogva. - Akárhogy küzdöttem ellene nappal, akárhogy éreztem s tudtam is, hogy csak téged szeretlek... De hiszen én nem is szeretem őt! És ő se engem! Hiszen ez lehetetlen! Hiszen én most, hogy ébren vagyok, teljes szívemmel csak téged szeretlek. Bizonyára nem is tud róla, mi történik velem az ő képében... Még a barátság érzése is irtózáttá válik bennem, ha erre gondolok... Nem, nem, nem akarom őt látni többé, soha az életben! Menjünk el innen, menjünk el messzire, más országba, akárhová, ahol csak ketten legyünk s ahol mindent elfelejtünk, mindent! János, édes János, ne taszíts el, vigyél el magaddal innen, hogy ne is láthassam többé!

XV.

Nem tudom, hogy hallgattam végig ezeket, mit éreztem, mit gondoltam. A szívem megállott. Az agyam is.

Később kezdtem eszmélni. Mi ez? Mi lehet ez?

Amíg Tamás itt volt, nem történt semmi.

Mikor pedig már nincs itt s nem is tehet semmit, akkor történik meg a borzalom.

Ágnes engem szeret, őt nem is akarja látni, - s éjszaka mégis az ő hatalmában van.

Anélkül, hogy a doktor tudna róla.

Meg kell itt bolondulni!

És még a doktorhoz se folyamodhatok, mert hiszen, ha a valóságban semmi sem történt közöttük, akkor hogy kínáljam föl neki a feleségemet? Hogy áruljam el neki a szerencsétlen Ágnes titkát?

Mikor Ágnes sem akarja?

Mikor látni se akarja többé?

XVI.

... Menekülni... menekülni!

Ez az egyetlen lehetőség.

Úgy van, Ágnesnek igaza van.

Holnap el fogunk utazni! Még ma szabadságot kérek s eltününk, amíg vége lesz ennek a szörnyű betegségnek.

XVII.

Még aznap elintéztem mindent.

Szabadságot kaptam.

Holnap reggel indulunk s senki se fogja tudni, merre?

Csak meggyógyuljon a drága kicsi Ágnes!

XVIII.

Előre féltünk, hogy a doktor meglátogat, de nem jött fel ezen a napon se.

Eljött az este.

Az utolsó este itthon.

Ágnes előre reszketett s könyörgött, hogy ne hagyjam elaludni ma, - holnap, ha majd messze leszünk, talán nyugodtan alhatnak.

Vacsora után az ölemben ült.

Még az asztal sem volt leszedve s én vidám dolgokkal akartam szórakoztatni, elterelni a figyelmét, ébren tartani...

De hiába. Különös betegsége szokatlan erővel tört reá.

A szemem láttára, az ölemben, rettentő változás ment végbe rajta.

Éppen vidáman kacagott, valami adomámon, amikor ez az édes gyermeki kacagás, mint a dudorászó szellő, amikor zúgó viharba megy át, szinte észrevétlen fokozattal átcsapott valami gonosz, gúnyos, kárörvendő, dühös, félelmes hahotába. Mosolygó szemei fokozatosan gyűlölködő lángolássá tüzesedtek s az egész lényé valóságos furiává változott...

... Úgy szökött föl az ölemből és úgy taszított hátra, hogy elterültem a földön, székestől.

Mire fölugrottam, Ágnes kezében ott villogott már a nagy kenyérvágó kés s nekem rohant.

- Ágnes, - kiáltottam kétségbeesve, - Ágnes, mi van veled?

De borzasztó erővel döfött felém s a vállamban zsibbasztó fájdalmat éreztem. A vér előntötte a ruhámat.

- Ágnes, Ágnes!...

... Még hallottam, hogy a cselédek rohannak föl a lépcsőn...

Iszonyatos dőfés nyilallott át a mellemen s egy szörnyű hahota pokoli trillája közben minden elsötétült előttem.

XIX.

A kórházban ébredtem föl. Hogy közben hetek teltek el, melyek alatt élet-halál közt lebegtem, azt csak később tudtam meg.

Mikor a szemem fölnyitottam, első szavam volt:

- Ágnes!

De a Pál szánakozó arca hajolt fölém.

Sok idő telt el, míg kegyes hazudozások, jószándékú altatások s a baráti szeretet meséi után Pál apránként beadhatta nekem az így is elviselhetetlen igazságot.

Ágnessel senki se bírta. Rá kellett zárniok az ajtót.

Mindent összezúzott a lakásban.

Reggel holtan találták az ágyamra borulva.

Bizonyára, mikor magához tért és minden eszébe jutott, megszakadt a szíve.

Egy hétre rá a doktor, aki közben mindenki elől el volt zárkózva, főbelötte magát.

Nekem címzett vastag levél maradt utána azzal, hogy meggyógyulásomig Pál őrizze, ha pedig meghalnék, olvasatlanul semmisítse meg.

Bár túl voltam a halálveszélyen s bár Pál végtelen gyöngédséggel és óvatossággal tudatta velem mindezt, mégis újra visszahullottam a sötétségbe s hosszú hetekig hánykódtam a halál révén.

De, csak az Isten tudja miért, vissza kellett térnem a földre.

... Nem volt többé Ágnesem...

... Két barátom halt meg megrendítő módon...

... És mégis életben tudtam maradni!...

Pál hű és igaz testvérem volt továbbra is.

Velem jött egy hosszú, hosszú utazásra, amelyben minden cél nélkül, feledni és elmulni vágyva, süketen, vakon, érzéketlenül kóborogtam végig a világot.

De egyszer, Isten a tudója ennek is, ez a céltalan zsibbadás enyhülni kezdett. Két évnél is több telt el már az utazásban, mikor, valahol India csodái közt, egy este, sátor alatt, szunyogok ellen rakott tűz mellett, az idegen ég csodálatos csillagai alatt megrohant a vágy, hogy megtudjam, mi van abban a levélben, amit mindig magammal hordok, de soha nem jutott eszembe, hogy elolvassam.

Elővettem és leheverve a tűz mellé, a tábori lámpás fénye mellett, odaadtam Pálnak:

- Olvasd fel!

És Pál olvasta, amint következik:

HETEDIK FEJEZET.

(A doktor hátrahagyott levele)

Számomra nincs többé élet, mentség és bocsánat.

Meghalnék anélkül, hogy ezt tőled, vagy bárkitől is kérném, aki csak ember és így meg nem bocsáthat, mert meg nem érthet.

De Ágnes emlékének tisztázásáért és csakis ezért meg kell előbb írnom a vallomásomat.

Csak addig szabad még élnem, míg ezzel elkészülök.

Vallomásom lényege az, hogy én Péter fölfedezése előtt jóval megtaláltam és pedig sokkal mélyebb értelemben az általa keresett titkot.

Nélkülem, az én fölfedezésem nélkül sohase ment volna semmire.

Igaz, hogy akkor nem is következett volna be semmi abból a végzetes tragédiából, aminek áldozatai lettünk.

De ez már megtörtént. Ezen nem lehet változtatni.

A halálbüntetést önmagamra kimondtam.

Egész kicsiny gyermekkoromtól fogva képzelődésekben éltem. Minden képességem fölött a fantáziám uralkodott.

Olyan rendkívüli volt ez a tehetség bennem, hogy a valóság szinte megszűnt létezni a számomra. Más gyermekben is működik élénk fantázia, de az enyém kivételes és talán abnormis volt. Ha én képzeletben végig ettem egy lakomát, akkor tényleg jóllaktam és a megfelelő ideig nem éreztem éhséget. Ha elképzelt világban jártam, valósággal megjelentek a szemem előtt annak csodálatos tájai és tündérkastélyai s az embereket is különösen láttam: képzeletem színeiben. A dolgoknak, eseményeknek és személyeknek számomra külön, egészen más és titkos összefüggése volt, mindnyájan szereplői voltak azoknak a történeteknek, melyeket én képzeltem el, parancsaim szerint cselekedtek és engem szolgáltak. Fantáziám olyan sajátosan alkalmazkodott a valóságban folyó élethez, hogy az minden részletével beleilleszkedett és engedelmesen szolgálni látszott a saját akaratomat. Apám nem azért szidott össze, vagy vert meg, anyám nem azért kényeztetett, mert ő akarta ezeket, hanem mert így hozta magával a képzeletemben számukra kiosztott szerep, az emberek nem azért örvendtek, vagy sírtak, mert a körülmények így hozták magukkal, hanem, mert ez volt az osztályrészük képzeletem világában. A legkorábbi rendszer, amellyé ezek a képzelődések lelkemben összeállottak, egy állam képe volt, melynek én hol üldözött trónkövetelője, hol forradalmi fölforgatója, hol diadalmas királya voltam s mindenki, akit ismertem, tudta nélkül részt vett szenvedéseim és győzelmeim történetében, ellenséges, vagy barátságos magatartása szerint.

Természetesen ez a képzelődő élet nagyon sok bajba hozott s sok gondot adott szüleimnek, akik egyszer gyógyíttatni is próbálták ezt, mint betegséget. Persze nem sikerült.

Hovatovább mind jobban elhatalmasodott rajtam. Szerencsémre gazdag szülők gyermeke voltam s így a valóságos életben mind jobban tért nyerő tétlenségem és lusta álmodozásom nem kergetett az éhhalálba.

Nem mintha nem érdekelt volna minden a világon, csakhogy tanulni is úgy szerettem, hogy ismereteimet azonnal fantasztikus elképzelésekbe vittem bele. Serdülő ifjú koromban döbbsentett meg magamat is először ez a sajátságom. Ekkor kezdtem először megfigyelni saját

magamat s vettem észre, hogy az élet mindennapi dolgait mennyire gépiesen végzem, bár meglepően jól és pontosan s hogy mennyire a fantáziám az igazi énem, mennyire a képzelet világában élek szabad és öntudatos életet, szinte függetlenül attól a gépembertől, aki a valóságos világban vagyok. Úgy tetszett nekem, mintha az iskolában, az emberek közt, a társaságban betanult leckéket mondanék s betanult cselekedeteket hajtanék végre, melyeket valaki, valahol alaposan, precízen belém vert, de amikhez tulajdonképpen semmi közöm.

Ebben az időben lett úrrá rajtam az a szokás, hogy „elengedjem a fantáziámat”. Ezt valahogy szó szerint kell érteni. Késő estébe nyúló délutánokon hevertem tétlenül a diványon, test szerint. A képzeletemet pedig „elengedtem”, útjára küldtem, szándék és terv nélkül hagytam, hogy csatangoljon, vagy repüljön, amerre tetszik. És ilyenkor testi mivoltomban úgyszólván halott voltam. Teljesen eltűnt az öntudatomból az, hogy a valóságban egy szobában vagyok, a diványon fekszem, így és így hívnak, ez és ez vagyok, testem van stb. A reális átélés teljes illúziójával éreztem át képzeletem szertelen és szeszélyes kalandjait.

A testbe, a valóságba való visszazökkenés mindinkább kellemetlen és bosszantó lett számomra.

S már ekkor, talán tizenhét éves koromban fölmerült előttem egy kérdés:

Mi lenne, ha *tényleg* elengedhetném a fantáziámat, ha csakugyan megválhatna testi lényem börtönéből?

Az egyetemre kerülve, teljesen a lelki élet tanulmányozására adtam magamat. Mire vittem ebben, mint orvos és tudós, itt nem fontos.

Igazi problémám mindig csak egy volt: a magam csodálatos kettősségének megfejtése és a valóságban való keresztülvitele.

Ifjúságom fölvetett kérdéséből tudományos kérdés lett s tudományos teóriák születtek.

Nem akarok velük itt foglalkozni. Mit érdekelnének téged? És nem érdekelnek többé engem se.

Csak kutatásaim és elmélkedéseim eredményét írom ide, tévedéseivel együtt.

Az, amit fantáziának nevezünk, és amit az *egyik* szellemi képességnek tartanak a lélekbuvárok, vagy még rosszabb esetben csak az értelmi folyamat egyik stádiumának, az *maga a lélek*. A teremtő erő, az öntudat lényege, amely a testben megnyilatkozik. Azért nyilvános megtestben, hogy ebben a világban, az anyag világában működhessék. Az úgynevezett normális emberben gyöngye lélek, gyöngye teremtőerő van, a rendkívüli emberben erős s erejét a tudomány, művészet, erkölcsi jellem és vallás területén mutatja meg alkotásaiban, melyekben a bölcs világ az értelem és fantázia műveit látja, pedig magának a léleknek művei azok s mind egy célt szolgálnak: fölszabadulni az anyag uralma alól, a test hatalmából, újra csak lelkekké lenni.

A lélek úr és ebben a világban két szolga által működik. Ezek az értelem és az akarat. Az értelem adja képzeleti és fogalmai által a lélek teremtőerejének az anyagot, az akarat adja a teremtés útját, formáját, csatornáját. De hitvány szolgák ezek, amelyek nem méltók urukhoz s szolgálatukkal nemhogy korlátlaná tennék a lélek hatalmát, de sőt megláncolják, korlátok közé zárják, elnyomorítják. Az értelem nem ad korlátlan anyagot s az akarat siralmasan szűk, gyöngye, nyomorúságos csatornája a lélek teremtőösztönének. Mire valósággá lesznek általuk a lélek nagyszerű képei, csak torz karikatúrái annak, amit a lélek akart. Ezért kerül a fantáziának nevezett lélek ellentétbe és harcba a saját szolgálatában álló értelemmel és akaratával, ezért törekszik nyűgeiket lerázni. Ez csak a halálban, a test szétomlásával sikerülhet.

De hátha sikerülne úgyis, hogy a lélek itt maradjon, szabadon, ebben a világban? Hátha kapcsolatot tudna teremteni és kapni ezzel a világgal az értelem és akarat nélkül is? Mi lenne, ha teljes hatalmát megmutathatná ezek nélkül a bilincsek nélkül is? De, folytatódta az „eredményeim”, az értelem és az akarat a testhez vannak kötve. Ha megkülönböztetem tőlük a lelket, melyet szolgálnak, a teremtőerőt, amely tőlük tulajdonképpen független s csak hozzájuk láncolódik e földön, akkor az értelmet és akaratot nem is nevezem többé lelki tulajdonságoknak vagy képességeknek. Minek tehát? Testi tulajdonságoknak nevezem. A test megnyilvánulásainak, eredményeinek. A test minden funkciója, egész bonyolult organizmusa az értelem és akaratban egyesül, teljeseedik be. Ez a kettő a testi élet lényege. Mondhatom hát, hogy a test értelem és akarat. Ez a kettő a testi élet lényege. Mondhatom hát, hogy a test értelem és akarat. De még helyesebben is mondhatom: a test az értelem és akarat képe. Ki teremti, ki látja ezt a képet? Csakis a lélek, amit fantáziának neveznek, a képalkotó erő maga. Ő ad képet, vagyis testet szolgálainak, akik által a világban megjelenik.

De ha így van, miért ad ilyen gyarló és sokszor utálatos képet nekik? Miért ruházza föl a gyöngeség, tehetetlenség, gonoszság és ocsmányság annyi vonásával? Agyamon egy bizarr gondolat cikázott át: a lélek szabadulni akar, illetve a testtől szabadon akar hatni a világra. És ez nem lehet. Mihelyt lehet, azonnal meg is szűnik a lehetősége. Ez a halál. És éppen ezért a test a lélek tehetetlen haragjának bosszúja, szatirikus látománya, melyben gúnyjal szövötte az értelem és akarat nyomorúságát... De nem folytatom. Beláthatatlan, ma már hiábavaló gondolatok ezek. És nem is voltak helyesek. Akkor azonban így láttam a dolgot s egy álmom élt a szabad lélekről, aki nem az értelem korlátolt szemléleteiből és fogalmaiból, hanem a korlátlan mindenségből teremt s nem az emberi akarat szinte tehetetlen rabja, hanem mindenható!

És még egyet, amit föltétlenül tudnod kell: csak jót akartam. Soha se fordult meg a lelkemben az, hogy a korlátlan és mindenható teremtőerőt rombolásra, bűnre lehetne, vagy szabadna használni. A bűnt és rosszat teljesen a testhez tartozónak hittem. Ellenkezőleg, az volt a hitem, hogy a szabad lélek rendkívüli jótetteket vinne véghez a világban.

Péter figyelmeztetett a megoldásra kitűzött matematikai rejtélyre.

A kitűzött célt akkor senki se vette komolyan. Péter se.

Hogy is lett volna elhíhető, hogy mechanikai és kémiai uton az anyag, a tárgyak fölszabadíthatók legyenek a tér, az idő, a súly és az erők szétszórtsága miatti tehetetlenség láncáiból?

Én, egyedül én sejtettem meg az igazságot, amely gyermekkorom óta hánykódott bennem. Csakis a *lélek* fölszabadításáról lehet szó a test nyúgeiből.

A korlátlan és mindenható lélek mindazt megtehetné, amit itt egy materialista tudós tisztán az anyag törvényeinek megváltoztatásával akar véghezvinni az anyagi világon, lélek nélkül, gépiesen.

A lélek erőviszonyaira kell konstruálni és alkalmazni a Szabadság képletét, amint azt Péter nevezte.

Gondolatom váratlan és csodás megerősítést nyert onnan, ahonnan nem is vártam. A Bibliából.

Mint lélekbuvár, az emberiség szent könyveivel sokat foglalkoztam. A Bibliával is. Már régebben meglepett, hogy az emberiség vallásos reménységei mennyire ugyanazt célozzák, amire én tudományosan törekszem. Régóta sajnáltam, hogy a modern ember mennyire átvitt értelemben, allegorikusan, vagy tisztán erkölcsi értelemben fogja föl és magyarázza a próféták, apostolok, látnokok és szentek kijelentéseit arról az időről, mikor az Isten országa meg-

valószínű a földön. Sőt egyenesen hajlandó az egész „viziót” a „túlvilágba” externálni. Ez az oka a vallás megüresedésének és erőtlenségének a mai világban.

Az a hely azonban, melyre a Bibliában egy este rányitottam, nem tűr meg ilyen elmagyarázást s úgy villámlott a szemembe, hogy szinte vakított:

„Mert a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését. Mert a teremtett világ hiábavalóság alá vettetett, nem önként, hanem azért, aki az alá vetette, azzal a reménységgel, hogy maga a teremtett világ is megszabadul a rothadandóság rabságából az Isten fiai dicsőségének szabadságára. Mert tudjuk, hogy az egész teremtett világegyetemben fohászkodik és nyög, mind idáig. Nemcsak ez pedig, hanem magok a Lélek zsenijének birtokosai, mi magunk is fohászkodunk magunkban, várván a fiúságot, a mi testünknek megváltását”. (Pál apostol levele a Rómaiakhoz, 8. rész.)

A vallásos lélek a maga módján így fejezte ki a testiségtől fölszabadult lélek világteremtő, világot megváltó, a halál és rothadás alól fölszabadító hatalmának reménységét. Az én reménységemet!

Tudtam, hogy az a kitűzött matematikai feladat egy tévedésen, egy öncsaláson alapszik. Lelki törvényeket akar fizikai módon átvinni a valóságra, hogy fizikai csodákat érjen el. De mély sejtelen van az alján: egy materializmusba kövült lélek sejtelen, aki megérezte a maga végtelen lehetőségeit a szabadságra és a teremtésre. Mindaz, amit akar, lehetséges, de nem az anyagvilág megváltoztatása útján, hanem a lélek fölszabadítása útján, mely végtelen erejével megváltoztathatja a természet törvényeinek működését is, nem úgy, hogy eltörölje őket, hanem úgy, hogy nem is sejtett kombinációk végtelen sorozatában teljes szabadsággal felhasználja őket. Az ilyen lelkek valóban Istenfiak lesznek, mert Isten az, aki így uralkodik a világ felett, mint Úr a saját maga alkotta törvények szabad alkalmazásával.

És így a lélek fölszabadítása szempontjából tettem vizsgálat tárgyává a kitűzött feladatot.

És megtaláltam a megoldást.

Tisztán benső, lelki megoldás volt ez, melyhez nem kellettek gépek és vegyületek. Micsoda naivságnak tűnt föl emellett minden afféle! Mennyire világosan beigazolódott előttem, hogy a természetben fölfedezett törvényszerűségek mind a lélek törvényei, ő vetíti ki őket és ruhazza az anyagvilág folyamataira, s hogy a test börtönében élve, mennyire nem tudja ezt, mennyire tőle függetleneknek tartja őket, sőt maga felett állónak! Előttem most hihetetlen bolondságnak hangozhat az, ami előttem megbizonyosodott igazság lett: gyermekkori képzelődésem mély-séges realitása, hogy csakugyan nem azért történnek velünk, amik történnek, mert nekik úgy tetszik, hanem, mert ez a szerepük abban a történésben, amit a lelkünk alkotott meg magának. A különbség csak az, hogy egész sereg dologra nézve minden lélek, természeténél fogva ugyanazt akarja és gondolja s ezek a közös gondolatok tükröződnek az úgynevezett természeti törvényekben s az erkölcsi világ nagy, közös meggyőződéseiben is.

A Péter előtt álló feladatban is csak az volt a képtelenség, hogy kitűzőjével és az összes természettudósokkal együtt ő is kívülről, a dolgokban elrejtett lehetőségeknek vette a megvalósítandó csodákat, melyeket belőlük akart kicsalni kísérleti alapon, mechanikai, kémiai úton. Holott a lehetőségek és csodák kizárólag a lélekben rejlettek s a kérdés csak az volt: szabaddá lehet-e teljesen tenni a lelket arra, hogy azt tehesse, amit akar, olyan új viszonylatokba hozza a dolgokat, amilyenekbe neki tetszik?

A lélek ilyen szabadságának egyetlen akadálya a test korlátozottsága. Ha tehát fölszabadítom a testtől, anélkül, hogy ezzel a világból is kizárnám, a titok meg van oldva.

A lelki kísérlethez lelki alkalmazás kellett. Ezt találtam meg én egy olyan képlet megalkotásával, melynek alapján egy gondolatsort lehetett szerkeszteni, s ennek teljesen önmagába mélyedt, suggestív, nagy lelki koncentrációval való végiggondolása által kellett a lélek elszakadásának bekövetkeznie.

Az antik világban bizonyára varázsmondatok sorozatának nevezték volna az ilyesmit s tudjuk, hogy a régi időkben az ilyen varázsszövegek tényleg nagy szerepet játszottak extatikus állapotok előidézésénél. Csakhogy akkor az emberi lélek még kívülről álló hatalmakra akarta ezáltal ráerőszakolni szándékait, itt pedig a bennem élő hatalom kikényszerítéséről volt szó. De hiszen ez, amint megmutattam, egyre megy.

Még nem volt időm teljesen végiggondolni és, tudományosan ellenőrizni ennek a varázsszövegnek minden következményét, mikor Péter beavatott titkába s kételyeibe.

Nagyon megsajnáltam s elhatároztam, hogy segítek rajta.

Azt gondoltam, hogy ha én fölszabadított lelkem hatalmát a Péter korlátokba zárt lelkével párosíthatom, bizonyára elképzelhetetlen csodák fognak bekövetkezni. Ismertem lelkének nemességét és tisztaságát s bizonyos voltam benne, hogy ha megnyílik előtte a lehetőségek végtelenje, nem fog azzal visszaélni.

Ezért tanácsoltam neki azt, hogy tegyen próbát az alkalmazással, megállapodván vele az időpontban. És ezzel magamra nézve is döntöttem. Többé nem volt lehetséges töprengeni: ki kellett próbálnom magamon a kísérletet, ha azt nem akartam, hogy Péter nélkülüm pusztulásba döntse magát és másokat.

Talán túlkorán tettem meg ezt? Lehetséges. Alaposabb megfontolással tökéletesebb megoldást érhettem volna el. Ki tudja?

Már határoztam. És csak jót akartam.

Két ellentétes érzés különös árama borzongatott a kísérlet megtétele előtti egész délután.

Az egyik türelmetlen, gyönyörteljes izgatottság volt, amelyet a diák érez a vakáció előtti utolsó órákban, vagy a rab érezhet a szabadulás előtt. De sokkal fokozottabb volt mindezeknél. A lelkem dörömbölt börtönében. Megérezte a szabadulás közeledését. Alig fért belém s szinte extázisba sodort.

A másik érzésem jeges, didergető félelem volt. Halálfélelem. Hiszen tudtam, hogy ha tévedés áldozata vagyok s kísérletem hibás, végem van. Egy hajszálnyi öncsalás örületet okozhat, egy hajszálnyi túlzás örökre kitépi lelkemet nemcsak a testemből, de e világból is. És ebben az ellentett érzésben megdöbbenve vettem észre, hogy a *testem* fél a haláltól. Egészen testi érzés volt, émelyítő, gyöttrő fizikai kín, szemben azzal a szárnyaló örömmel, mely tisztán lelki volt. A lélek hát nem fél a haláltól soha, csak a test.

Felejthetetlen éjszaka volt.

Amikor ablakomban állva, utoljára kitekintettem, a hatalmas város dübörgése és lihegése mintha az ígét zúgta volna: A világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését. De ezt a lelkem hallotta. És különös, de úgy volt, hogy egy másik szót is hallottam s mintha testi fülekkel hallottam volna. S ez a szózat vérforraló, csábító, gonosz volt. Mintha a Város gonosz, szép asszonyként tárta volna felém a karjait: jövel!...

Mennyivel helyesebben fogtam volna föl kísérletem jelentőségét, ha egyoldalú teoriám nem gátolt volna meg ennek a kettős szózatnak egyforma megértésében. De én a fölszabadult léleknek csak jót tulajdonítottam s azt hittem, hogy a rossz a testé csupán, azé a testé, melytől szabadulni akartam.

Kizártam minden neszt a szobámból s leheveredtem a diványra.

Izgatottan kezdtem végigmenni az előírás szerinti gondolatsorokon. Teljes erőmből megfeszítettem minden képességemet és egész figyelmemet, hogy csak oda gondoljak s mind mélyebben merültem el bennük.

Kétszer mentem végig az egész gondolatrendszeren, de hiába. Túlságosan izgatott voltam. Kis szédülésen, káprázaton, valami kellemetlen fölkavarodáson kívül nem jött más eredmény.

Gyakorlatlan voltam még a meditációban, amelyben az indusok már nagyon régen otthon vannak s igazi csodákat tesznek lehetőségessé.

Éreztem, hogy milyen erősek a láncok, amelyeket vakmerően meg akarok oldozni s milyen félelmes a vállalkozás, amelybe belekezdtem.

De már nem akartam meghátrálni.

Rövid pihenőt tartottam s nyugalmat parancsoltam idegeimre. Sikerült lecsillapítanom izgatottságomat s a megpattanásig feszítve erőimet, harmadszor is elmerülni a varázserejű gondolatmenetbe.

... Egyszer zuhanni kezdtem... csodálatos színek forgó örvényei kavarogtak a szemeim előtt... kábulatba estem... egész lényem görcsösen megrázkódott... egyszer... kétszer... háromszor... mintha egész lényem szerteszét akarna hullani... a megsemmisülés kimondhatatlan borzalmát éreztem... aztán ujjongva, őrjöngve szakadt ki belőlem a lélek... s egész öntudatosan ott állottam a divány előtt, egy merev, halottfehér és elformátlanodott arcú test fölött, amely az én elhagyott, tulajdon testem volt. Végtelen erősnek, könnyűnek, szinte súlytalannak éreztem magamat.

Később ámulattal gondoltam vissza arra, hogy milyen közönyösen, idegenül hajoltam testem fölé s állapítottam meg, hogy él, noha csak az életnek valami kicsi szikrája maradhatott benne, hiszen teljes, sőt sokkal teljesebb egésznek éreztem magamat most, mint mikor ebben a testben laktam.

A közönyösség nemcsak testem iránt nyilvánult meg új lényemben, amelyet azonnal ott is hagytam.

A másik pillanatban képeknek és látomásoknak egész zuhataga viharzott át rajtam, összevissza, még pedig jó és gonosz, szép és csunya képek tömege, de én ezeket is teljes közönyösséggel szemléltem, mintha nem az enyéme lennének, teljes érzéketlenséggel jó és rossz iránt és valami hihetetlen könnyelműséggel, a megfontolás teljes hiányával.

Erkölciség és értelmi ítéleterő tehát ott maradtak abban a szinte halott testben. Ami kiszakadt, fölszabadult, az mégsem az egész lélek volt, vagy nem az a lélek, amelyre én gondoltam, mikor azt hittem, hogy jellemzője a rendkívüli és korlátlan jóakarat lesz.

A fölszabadult lelket a rendkívüli és korlátlan közönyösség jellemezte minden erkölcsi és értelmi szempont iránt s valami mértéktelen teremtőerő, mely gigászi szeszéllyel folyton ontotta magából a legkülönbözőbb formájú és tartalmi fantáziaképeket.

A másik meglepő dolog az volt, hogy új lényemnek látható, érzéki alakja hiányzott. A tükör nem mutatott semmit belőle, önmagam nem tapinthatam, járásom nem ütött semmi neszt. Teljesen ismertem és éreztem magam, de nem érzékileg s ez volt a szörnyű hatalom: megfoghatatlanul járhattam a világban.

Végre nem csekély meglepetést okozott nekem az is, hogy kifinomodott emlékezőtehetséggel rendelkeztem: egész multam és minden, ami csak történt velem, apró részletekig előttem állt:

de ezeket is úgy szemléltem, mintha egy vadidegennel estek volna meg, minden ellenszenv, vagy szeretet nélkül.

Persze ezeket a megfigyeléseket csak később, mindennapi lényemben állapítottam meg pontosan, hisz akkor nem is értem volna rá. Csak másnap merült föl rendes emberi lényem előtt a kérdés: mi is az, ami fölszabadult belőlem?

Akkor hatalmas vágy húzta új lényemet, ki a világba s fölszabadulása után már a másik pillanatban az utcán voltam.

Bár teljes egészükben láttam az utcákat, ahol elhaladtam és az embereket, akik ott hullámzottak a nagy sugárúton, mégis démoni gyorsasággal, egy pillanat alatt Péternél termettem.

És ezt csak teljes öntudatosságomnak és emlékezőtehetségemnek köszönhettem.

Mert e futó pillanat alatt csodálatos jelenséget észleltem magamon. Meg lévén fosztva mindennapi lényem értelmi és erkölcsi szövetségeseitől, sodró vágy és vonzódás égett bennem, hogy az elém kerülő legelső emberrel összefolyjak.

Szinte szívta az emberek s ez természetes volt, mert szörnyű erőm dacára is önmagamban tehetetlen voltam, más emberre volt szükségem, hogy aktívva lehessen. Szerencsém volt, hogy nagy embertömegeken törtem át s így az egyesek vonzóereje megoszlott, szerencsém volt a veszett gyorsaság is, mely nem engedte meg, hogy valakit csak egy pillanatra is szemügyre vegyek. Ha ez megtörténik, biztosan belerohanok az első jött-mentbe s ha az véletlenül valami gaffickó, mindjárt az első éjszaka olyan dolgot műveltem volna, amit természetes lényemben sirathattam volna mindhiába.

De Péternél voltam s rögtön összeolvadtam a lelkével. Olyan volt ez, mint a megváltás, mert aktívva tette erőmet. De az egyesülés nem volt teljes. Akkor örökre megszűntem volna létezni s egy új Péter állott volna elő, egy mindenható, de mégis lehetetlen, mert állandóan extatikus ember. Nem így történt. Öntudatom kivülről maradt az ő öntudatának s én egyszerre éreztem mindkettőnk életét. Viszont ő a lényét csaknem szétfeszítő erő miatt deliriumba esett, vagy ahogy ő mondta, az öntudatosságnak olyan szférájába, mely hétköznapi öntudatához képest önkivület volt. Mégis ez a heves, erőszakos összekapcsolódás olyan fergeteges képsorozatot hajtott el a szeme előtt, hogy csak a képlet hibájának javítására volt ideje, a látományok elviharzottak és szertefoszlottak előtte, csak rettentő és fölemelő benyomásukat hagyva hátra. Rettentővé és fölemelővé ezeket ránézve értelmi és erkölcsi képességei tették, mert rám nézve, bár vele együtt élve át őket szintén ilyenek voltak, de ugyanakkor önmagamra nézve teljesen közönyösök is. Új lényem átvette Péter érzelmeit, s vele együtt érzett, de ugyanakkor megmaradt kívülálló, közönyös szemlélőnek is.

Péter azonban elvesztette öntudatát s ezzel nagyon kínos helyzetbe kerültem. Dacára, hogy képességei nem működtek többé s így megszűnt vele a kapcsolatom, mégsem válhattam el tőle. Fogva voltam tehetetlenül.

És ekkor démoni düh öntött el, szerteszét téptem volna, hogy menekülhessek, csak hogy öntudatának szétrombolása lehetetlen volt, mert öntudata nem működött s így nem árthattam neki.

Ennek a túrhetetlen helyzetnek a reggel vetett véget. Mintha a betörő napfény hatása alatt történt volna, egy pillanat alatt, heves rázkódással állott talpra otthon, a diványon Tamás doktor, a saját mindennapi lényében, csak hogy súlyosan megviselve és halálos fáradtságban.

Ime, így történt.

Bőven volt min elmélkednem.

És elsősorban tévedéseim voltak azok, amiken gondolkoznom kellett. A kísérlet félelmesen sikerült, de egyáltalában nem igazolta a teoriát, amelynek alapján idáig jutottam.

A lélek nem szabadult föl a maga egészében. A fölszabadított lény nem az volt, vagy legalább nem egészen az, aminek vártam. Nem volt erkölcsi, rossz se, de sajnós, jó se, átvette annak a természetét, akibe beleolvadt. Ezer szerencse, hogy az első esetben Péter volt az, akinek nemcsak lényével és szándékaival egyesült. De ő maga, ez a szellem közönyös és megfontolatlan.

Nem csalódtam a hatalmában, a teremtőerejének korlátlanságában, de viszont beigazolódtott, hogy önmagában képtelen a világra hatni: mással kell azonosulnia, hogy saját korlátaiból fölszabadult hatalma érvényesülhessen.

Igazam volt abban, hogy külön is meg tud élni, sőt sokkal erősebb lesz az értelem és akarat mindennapi gátjai nélkül, de viszont az egyénileg legértékesebb tulajdonságokat kell nélkülöznie: az érzelmeket, a szeretetet, a bölcsességet, az erkölcsi nemességet. Ezt csak kölcsön kaphatja mástól és vajon nem ugyanígy ki van szolgáltatva a gyűlölet, gonoszság és jellemtelenség céljainak is?

Úr-e hát tulajdonképpen, vagy még inkább szolga, mint saját testében, amelyben más képességek, ha korlátozzák is, de egyúttal szolgálják is? Nemcsak annyi a különbség, hogy most is az értelem és akarat szolgálja, csak hogy még súlyosabb értelemben: emberfeletti erőket ad a mások szándékainak és azokat viszi véghez föltétlen engedelmességgel?

Mindebből nem az következik-e, hogy az, amit fölszabadítottam magamból, nem maga a lélek, melyet a testtel olyan élesen szembeállítottam, hanem tényleg csak egyik képessége, *az én esetemben* a legerősebb képességemnek, *a fantáziámnak* kiszakadása? Ugyanazon módszer más emberből, akiben nem ez a legerősebb képesség, hanem az értelem, vagy az akarat, nem-e azok valamelyikét szabadította volna föl?

Mindezek nem együtt alkotják-e a lelket, a testtel együtt pedig az embert s szabad-e föltételeznünk olyan éles kettősséget a test és lélek közt, mint én tettem?

Kérdések, melyekre nincs felelet. Sokáig töprengtem rajtuk, de nem tudtam kielégítő feleletet találni.

Mindenesetre úgy kell lennie, hogy minden egyénben van valami uralkodó képesség a többiek fölött, amely lelki életének túlnyomó súlyát és tartalmát teszi ki, s amely a legöntudatosabb, legelőbb benne. De azért a többiek nélkül mégse egész. Nálam a lélek csaknem egészen fantázia volt s ezt szabadítottam föl, de egyúttal fosztottam is meg több szövetségeseitől, amelyekkel együtt alkotta emberi lényemet.

... Voltak azonban jelenségek, melyeket szerencséseknek kellett tartanom. Így éppen az, hogy a lélek nem szakadt ki a maga egészében a testből. Ha így történt volna, a testem meghalt volna s testetlen, hatalmas, de mégis csonka új lényem siralmas szolgátságába került volna az embereknek.

Aztán az, hogy mikor beleolvadt a más lelkébe, mégis külön maradt tőle s így nem semmisült meg önmagára nézve s nem hagyott maga után egy olyan élőhalott testet, amilyen ott feküdt a diványon.

És végre, hogy emlékezőtehetsége révén irányítása alatt maradt mindennapi elhatározásomnak s így rendkívüli ereje fölhasználhatóvá lett a jó szolgálatában.

Az is áldott szerencse volt, hogy minden ellentett alkalmazás nélkül, szinte észrevétlenül egyesült ismét az elhagyott testtel. Hiszen a megfontolás képessége nélkül ilyen alkalmazást nem is tudott volna véghez vinni.

Minél többet gondolkoztam ezeken, annál jobban szorult háttérbe a dolog elméleti oldala, annál kevésbé lettem kíváncsi a kérdés tudományos nehézségeinek, lélektani rejtjelmeinek titkaira s annál erősebben emelkedett ki előttem a kísérlet gyakorlati jelentősége, az a tény, hogy *lehetséges* egy ilyen roppant hatalmú képesség fölszabadítása, láthatatlan élete, irányítható munkája és újraegyesülése a mindennapi emberrel.

Ezek a megállapítások csakhamar elnyomták elméleti gyötrődéseimet s a tudóst, aki tiszta és önzetlen vágygal csak az igazságért s nem annak a hasznáért él. Noha voltak jelek, melyek mindjárt figyelmeztettek a kísérlet veszedelmeire. Ilyen volt a rendkívüli kimerültség és fáradtság, amely nyomában járt. Csaknem felőrölte összes életerőmet, mint egy halálos betegség. Emlékszel, hogy Péter is csaknem félhalott lett utána. Én is csak öt nap múlva tudtam annyira vinni, hogy sikerüljön megismételni a dolgot s Pétert kiszabadítanom kétségeiből, melyekbe visszaesett. Igazán csak rettenetes szenvedéssel sikerült s csak Péterért tettem meg, aki az én csodalényem erejével el is készítette akkor éjjel a rajzokat. De ez a kimerülés intőjel volt arra, hogy embernek végzetes meredély szélein járunk.

S aztán egy borzongató sejtelem... A kiszakadás éjjel történt s a napfény megjelenésével ért véget. Én indítottam meg, de magától fejlett vissza. Később megpróbáltam nappal is megcsinálni, de mindig lehetetlennek bizonyult. Miért? Talán, mert az első kísérletet éjjel tettem? Nem tudom. De annyi tény, hogy a nap lementé után rögtön lehetett, előbb sohasem. És a visszafejtés mindig csak a nap teljes fölkelése után lehetett, előbb sohasem. Már az első esetnél jelentkezett, később pedig mind határozottabbá lett bennem az a hátborzongató érzés, hogy minden eféle titok az éj árnyaihoz van kötve... s ez arra vall, hogy nem tanácsos kihívni az éjszaka titkait!

De ezek a jelek mégis elhomályosodtak a félelmetes rendkívüli hatalom mindjobban elhatalmasodó mámorának lázában.

Az idő rémítően telik...

Péter elmondta volt, milyen csodálatos nyugalom szállotta meg a rajzok elkészítése után.

Én is éreztem ezt az áldott nyugalmat.

Munka közben Péterrel együtt lánogtam s éreztem át erkölcsi és értelmi lényem minden gyönyörét és kínját, mert hiszen magában közönyös fantázialényem ahhoz az emberhez idomult, akivel egybeolvadt. De ugyanakkor hideg, démoni szemlélő is voltam, aki csak az érvényesülést élvezte, semmi mást.

De mihelyt újra Tamás doktorrá lettem, mindenre teljesen emlékezvén, ami történt, a *saját* lelkiismeretem reagált, a maga módján, fantáziám elkövetett tetteire. Föltétlenül a magaménak éreztem és vallottam őket. S Péter műve az én lelkemet is eltöltötte felemelő, boldogító, megszentelt örömmel. Tiszta ujjongással élveztem sikerét, az emberiségre váró boldog jövőt s benne a magam munkáját. Boldog és büszke voltam, hogy fölfedezésemet az emberiség boldogítására értékesíthetem.

... Igaz, hogy a dicsőség a Péteré lett, a hatalom az ő kezébe került, de nem volt-e enyém a jótett erkölcsi jutalma, nem volt-e még teljesebb mértékben az enyém, mint az övé?

És ime, előmbe volt adva az isteni lecke: a csodahatalmat mások érdekében és életében a jó szolgálatába állítani, jó és nemes emberek képességeit megezerszerezni s aztán jutalmul élvezni a rendkívüli jótettek felemelő nyugalmát és békéjét s lemondani az emberek világában a személyes dicsőségről és hatalomról.

... Visszavonult, jelentéktelen emberré lenni a világ szemében, senkitől se tudva örülni csodálatos jótettek áldásainak s engedni, hogy a halhatatlan hírnév és hatalom s az emberiség hálája általam fölsegített jó emberek alakját sugározza körül.

Ha meg tudtam volna felelni ennek a feladatnak!

Ha megelégedtem volna a lelki jutalommal!

Ha vágyam a boldogítás s nem az uralkodás lett volna!

Ha elég lett volna tudnom azt, hogy Isten lát és hűnek talál!

Ha megértettem volna szerepem kivételes tisztességét és fönségét!

Ha! Ha! Ha!... De nagy kísértés volt ez földi halandónak...

Ma, életem sötét estéjén, sírva tekintek a Töviskoronásra, aki minden isteni erő birtokában lemondó és önfeláldozó volt, hogy saját életének árán megváltsa a világot. Koronát, hatalmat, isteni kiváltságot szeliden s alázatosan utasított el. Távozz tőlem, Sátán!... Megsemmisült, hogy milliók életévé legyen...

Mellemet verve borulok le keresztje tövén... Későn... Hiába!...

Emberi leckét is kaptam. Ott, nálatok, mikor Péter, a dicsőség és hatalom boldog birtokosa elutasította magától a kivételes, páratlan lehetőséget...

Igaz, hogy akkor még magam is lelkesen támogattam ebben... de ki tudja, nem-e önzésből tettem ezt is, hogy ami nem lehet az enyém, ne legyen az övé sem. Nem vagyok már jó bírāja magamnak... mindent lehetségesnek tartok.

Még voltak szép napok és jószándékok...

Még tudtam tiszta szívvel osztozni s dolgozni barátom terveiben.

Még megpróbáltam Pált hozzásegíteni egy halhatatlan mű megalkotásához.

S mivel nem sikerült, be akartam bizonyítani nektek, hogy nem volt bolond, vagy csaló s a drága Ágnest megszállva, végigéletem vele azt a drámát, amely a Pál keze alatt csak értelmetlen szótörmelék maradt...

... De akkor éjjel csak az Isten mentett meg téged és Ágnest a haláltól... Mert Ágnest annyira megrázta a látomány, hogy elvesztette öntudatát s én ott maradtam tehetetlenül hozzáláncolva egész éjszaka, míg te őrizted az álmát. A reggel még messze volt s én nem szabadulhattam. Démoni, őrzöngő düh fogott el. Szerettem volna elpusztítani őt, aki öntudatlansága miatt tétlenségre kárhoztat s mégis fogva tart... És emlékszel, hogy egy pillanatra magához tért... Azonnal be akartam törni öntudatába, hogy örületbe ejtsem s megfojtassalak vele téged is... de hála Istennek, sokkal gyengébb volt, semhogy kapcsolatba juthattam volna vele...

... A napfény szabadított föl s térdre esve adtam hálát, Istennek, hogy megkímélt titeket - tőlem!!

És ekkor megfogadtam, hogy titeket, akik drágák vagytok nekem, soha ki nem teszek hasonló veszedelmeknek.

Akkor este, Ágnes élményét megelőzőleg találkoztam, veletek együtt, először Ruberrel.

De még hónapok, boldog hónapok következtek, mielőtt utam a mélybe kanyarodott volna.

Életem legszebb ideje volt ez, mikor sikerült a lelkemet elcsendesítenem s úgy látszott, megfelelhetek a nekem adott isteni feladatnak.

Rendkívüli képességemet gyógyításra használtam. Lelki betegek jártak hozzám, akiknél legtöbbször gyógyító folyamatokat indíthat meg a szebb, jobb, megszabadító, lehetőségek és kilátások föltárása.

Ártatlan orvosságokat adtam nekik, de nagy figyelemmel kérdeztem ki őket s gondolataikat úgy irányítottam, hogy este reményteljes, egészségesebb, életrevalóbb gondolatokkal eltelve lephessem meg őket fölszabadított fantáziámmal, amely ezekbe a megindított gondolat-sorokba emberfeletti erővel belekapaszkodva, a legtöbb esetben kilendítette lelküket a beteg irányból s csodálatos, fényes gyógyulásokat eredményezett.

De egy átkozott napon!... Bár sohase virradt, bár meghaltam volna a reggelén, jó lelkiismerettel.

Egy átkozott nap délutánján az a gondolat villant át elmémen, ha egyszer, csak egyetlenegyszer megengedném, hogy fölszabadult fantáziám a legelső emberbe belerohanjon, akit az utcán talál. Vagyis, hogy *terv nélkül* engedjem útjára a démont.

... Igaz, hogy mindig megvolt bennem a szeszélyes, kalandra vágyó hajlam s most a folytonos jótékonyágban meghízott és ellustult lelkiismeretemet, amely nyakig ült a megelégedés langyos fürdőjében, furdalni kezdte a kíváncsiság és a változatosság vágya.

Nem ébredt pozitív ösztön bennem a bűnre, nem voltak gonosz vágyaim, nem akartam az erkölcs törvénye ellen törni, csak a kalandvágy tört ki belőlem.

Emberi lényem föllázadt ez ellen a gondolat ellen. Erkölcsi érzékem ösztönösen borzadt a kockázattól, értelmem pedig teljesen ismerte a veszélyt, amelynek magamat és másokat kiteszek, ha a véletlen valami gazemberrel hoz össze.

Jól tudtam, hogy *terv nélkül* eresztani el a fantáziát még a test korlátaiban is veszedelmes. Még így is hányszor megcsúfolja a gátoló értelmet és akaratot! De teljesen leoldani láncairól, megfosztani az okosság és tisztesség óvó gátjaitól és jótékony támogatásától s ezerszeres erővel futni hagyni, amerre a sorsa viszi!...

... Igen, tudtam ezt. És csak annál inkább gyötört a vágy: Csak egyszer, csak egyetlenegyszer! Aztán vissza a becsületes, jó emberek közé és soha többet!

... Mikor nagy mélységbe nézünk, veszedelmes vonzás húz, hogy belevegyük magunkat... Itt volt a mélység, feliszonyodott előttem, balgán behajoltam s szédültem, szédültem, föltartózatlanul.

... Természetesen, mentséget is találtam szándékom védelmére: Talán nem is lesz baj belőle. Utóvégre éppen az ellenkezője is lehetséges. Ha valami ismeretlen nagy, nemes ember terveibe találok beleolvadni, még csodásabb jótétemény jöhet ki belőle minden eddiginél.

... Megtettem. Szinte üvöltve tört ki belőlem a semmi előzetes elhatározással nem irányított fantázia s erejét mérhetetlennek éreztem.

... De... miért rohantam, mint egy furia, az O-negyed sötét zugai felé, be a tömkelegbe s miért nem hozzátok, vagy a fényes, közismert, tisztességes és jóhírnévű helyekre?

Egy pillanat ezredrésze alatt, sötét utcáson olyan erővel rontottam egy siető alakba, aki iszonyatos erővel magához vonzott, hogy az illető a földre esett s aztán valósággal őrjöngve ugrott fel s pokoli rohammal indult célja felé. Ruber volt. Rögtön tudtam, mintha ő lettem volna és mégsem ő, hogy ez az ember Ruber. Rögtön ismertem egész történetét, mintha az enyém lett volna. Lecsúszását a nyilvános élet teréről... a börtönben töltött évek felgyülemelő bosszúszomját a társadalom ellen. Második életét az O-negyedben. A söpredék aljas kitanítását a jogrend kijátszására. A csalások, csábítások, a cselédleány meggyilkolása, orgiák és minden, minden, a multja, a lénye egyetlen szempillantásban az enyém volt s a másokban már terveinek osztályosa és továbbgondolója voltam, ördögi méreteken...

S jött minden, amit tudsz...

Micsoda gyalázatos szégyenfolt égett a lelkemen, mikor reggel magamhoz tértem. Hogy átkoztam bolond szeszélyemet, örült kíváncsiságomat, önmagamat.

Ruber persze csak szertelen, aljas örömeiket érezhetett, ha az éjszakára gondolt, mert neki nem volt lelkiismerete. De az én lelkiismeretem, mint önbűnét, szenvedte fantáziám eltévelyedését. Fokozta ezt a szenvedést az a megdöbbentő tény, hogy a gazember szolgálatában fantáziám ereje messze túlhaladta a jó emberek segítségével megmutatott hatalmát!... Veszedelmesen fejlett értelme, nagy fantáziája volt a gazfickónak és semmi, de semmi erkölcsi érzése.

Hogy fogadtam akkor délelőtt, hogy soha többet! Hogy terveztem, bármint kimerített is ez a vad kaland, hogy ma éjjel minden erőmmel rávezetek egy detektivet a rabló rejtekhelyére.

Hiú bizodalom... már lezuhantam a lejtőn...

Kora délután, pihenés közben különös, hitvány, csaló gondolatok leptek meg:

- Nem is te vagy, aki ezt tetted. Hogy lehetnél felelős, mikor a fantáziád erkölcsileg beszámíthatatlan?

- Igen, - vettem ellen, - de én indítottam erre az útra. Ezért vagyok felelős.

- Ugyan, jöttek a gondolatkísértők, miért gyötröd magadat? Miért nem látod át ennek az újfajta kísérletezésnek érdekességét és gyönyörűségeit? Miért nem tekinted tudományos megfigyelésnek, amiből tanulni fogsz?

- Embertársaim romlása árán? - vitáztam magammal.

- S mit kapsz te embertársaidtól? - merült föl újra a kísértés. - Jót teszel velük s nem tud rólad senki. Jelentéktelen ember maradsz. Ők pedig híresek, dicsők, gazdagok, hatalmasak lesznek általad... A nyakadra ülnek. Meglásd, éppen ők fognak egyszer megrugdosni... Míg ha a rosszhoz szegődsz, ellenkezőleg éppen az reád nézve a nagyszerű, hogy nem tudnak rólad, nem foghatnak meg, még csak nem is gyanúsíthatnak. És te teljes mértékben élvezed végig, ha más képében is, a tiltott gyönyörök legnagyobbjait, mintha csak te csinálnád...

... Felordítottam... Ez a gondolat megperzselt!

Úgy van. A jónak csak az emlékét élvezhetem, a gyümölcs másé. De a rossz, az egészen az enyém, kiélvezhetem teljesen s még az a nagyszerű kiváltságom is megvan, hogyha bűnhődik is érte valaki, más bűnhődik!

És végtére örület azt mondani, hogy én teszem a rosszat. Hiszen ami lényem felelős részét teszi: értelmem és lelkiismeretem itt hever öntudatlanul... Nem úgy van, amint eleinte gondoltam, nem a lélek maga szabadult tette, hanem csak egyik képessége, melynek önmagában semmi emberi kötelezettsége nincs, amely öntudatos ugyan, de beszámíthatatlan, a közönyös fantázia! A más lelkével élvez, nem az enyémmel. Nem ő a rossz, hiszen nem is változtatja

meg azt, akihez szegődik, egyszerűen alkalmazkodik hozzá. A rossz nélküle is rossz lenne, nélküle is rosszat tenne. Csak a rossz maga felelős önmagáért. Én csak kísérletezem. Mi hasznom van a jóból... és így miért volnék felelős a rosszért?

... Ime az eredendő bűn, a rosszra való öröklött hajlam!

Mégis csak van, a legjobb emberben is van valami sötét szövetséges, aki pártját fogja a bűnnek!

És én ezt a szövetségest a büntetés lehetősége alól is kibújva, százszorosan akartam kielégíteni!

Ijesztő intőjel lett megalkuvásom következménye.

A jótettek elkövetésének valóban kínos készüllet volt a feltétele. Még hosszas gyakorlat után is csak teljes erőim elszánt összeszedése mellett sikerült eredményes meditációt végbevinnem...

... Ezen az estén pedig magától, gépiesen pergett végig agyamban az egész. Rám jött, s ha nem akartam volna is, végig kellett gondolnom.

De e szörnyű kényszer alatt értelmem és lelkiismeretem borzasztóan tiltakozik és szenved s testemen, arcomon rémes görcsök és foltok ütnek ki...

És ettől kezdve minden éjjel, ellenállhatatlanul, a megakadályozhatás minden lehetősége nélkül következett be az önkénytelen, gépiesen lepergő meditáció s én a pusztító vadállat, az aljas Ruber szolgája lettem, véghezvive tetteit. Szomorúan érdekes, hogy fantáziám hatalma mit csinált ebből a zugsziványból. A furfangos tolvajból, a cselédleányokat erőszakos szemtelenségével és satírságával elbolondító undok kecskebakból nagystilú kalandor és előkelő dámák ellenállhatatlan hódítója nőtt ki. Éppen az ocsmányságán átsugárzó szellem hatalma adott neki olyan vad bűbájt, amelynek senki se tudott ellent állani. A szép bankárleány se, akinek meg kellett halnia, mert útjában állt a fenevad világhódító terveinek.

Éjjelente pokoli gyönyörűségek, nappal halálos lelkiismereti kínok... Nem csoda, hogy ronccsá lettem.

De nem volt visszatérés többé.

Egy reggelen annak tudatára ébredtem, hogy fantáziám Péter ellen ingerli Rubert...

De az első alkalommal, mert bennem még ebben a beszámíthatatlan fantázia-állapotban is megborzadt a lélek s elvesztette egy pillanatra erejét, Péternek sikerült elriasztania a rablót.

Másnap reggel elhatároztam, hogy végzek magammal. Azt hiszed, lehetséges volt? Fantáziám már nappali lényem felett is bírt akkora hatalommal, hogy elkápráztassa mindenféle hazugsággal és gyávává tegye arra, hogy elpusztíthassa magát. Noha az első kísérletet a rabló meg is tette... vagy tettük... hogy is kellene mondanom, szent Úristen?... az kétségtelen, hogy Péter megölése még Rubernek se jutott eszébe. Fantáziám se sugallt neki effélét.

A rajzok és dobozok birtokába akartam jutni s ez könnyű volt, hiszen a rejtkehelyet Péter általam megszállva készítette volt s így fantáziám mindent tudott... De a rabló csak lopásra gondolt s a betörést korábban is követte el, hogy Péter ne legyen otthon...

... Miért kellett hát Péternek meghalnia?... Nem tudom, nem egészen értem... Nem voltam a gyilkosa, ettől az Isten irgalma mégis megkímélt...

De ez nem jelenti azt, hogy ne volnék felelős érette, legalább is annyira, mint egyebekért.

Azt hiszem, mikor látta, hogy titkai el vannak rabolva, még pedig fölfoghatatlan módon és gyorsasággal, az elbírhatatlan meglepetés ölte meg...

De minden olyan hirtelen történt, hogy ez a rémület még rémületté sem válhatott benne. Megfoghatatlan előttem is, hogy az orvosok sem találtak semmi elváltozást benne.

Az élete értelme szűnt meg valahogy, az Isten tudja...

Rám nézve az a rettenetes, hogy a gyilkosért remegtem, mert mégis gyilkosnak kell neveznem... Ez a félelem adott neki szertelen erőt, hogy emeletekről leszökhessen, falakat mászhasson meg sértetlenül s pillanatok alatt rejtekhelyén lehessen. Mikor útközben leesett s a lábát elejtette, iszonyúan remegtem benne érette. Ide jutottam!

Mikor ráébredtem, hogy ti megkaptatok abban a halott és torz állapotban, az első érzésem félelem és düh volt, hogy el vagyok árulva!... az önvád, a kétségbeesett gyász s a hála csak azután jött!

Szegény Ágnes! hogy kapaszkodtam bele, mint az utolsó menedékbe...

Egy kétségbeesett, végső próbára szedtem össze magam, hogy lerázhassam zsarnokomat.

Tudtam, hogy a kényszerű meditáció nálatok is el fog érni s a gonosz kísértéssel egész nap küszködve, arra akartam magam kényszeríteni, hogy fantáziámat valamiképpen Ágneshez kényszerítsem... Rettenetes tusakodás volt... de sikerült. Ágnest az igazságos bosszú anyalává tehettem... s reggelre a gyilkos halott volt...

Még egyszer, utoljára, földeregett nekem a nap.

Elhittem, hogy van számomra élet és megújulás, bocsánat, feledés és megtérés.

Áldott jele volt ennek, hogy a gyilkos halála után a gépies, önkénytelen meditáció kimaradt.

Nem, nem is akartam többé megpróbálni. Csendes ember akartam lenni.

Csak néha borult még lelkemre a mult árnyéka s gyötört keservesen.

Te is észrevetted néhányszor. Egyszer azt mondtam neked:

- Nem jó egyedül lennem.

És az Ágnes áldott szeretete s a ti barátságotok lassanként meggyógyított.

Nem lett volna szabad hazamennem!

El kellett volna mennem messzire, akárhová!

Hazamentem.

Ez volt a végzetem, a végzetünk.

Ágnes nagyon jó és édes volt hozzám mindig. És nem ismertem tisztább lelkű nőt nála.

Elöttem szent volt az ő lénye s szent a ti szövetségeitek.

Bűnös vagyok-e? Annak vallom magamat.

De ő ártatlan volt s ezt ma s mindörökre tudnod kell.

Lehetséges, hogy azalatt, amíg folyton vele voltam, többet, mint te, öntudatom alatt a barátságnál erősebb, földibb érzések csíráztak Ágnes iránt.

De erről nem felelhetek. Ha volt is eféle, mindennapi és önkénytelen dolog ez. Én csak arról felelhetek, hogyha voltak is ilyen érzéscsirák, erkölcsi és értelmi erőm sohasem engedte megjelenni őket az öntudatomban.

Emberileg szólva tehát ebben a dologban bűnös nem vagyok. És Ágnes se az.

S ha voltak benne és bennem is ilyen lehetőségek, rendes körülmények között holtan maradtak volna, vagy csak a barátságot tették volna melegebbé az értelem s az erkölcsi érzés isteni védőgátjain s szűrőjén sugározva az öntudatba.

De amikor azon a napon hazamentem, a legkisebb rossz szándék nélkül, talán a ház, a végzetes heverő, az átkozott laboratórium, a szörnyű városnegyed látása elemi erővel váltották ki emlékeimet.

Azonnal menekülnöm kellett volna.

De ez egyszer a hiú büszkeség szalmaszálán buktam föl.

Férfi akartam maradni, erős akartam lenni és szembeszállani önmagammal.

Szégyelltem visszamenni hozzátok.

Egész nap azzal védekeztem önmagam ellen, hogy folyton Ágnesre gondoltam, bár tiszta gondolatokkal s így akaratlanul is őt tettem a veszedelem céltáblájává.

Nem menekültem és végem volt.

Este legázoló erővel jött rám a meditáció s abban a pillanatban Ágnesnél voltam.

Fantáziám telítve volt vele s úgy látszik, megnyíltak a gáttalan titkos ösztönkapuk.

Amikor beleolvadtam, új, hihetetlen dolog történt. Nem éreztem többé kettősséget, mintha ő lennék s mégis én, hanem egészen külön éreztem magam tőle, de szörnyű erejű vággyal tele.

Ennek csak egy oka lehet. Ágnes is folyton reám gondolt aznap s az azonos gondolat megtestesített engem az ő szemében. Maga előtt látott saját valójában, de fantáziánk kapcsolódása folytán mindketten csábítóan gyönyörűnek láttuk egymást egy fölszabadult, gigászi szenvedély tüzeiben.

Sorsunk meg volt pecsételve. Minden küzdelem, önvád, szégyen, kétségbeesés dacára, véglegesen.

... S mikor szökni akartatok előlem, mintha az ördög megérezte volna ezt bennem, már napközben gyűlöletes gondolatokat sugallt s bosszúra uszított.

Mikor pedig Ágnessel utoljára összekapcsolódott, ez az én démoni lényem egy pillanat alatt tisztában volt azzal, hogy mi készül...

Pokoli düh lángolt fel bennem... S amit fantáziám, zsákmányát féltve kigondolt s véghez is vitt ugyanabban a percben, az már csak Ágnes lényén keresztül s csakis általa történhetett... az ő édes, tiszta és hű keze emelte reád a kést...

Tudom már, hogy Ágnes nincs többé...

Tudom, hogy te élet-halál közt lebegsz...

Talán jobb volna, ha sohase ébrednél tudatára annak, ami történt.

De ha úgy kell lennie, tudd meg a valót...

Félholtan írok... De ez a fáradtság áldott, mert nem engedi kitörni belőlem az ördögöt.

Már négy nap óta nem jelentkezett... Ma az ötödik nap van s ennél hosszabb pihenésre sohasem volt szüksége...

De nem fog többé kiszabadulni!...

Alkonyodik. Be kell fejeznem.

Isten veletek, barátaim.

Nem is remélhetek, nem is kérhetek tőletek bocsánatot.

Jaj annak, aki elengedi a fantáziáját!

Jaj nekem, hogy elengedtem s az örök kárhozatba vitt!

Vagy talán van még valahol egy csodasziget, ahol a múlt, méltó szenvedések után lehull rólunk, mint sötét, véres rongy s újra, tisztán találkozunk?

Utoljára az asztalomon kinyitott Szentírásba nézek, s amit ott olvasok, azzal fejezem be szomorú vallomásomat:

Az Úr azt mondja: „Isten vagyok én és nem ember.”

VÉGE.